

ВЪЛШЕВ- НИЯТ КАДАК

Грузински
народни
приказки



ПРИКАЗКИ ОТ ЦЯЛ СВЯТ
НАРОДНА МЛАДЕЖ

ВЪЛШЕБНИЯТ КАЛПАК ГРУЗИНСКИ НАРОДНИ ПРИКАЗКИ

Превод: Дона Минчева

chitanka.info

СЛЪНЧОВАТА ДЪЩЕРЯ

Било ли е, или не — не знам, но казват, че имало едно време трима братя. Изорали те нивата си за три дни и я засели. Първият засял единия край, вторият — другия, а третият — средата. Изкласила една нива — да ѝ се ненагледаш! Люлее се, вълнува се като море, а и сърцата на братята се вълнуват, туптят от радост. Но не щеш ли, един ден небето потъмняло, струпали се облаци, ударил град. Двата края на нивата оцелели, но средата ѝ била цялата очукана, градът затъпкал в земята всичкото зърно.

Дошъл най-малкият брат, погледнал той опустошената си нива и сърцето му се свило от мъка. Нищо не казал, а само въздъхнал, взел сърпа и тръгнал да си търси щастие другаде.

Вървял, що вървял, стигнал най-после при един богаташ. Нивата на богаташа била голяма — за сто дни не можеш я пожъна. Селянинът попитал богаташа:

— Какво ще ми дадеш, ако ти ожъна всичкото жито за един ден?

— Ще ти дам половината — отговорил богаташът.

Заловил се нашият селянин за работа: до обед усуквал слама, за да връзва снопите, а по пладне взел сърпа и почнал да жъне. Жъне и изправя снопи, жъне и изправя снопи, цял ден жънал, докато ожънал и навързал на снопи всичкото жито на стодневната нива. Останало му само един сноп, когато слънцето почнало да залязва.

Изправил се селянинът, снел шапка и почнал да моли слънцето:

— Не залязвай, почакай мъничко, само един сноп имам още да вържа!

Не послушало слънцето молбата му и залязло. Вързал селянинът и този последен сноп и стопанинът дошъл. Почудил се той, че е пожънато всичкото жито, и, казал:

— Няма що, хайде да делим, както се бяхме уговорили.

— Не — отговорил селянинът, — нямам късмет аз, не изпълних уговореното. Ето вързах този последен сноп след залез слънце. Нищо няма да делим, всичко си е твое.

И си тръгнал.

Вървял, що вървял, стигнал до двореца на един цар и се главил при него да му пасе овцете четири години. Условието било такова: ако през тези четири години ни вълк отвлече, ни мор умори някоя овца, с една дума, ако опази живи и здрави всичките овце, ще делят по равно: половината на овчаря, половината на стопанина. Но не ги ли опази — овчарят нищо няма да получи, ще си отиде с празни ръце.

Спогодили се те и овчарят закарал овцете на пасбището. Четири години се грижил той за овцете, и то така, че нито една овца не загубил, всички опазил. Подкарал той най-сетне овцете към стопанина, за да ги делят, но изневиделица изскочил вълк, грабнал една овца и я отвлякъл в гората. Докарал овчарят овцете. Погледнал стопанинът, порадвал се на охранените животни и почнал да дели стадото на две, но овчарят се отказал, захвърлил гегата и си тръгнал — не бил изпълнил условието: изгубил бил една овца — и не приел наградата.

Вървял, колкото вървял, стигнал до една река и седнал да си почине. Гледа по едно време — от небето долетели трите дъщери на слънцето и влезли в реката да се къпят. А те били чудни хубавици — в целия свят нямало по-хубави от тях.

Скочил той, приближил се дебнешком до Слънчовите дъщери, грабнал едната и хукнал да бяга. Бягал, бягал, стигнал в полето, направил там колиба и останали да живеят двамата в нея. Само че били много бедни. Нищичко си нямали. Мъжът и работа дори никъде не търсил, а казвал:

— Къде ли не ходих, за какво ли не се залавях, все нямам и нямам късмет. Защо да холя пак напразно?

Дъщерята на слънцето имала един пръстен, който изпълнявал всички желания. Дала тя този пръстен на мъжа си и му рекла:

— Това е моята зестра. Сложиши го на земята — появява се маса, оставиши го върху масата — слага се ядене и пие, вземеш ли го от масата — всичко от нея изчезва, а скриеш ли го — прибира се и масата. Това ми е цялото богатство.

Зарадвал се мъжът. Заживели си те весело и щастливо. Но ето че се приискало на мъжа да покани царя на гости. Жена му го раздумвала:

— Мирувай си. Не е шега работа да поканиш царя на гости. Само един пръстен имаш, с него ли искаш да учудиш царя? Гледай и него да не загубиш!

Не се отказвал мъжът от своето и все повтарял:

— Не и не, трябва да поканя царя. Нека дойде да види нашия селски живот, да разбере, че и ние живеем на тоя свят и можем да приемем царя.

Решил се той веднъж и тръгнал да покани царя на гости. Пристигнал, поднесъл му, каквото можал, дарове и го помолил:

— Направете ни тази чест, заповядайте у нас на обед.

Присмлял му се царят:

— Кой си ти и какъв ти е обедът?

А после добавил:

— Аз няма да дойда, но ако искаш, ще изпратя с тебе моите съветници.

Повикал царят съветниците си и им рекъл:

— Идете и вижте защо му е хрумнало да ме кани на гости, има ли нещо, или само се подиграва с мене.

Тръгнал селянинът, повел царските съветници с цялата им свита. Изгладнели по пътя съветниците. Убили един фазан и изпратили слуга да го изпече някъде. Отишъл слугата в колибата на селянина, почнал да пече фазана, но не щеш ли, влязла Сълнчовата дъщеря. Слугата я погледнал и не можал да откъсне очи от нея. Забравил всичко, не си спомнил дори защо е дошъл и какво прави. Така фазанът съвсем се овъглил на шиша.

Занесъл слугата изгорялата птица на съветниците. Те се разсърдили.

— Защо си овъглил така птицата?

Слугата отговорил:

— Там в колибата имаше една жена, ума ми взе. Нито виждах, нито разбирах нещо, затова изгорих птицата.

Разбързали се съветниците със свитата си. Качили се на конете и препуснали. Искали по-бърже да видят хубавицата.

Пристигнали те и слезли от конете недалеч от колибата. Извадил селянинът пръстена, обиколил конете и пред всеки кон се появила торба с овес и ситна слама. Обиколил ги още веднъж и празните торби изчезнали.

Спрял се той, сложил пръстена на земята, появила се трапеза. Ядене и пиене имало за всички гости, а ястията не преставали да се редуват на масата.

Почудили се съветниците: ни къща, ни слуги, а откъде се взема всичко това? Излязла после дъщерята на слънцето и съвсем взела ума на съветниците. Зетят на слънцето нагостиил чудесно всички гости и ги изпратил.

Върнали се съветниците при царя, а той ги попитал:

— Какви нагости моят поданик?

Разказали му те как са ги гощавали, как всичкото ядене без огън се приготвяло, а за жената казали, че по-голяма хубавица не са виждали.

— Такава жена, господарю, не неговата колиба, а вашия палат трябва да краси — добавили те.

— Но как да му я отнема? — попитал царят. — Каква причина да намеря?

— Извикайте го и му заповядайте да донесе златното руно, което се намира у слънцето. Той ще отиде, но жив няма да се върне и жена му ще бъде ваша.

Царят извикал веднага селянина и му рекъл:

— Ти трябва да намериш и да ми донесеш златното руно, което е у слънцето!

Натъжил се зетят на слънцето и се оплакал на жена си:

— Царят иска да му донеса златното руно, което е у слънцето.

Жена му казала:

— Какво си се разтъжил? Трябваше по-рано да мислиш, а сега нямат полза от това. По-добре ставай и тръгвай на път.

Дала му тя белег за близките си и го изпроводила. Тръгнал зетят на слънцето на път.

Вървял той дълго, минал много страни, цялата суша прекосил, всичките земи под слънцето. Вървял, що вървял и стигнал там, където живеят слънцето и месецът.

Слънцето било излязло вече да осветява света, а месецът си бил в къщи. Посрещнал той зетя, познал го по белега, който му дала жена му, зарадвал се, приел го сърдечно. След това отишъл да зарадва майката.

— Зетят ни е дошъл.

Почнали те да го разпитват какво го води при тях.

Разказал им зетят всичко, което му се било случило, а месецът рекъл:

— Слънцето скоро ще се върне. Само че няма да можеш да издържиш топлината му, ще изгориш.

Превърнал го той на игла и я забол на стълбата. Надвечер слънцето се завърнало.

— Усещам миризма на човек — казало то.

— Какво приказваш! — разсърдил се месецът. — Какъв човек може да има тук? Ти си обикалял света и навярно ти си донесъл със себе си тази миризма.

После добавил:

— А какво ще направиш, ако нашият зет наистина е дошъл тук, ще го изгориш ли?

— Не, не — отговорило слънцето, — само ще го погледна, да видя какъв човек е нашият зет.

Месецът превърнал иглата пак на човек и го представил на слънцето. Поздравило слънцето зетя си и го попитало какво го води при тях.

— Царят иска да ми отнеме твоята дъщеря. Чул, че ти имаш златно руно, и ме изпрати за него; ако не му го занеса, ще вземе жена ми.

— Не се беспокой — обнадеждило го слънцето, — хайде да отидем в моята градина, първо да си починеш.

Отишли в градината. Тя била прекрасна. Едни дървета били отрупани вече с плод, други още цъфтели, трети току-що били напътили, а на четвърти листата вече капели.

Гостът много харесал градината, разхождал се из нея, любувал ѝ се и ѝ се възхищавал.

Слънцето му казало:

— Остани тук, почини си, а обед ще ти донесат вълкът и Илия Гръмовержец.

Изгладнял зетят на слънцето, седнал и зачакал обеда.

Появил се вълкът и сложил трапезата. Дошъл Илия Гръмовержец и почнал да носи ядене и пиене.

А зетят на слънцето държал в ръцете си тояга. Дръпнал той на страна, вълка и му рекъл:

— Спомняш ли си как цели четири години пасох овце и през всичкото време не изгубих нито една овца, а ти изскочи изневиделица тъкмо в деня на подялбата и ми грабна една? Защо направи това?

Че като почнал да го налага с тоягата! Удрял, удрял, докато не му олекнало.

След това извикал Илия.

— Спомняш ли си как имах нива между две други ниви, житото й беше вече изкласило и узряло, а ти прати град и натъпка всичкото жито в земята? Защо направи това?

И почнал да налага сега пък Илия! Набил го добре, накрая го ударил още веднъж с тоягата по очите и го ослепил. После седнал да обядва. След като се наял, станал, тръгнал из градината и взел да чупи всичко: плодните дръвчета изсякъл до корен, опустошил цялата градина. Олекнало му на душата и седнал да почива.

Изтичали вълкът и Илия да се оплачат на слънцето. Дошло слънцето и какво да види — градината така опустошена, че и на врага да му стане жално.

— Защо направи това? — попитало слънцето зетя си.

— Една нива имах само — отговорил той. — Илия прати град и цялата я очука; четири години бях овчар, трудих се, а вълкът унищожи целия ми труд: стодневна нива за един ден пожънах, останал беше само един сноп за връзване, а ти залезе, макар че толкова те молих, и така погуби целия ми труд!

Не можало слънцето нищо да възрази, дало му златното руно и го изпроводило.

Селянинът занесъл златното руно на царя.

Изгубил царят надежда да отнеме жена му. Свикал той съветниците си и ги попитал:

— Сега какво да правя?

Съветниците отговорили:

— Изпратете го на оня свят да донесе пръстена, който вашата майка е отнесла със себе си.

Повикал царят селянина и му заповядал:

— Иди на оня свят и донеси пръстена, който майка ми отнесе със себе си.

Върнал се зетят на слънцето при жена си и ѝ казал:

— Царят ме изпраща на оня свят, намислил е да те отнеме от мене.

Тя му дала една ябълка и му поръчала:

— Търкулни тази ябълка и тръгни след нея, тя ще те отведе, където трябва.

Взел той ябълката, търкулнал я и тръгнал подир нея. Търкаляла се ябълката, що се търкаляла и стигнала до една горска поляна. На поляната стои елен, а рогата му чак до небето опират.

— Здравей! — казал пътникът.

— Здравей и ти! — отговорил еленът. — Накъде си тръгнал и какво те води насам?

— Отивам на оня свят. Трябва да взема пръстена от майката на царя и да му го занеса.

— Може и на мене да донесеш някой лек. Нали виждаш, едва нося рогата си, толкова са пораснали.

— Добре — казал зетят на слънцето и тръгнал по-нататък.

Стигнал до една скала и какво да види — на нея привързан вол. Ни вода има до него, ни храна, а пък силен и охранен — кожата му ще се пръсне.

Зачудил се зетят на слънцето и го попитал:

— От какво си се угоил така, като нито храна имаш, нито вода пиеш?

— Мнозина съм видял да отиват нататък, но обратно — никого — отговорил волът. — Ако се върнеш, ще ти кажа.

Продължил нататък зетят на слънцето и стигнал до едни прекрасни ливади. Гледа — вълнува се като море ароматна сочна трева, потоци ромонят измежду тревата, а посред ливадата стои вързан вол. Той бил толкова мършав, че и сврака не би могла да откъсне от него парченце месо.

Зачудил се зетят на слънцето и го попитал:

— Защо си толкова slab, като и храна, и вода има наоколо ти, колкото искаш?

— Мнозина съм видял да отиват нататък, но обратно — нито един — казал волът. — Ако се върнеш, ще ти кажа.

Продължил по-нататък зетят на слънцето и гледа — върху една топоришка лежат мъж и жена, лежат и прекрасно се побират, дори място от двете им страни остава. Зачудил се зетят на слънцето и попитал:

— Как така сте се побрали двамата върху топоришката, че отгоре на това и място остава?

— Мнозина сме видели да отиват нататък, но обратно — нито един — отвърнали мъжът и жената. — Върви и ако се върнеш, ще ти кажем!

Отминал и тях зетят на слънцето и продължил нататък.

Вървял, колкото вървял, стигнал до едно място гледа — лежат мъж и жена на една биволска кожа, бълскат се един друг и се карат: „Отмести се малко, направи ми място!“

Приближил се зетят на слънцето, поздравил ги и попитал:

— Какво е това от вас — на биволска кожа лежите и пак ви е тясно и не се побирате?

— Мнозина сме видели да отиват нататък, но да се връща — нито един — казали мъжът и жената. — Върви и ако се върнеш, ще ти кажем.

Отминал и тях зетят на слънцето и продължил нататък. Гледа — събрала една бабичка яйца и строи с тях кула. Нареди ги, издигне кулата малко от земята — и тя рухне и се разсипе с шум. Чупят се яйцата, а тя пак ги събира и строи своята кула.

Зачудил се той, приближил се и попитал:

— Какво правиш, бабо? Къде се е чуло и видяло да се строи кула от яйца и някой да е успял да направи това?

— Върви и ако се върнеш, ще ти кажа — отговорила бабата.

Отминал и нея зетят на слънцето и продължил след своята ябълка.

По едно време гледа — стои бабичка край една пещ и слага вътре бели като памук хлябове, а ги изважда черни като кал. Учудил се той и попитал:

— Защо слагаш такива бели хлябове, а ги изваждаш толкова черни?

— Мнозина съм видяла да отиват нататък, но обратно — нито един — отговорила бабичката. — Ако се върнеш, ще ти кажа!

И нея отминал зетят на слънцето и продължил по-нататък. Гледа — протегнал се човек като мост през една пропаст, а всички минават по него и го тъпчат с крака.

— Какво правиш? Защо лежиш тук вместо мост? — попитал го зетят на слънцето.

— Мнозина съм видял да отиват нататък, но обратно — нито един — отвърнал човекът-мост. — Ако се върнеш, ще ти кажа.

Отминал и него зетят на слънцето и продължил нататък. Стигнал най-после при майката на царя и й казал:

— Вашият син заповядда да му върнете пръстена, който сте взели със себе си.

Майката на царя извадила пръстена и рекла:

— Вземи и го дай на моя син, но му кажи от мене така: „Бъди проклет, задето и тук нарушаваш мята покой и ме тревожиш. Дано собствените ти съветници те погубят!“

След това зетят на слънцето я попитал:

— Няма ли да ме научите как да помогна на един елен, който видях по пътя? Рогата му са пораснали чак до небето, едва ги носи.

Тя му отговорила:

— Нека еленът се напие с майска вода, ще му олекне.

Зетят на слънцето й поблагодарил и тръгнал назад с пръстена. Стигнал до човека, който лежал като мост. Той му казал:

— Приживе пазех един мост. Никого не пусках по този мост, без да плати. Не щадях дори бедняка, вземах пари от всички и затова се мъча сега така.

Отминал го зетят на слънцето и стигнал жената, която печала хляб. Тя му казала:

— Приживе бях такава скъперница, че като вземех да пека хляб и видех, че идва просяк или някой гладен пътник, нарочно си пъхах главата в пещта, едва не си изгарях очите, само да не се съжаля над тези пътници и да не им дам парче хляб. Затова сега се мъча, какъвто и бял хляб да хвърля в пещта, все на черна пръст се превръща.

Отминал и нея зетят на слънцето. Стигнал до бабичката, която строяла кула от яйца. Тя му казала:

— Приживе крадях яйца и затова се мъча така.

Отминал и нея зетят на слънцето и продължил своя път. Вървял, колкото вървял, стигнал до жената и мъжа, които лежали на биволска кожа не могли да се поберат. Те му рекли:

— Приживе не се обичахме, целият свят ни беше тесен, затова се мъчим сега и колкото и да се ненавиждаме един друг, никога няма да се разделим.

Отминал и тях зетят на слънцето и стигнал до мъжа и жената, които се побирали на топоришката. Те му казали:

— Ние и приживе се обичахме, и тук също сговорно живеем. Когато мъжът и жената се обичат, навсякъде им е добре и топоришката им стига, само да не се разделят, да не останат един без друг.

Стигнал зетят на слънцето до онзи вол, който уминал от глад на тучната ливада. Волът му казал:

— Лошо служих на господаря си, никаква полза не е видял той от мене, затова се мъча така.

Отминал и него зетят на слънцето и стигнал до вола, който стоял на гола скала сит и охранен. Волът му казал:

— Аз служех вярно на господаря си и дружно теглех, когато ме впрягаха в ярема с друг вол, не гледах да го измамя. Затова и приживе господарят ми се отплащаше с добро, а и тук, макар че не ям нищо, все съм сит и пълнея.

Зетят на слънцето отминал и този вол, стигнал до елена и му казал:

— Пий майска вода и ще ти олекне.

Пил еленът майска вода и рогата му паднали.

Отишъл зетят на слънцето при царя, предал му пръстена, но заедно с него и проклятието на неговата майка.

Царят веднага се превърнал на заек, а съветниците му на вълци и вълците в миг разкъсали царя-заек.

Всичкото богатство на царя получили зетят на слънцето и неговата жена — Слънчовата дъщеря.

ПОЛСКАТА ДЕВОЙКА

*Било ли е, или не — не знам —
птичка весела го пее,
радост в сърцата ни лее.*

Имало едно време един заможен човек. Той имал три дъщери и само един син. Когато дошло време на стареца да умира, той извикал сина си и му рекъл:

— Сине мой, съдбата ми помогна да спечеля това богатство. Аз и сам се трудих, и другите карах да работят, така ви и отгледах. Свърши се моят живот на този свят, сега умирам и те моля да омъжиш трите си сестри. Годеници не им търси — който пръв ги поиска, на него ги дай.

— Не се грижи, татко — отвърнал синът, — ти живей, а сестрите си аз се нагърбвам да настаня.

Умрял заможният човек и синът му го погребал тъй, както му е редът. Минало се време. Седял веднъж момъкът пред къщи, гледа — някакъв човек идва отдалеч. Приближавал се той, приближавал се, най-после се изправил пред него и рекъл:

— Дай ми за жена най-голямата си сестра!

Спомнил си синът последната воля на баща си и отвърнал:

— Добре, човече, ще ти я дам, но поне си кажи името. Кой си, откъде си, какъв занаят имаш? Та нали някога все ще дойда при тебе — или от враг застрашен, или просто от приятелство. Може да си крадец или разбойник. Ще ти дам сестра си, а виж, че ти я отведеш и я продадеш в робство.

— Не съм дошъл да разговарям с теб — рекъл гостът — и няма да открия името си. Ако щеш, дай ми сестра си, ако не, сбогом! — и тръгнал да си върви.

Синът си помислил: „Какво да правя, не съм крив аз, такава е волята на баща ми“. Извел той най-голямата си сестра и я дал на чужденеца.

Изтекло още време. Дошъл друг човек и рекъл:

— Дай ми за жена средната си сестра!

Синът и него попитал:

— Кой си ти, човече, откъде идваш и къде отиваш, с какво се препитаваш? Та нали трябва на гости да ти дойда или от враг защита да поискам, или в нещастие утеша при теб да потърся? Сестра ми е моя плът и кръв, кажи ми, кой ще захвърли така сестра си или брат си?

— Нито името си ще открия, нито откъде съм и какъв съм ще взема да ти разправям. Ако щеш, дай ми сестра си, ако не — отивам си и толкоз! — отговорил гостът.

Какво да стори братът? Дал му средната си сестра; утешавало го само това, че изпълнява волята на баща си.

Минало се, колкото се минало, явил се трети човек и пак така поискал за жена най-малката сестра. Братът и на него казал същото, разпитал го, както първия и втория, но и този странник отговорил като тях.

Що да стори братът? Дал и най-малката си сестра и останал сам.

Разтъжил се момъкът: „И баща си загубих, и сестрите си пръснах кой знае къде.“ Влязъл той в тъмница, затворил се там, седи и не знае ни кога е ден, ни кога е нощ. Седи вътре и скърби.

Чул за това царят. Развикал съветниците си и им заповядал:

— Намерете човек, който да изведе на бял свят този момък, и ще го наградя богато.

Намерили една бабичка.

— Аз ще го изведа на бял свят, дайте ми само двадесетина деца.

— Ако щеш, и сто! — казали на бабичката, дали ѝ децата и я изпратили.

Зачакали да видят какво ще стане. А бабичката повела децата, дала им в ръцете топка, завела ги на покрива на тъмницата, където седял момъкът, им заръчала да играят до вечерта. Децата почнали весела игра, разтичали се насам-натам, зашумели, затропали. Търпял, търпял момъкът вътре в тъмницата, не можал повече да издържи, изтичал горе и се спуснал да хване децата. Видели го царските стражи, грабнали го и го завели при царя. Дарят освободил момъка и го попитал:

— Какво те накара да се затвориш в тъмница?

— Имах баща, погребах го — отговорил момъкът. — Имах три сестри и тях изгубих, дадох ги на хора, на които не знам ни името, ни рода, ни къде живеят, ни с какво се препитават.

— А по чия воля си постъпил така? — попитал царят.

— По волята на баща си. Той ми заповядва да ги дам без много приказки на първия, който ги поиска.

— Щом волята на баща ти е била такава, напразно се измъчваш. Ако не е бил с ум и разум надарен, баща ти нямаше да спечели такова богатство. Не се отчайвай, ще дойде време — ще видиш и сестрите, и зетовете си, имай кураж, не скърби!

Направил го царят началник на войските си и го турил да седне до себе си. Веднъж войската излязла на лов. По едно време що да видят — лети в полето от тревичка на тревичка една девойка; ту на едно цвете кацне, ту на друго. Тя била толкова красива, така лека и прекрасна, че ни наяве, ни насын можеш да видиш такава хубавица. Заобиколили я всички, помъчили се да я уловят, но тя хвръквала, прелетявала над главите им, отлитала по-далеч, кацвала и отново почвала да си играе в сред цветята.

Цялата войска се спуснала да я гони, и началникът заедно с всички, но могат ли да я стигнат? Подхвръкне тя, отлети, кацне по-далеч и се смее.

Иzmорили се конете, изпадали, само конят на началника се държал още. Препускал момъкът след девойката, пришпорвал коня си — паднал и той. Прелетяла над тях хубавицата и изчезнала. Погледнал момъкът наоколо — ни девойка, ни войска, ни познати места, ни село, ни къща, ни човек. Седнал и заплакал.

Приближила се до него Полската девойка, кацнала върху едно цвете и рекла:

— Не те ли е срам — седиш и плачеш! Ти мъж ли си, или не? Стани, огледай се наоколо, светът е голям, какво си седнал със скръстени ръце да плачеш като жена?

Скочил момъкът, изтрил сълзите си, озърнал се наоколо — една къщурка се белеела надалеч. Тръгнал към нея. Вървял, вървял, стигнал най-после. Гледа — пред него дом като царски палат. Край него лъкатуши поточе, а от поточето по сребърно чучурче тече вода. Поседнал момъкът край брега на поточето да си почине. Бил изморен и гладен. От дома излязла една прислужница, приближила се до

поточето с кана в ръце. Помолил я момъкът да му даде да пие вода от каната. Прислужницата изпълнила молбата му. Напил се момъкът и изпуснал в каната един от пръстените си. Взела прислужницата каната, напълнила я с вода и я занесла на господарката си. Тя изпила водата и от каната паднал пръстенът. Погледнала жената пръстена извикала:

— Кой ти даде този пръстен?

— Никой не ми го е давал. Там до поточето седи един момък, помоли ме да му дам да пие вода — може той да го е пуснал в каната, друг не може да бъде — отвърнала прислужницата.

Изпратили тозчас за момъка. Дошъл той и що да види — най-голямата му сестра! Прегърнали се и се целунали двамата.

Сестрата взела да разпитва брат си как е попаднал при нея.

Разказал ѝ той каква девойка видял в полето.

— Смая ме красотата ѝ, спуснах се след нея, но тя скача колкото плугов впряг на дължина, гоних я, гоних я, погубих коня си, но не я настигнах. Останах сам в полето и едва намерих твоя дом, иначе щях да стана храна на гарваните.

— Жал ми е за тебе, братко — рекла сестра му, — не е лесна работа да хванеш Полската девойка. Ако беше лесно, щях ли да му потрябвам аз на твоя зет — той за нея искал да се ожени, не за мене! А на нея ѝ е писано; щом някой я хване, тя веднага да умре.

Скрила сестрата брат си — страхувала се, че нейният мъж, Орелът, може да му напакости. Вечерта Орелът си дошъл и жената му казала:

— Дошъл е на гости брат ми, нали няма да се разсърдиш?

— Да се разсърдя ли? Радвам се, че дочеках такъв гост. Извикай го по-скоро!

Излязъл братът, прегърнали се и се разцелували. Двамата се разприказвали и Орелът попитал:

— Какво те води при нас?

Момъкът разказал всичко от игла до конец.

— Не ми се сърди, братко — рекъл зетят, — но ако можех да хвана Полската девойка, защо ми беше сестра ти? Не е лесна тази работа. А ти си дори по-слаб от мене, къде ще я стигнеш! Най-добре остави я, не тъжи, ще ти намерим друга жена, а нея забрави!

— Не — отвърнал момъкът, — ще умра, но няма да се откажа от нея! А тебе, зетко, ще помоля, не се скъпи, дай ми кон!

— За кон не бери грижа — рекъл зетят, — пасищата са пълни с табуни мои коне, вземи си, който искаш, но все пак послушай ме, откажи се от Полската девойка!

— Няма да се откажа, по-добре да умра, докато я гоня! — отговорил братът.

— Тогава аз ще ти дам такъв кон, който скача надлъж колкото един плугов впряг.

Спомнил си момъкът, че и Полската девойка скача надлъж колкото едни плугов впряг и се зарадвал. Взел коня, метнал се отгоре му, сбогувал се със стопаните и полетял да догонва Полската девойка.

След малко я видял. Полетяла пред него девойката, полетял след нея и той. Неговият кон скачал надлъж колкото един плугов впряг, а девойката — колкото два. Момъкът изостанал.

Но изглежда, че Полската девойка харесала момъка, защото, щом се отдалечавала много от него, кацвала на тревата, пиела сок от цветята вместо вода, ядяла тичинков прашец вместо хляб и го чакала. А щом се приближавал момъкът, подхвръквала и пак литвала напред, той пришпорвал коня си и летял след нея. Паднал конят, останал момъкът сам-самичък в полето, седнал и заплакал от мъка. Приближила се девойката, кацнала недалеч от него и извикала:

— Ти калпак ли носиш, или не? Какво си се разплакал, не те ли е срам? Сигурно не си мъж, а жена — умееш само да плачеш. Стани, огледай се наоколо, иди погледни тук-таме, свят широк, може и да намериш отнякъде помощ!

Скочил момъкът, изтрил сълзите си, огледал се наоколо и наистина видял в далечината една къща. Тръгнал към нея. Там живеела средната му сестра, която била омъжена за Пашкунджи. Отишъл братът и разказал на сестра си всичко. Тя му рекла:

— Остави тази работа, не е за теб! И твоят зет не е по-малък юнак от тебе, и той дълго се мъчил да я улови, но нея никой смъртен не може да я настигне.

Вечерта Пашкунджи се върнал в къщи. Разказал момъкът и на него мъката си. Не го окуражил зет му:

— Ако беше така лесно да се хване Полската девойка, щях ли да се оженя за сестра ти? Остави я, не се погубвай напразно!

— Ти по-добре ми дай кон! — помолил му се момъкът.

Дал му Пашкунджи такъв кон, който скача надлъж колкото два плугови впряга. Сбогувал се момъкът със сестра си и зетя си, метнал се на коня и препуснал.

Лети девойката, носи се на три плугови впряга надлъж, а конят на момъка можел само на два. Изостанал момъкът, паднал под него и този кон. Останал сам-самичък момъкът в широкото поле — ни жива душа, ни жилище наоколо!

Натъжил се, седнал и заплакал. Плакал, колкото плакал, гледа — приближила се Полската девойка до него, кацнала на една тревичка, сложила крак върху крак и се смее. После сърдито му извикала:

— Я стани, ако си мъж! Ако ли пък не си, не си достоен и да живееш!

Скочил момъкът, изтрил сълзите, огледал се наоколо и видял в далечината къща. Тръгнал към нея. Приближил се, а пред къщата — поточе. Седнал край поточето и зачакал няма ли да дойде някой с каня и да му даде да се напие. Дошло едно момиче с каня в ръце и я подложило под златното чучурче да си налее вода. Момъкът й поискал да пие. Подало му момичето каната, той пил, изпуснал пръстена си в каната и я върнал на момичето. Занесло момичето вода на господарката си, тя пила, а отвътре се търкулнал пръстенът.

— Откъде си взела този пръстен?

— Отникъде не съм го взела, но един момък край поточето ми поиска каната да пие вода, може той да го е пуснал.

— Върви и тозчас ми го доведи — рекла жената.

Момъкът дошъл. А жената била най-малката му сестра. Прегърнали се двамата и се целунали.

Попитала го сестрата какво го е довело тук. Той й разказал всичко.

— Жал ми е за тебе, братко — рекла тя, — ако беше така лесно да се улови Полската девойка, щях ли да му притрябвам на твоя зет? Той щеше да се ожени за нея, а не за мен. Нея никой няма да улови, иначе тя веднага ще умре.

Сестрата скрила брат си.

Дошъл си вечерта змеят — мъжът й — и я попитал:

— Никой ли не е идвал тук?

Жената отговорила:

— Никой.

После добавила:

— Ако беше дошъл брат ми, какво щеше да направиш?

— Нищо нямаше да направя, щях да го прегърна и да го целуна.

Тогава сестрата извикала брат си. Двамата се разцелували.

— Какво те води насам? — попитал го змеят. — Какъв вятър те е довял?

Разказал му момъкът всичко, излял му мъката и болката си.

— Ех, жал ми е за тебе! Защо си се захванал за такова нещо? Ако можеше така лесно да се улови девойката, аз нямаше да се оженя за твоята сестра, а за нея. Най-добре остави я и се върни в къщи.

— Не — отвърнал момъкът, — късно е вече да се каже: остави я! Аз няма да се откажа от нея, дори и да зная, че ще загина, щом изляза оттук. Ако ми желаеш доброто, зетко, дай ми кон, за да препусна тозчас след нея!

— Това е най-лесната работа — рекъл зетят, — вземи, ако щеш, и двадесет, ако щеш, и тридесет коня, но още веднъж ти казвам — напразно ще я гониш!

Не, та не! Взел братът кон, който скача надлъж колкото три плугови впряга, сбогувал се със сестра си и зет си и полетял след Полската девойка. Препускал, колкото препускал, стигнал в чужда, непозната страна. Скочи конят му три плугови впряга надлъж, а девойката — четири. Строполил се под него и третият му кон! Седнал момъкът и заплакал — ни жива душа наоколо, ни човешко жилище. А зетъвете му останали далеч, не могат да му помогнат. Никого вече си нямал, нямало при кого да отиде, изгубил момъкът всяка надежда. Приближила се до него Полската девойка, кацнала наблизо, сложила крак върху крак и извикала:

— Е, ти пак плачеш, дори от мен не се срамуваш! Че какъв мъж си ти! Пет пари не струва мъжеството ти! Я стани и се огледай наоколо, каквото видиш — било зло, било добро, всичко в своя полза обърни!

Засрамил се момъкът, скочил на крака и тръгнал. Вървял, колкото вървял, гледа — трима души се борят, бият се, ще се избият помежду си, а няма кой да ги разтърве, жив човек няма наоколо. Приближил се момъкът и попитал:

— Защо се биете бе, хора, какво има да делите?

— Имаме един килим — обадил се най-старият. — Седнеш ли на него и кажеш ли: „Хайде, килимче!“, ще те пренесе, където пожелаеш. Имаме и един гребен. Каквато и стръмна скала да ти се изпречи, кажеш ли: „Хайде, гребенче!“, на скалата в миг ще се изправи стълба, и то такава, че като вървиш по нея, все едно, че в полето се разхождаш. Имаме и едно точило. Потопиш ли го в морето с думите: „Хайде, точилце!“, колкото и голямо да е морето, до дъно ще го изпие и пресуши. Ето на, този килим, този гребен и това точило делим и не можем да ги поделим, затова се сбихме. Не ще ли ни помогнеш в делбата?

— Добре — рекъл момъкът, — ще ви помогна в делбата. Ще пусна ей тези три стрели — първият, който донесе стрела, ще вземе килима, вторият — гребена, а третият — точилото.

Зарадвали се мъжете: това се казва справедлива делба.

Пуснал момъкът стрелите зад девет планини в десета. Хукнали след тях тримата, изгубили се от очите му. Седнал той на килимчето, взел гребена и точилото, викнал: „Хайде, килимче!“, и литнал по-бързо от вятъра. Полетял да догони своята Полска девойка. Летяла тя, бързала, но почнало вече да я настига килимчето. Прелетели над поля и ливади, стигнали до високи скали.

Подхвръкнала нагоре Полската девойка, преминала над скалите.

„Хайде, гребенче!“ — рекъл момъкът и в същия миг на скалите се изправила стълба, равна като поле. Преминало килимчето по стълбата и момъкът отново взел да настига девойката. Долетели до голямо море. Хвърлила се девойката в морето и полетяла напред. „Хайде, точилце!“ — рекъл момъкът и потопил точилото в морето. Още в същия миг морето пресъхнало. Полетял по сухото морско дъно момъкът и вече съвсем настигнал девойката, уловил я дори за наметалото, но тя се изпълзнала и се скрила в бащиния си дом; само наметалото ѝ останало в ръцете на момъка.

Влязла вътре Полската девойка и се спуснала към баща си.

— Какво ти е, дъще, от кого бягаш? — попитал баща ѝ.

Тя му разказала всичко — как я преследвал един момък, как я гонил до самия праг и не можал да я улови, но ѝ смъкнал наметалото.

Излязъл навън баща ѝ, прегърнал момъка, целувал го и му рекъл:
— Какъвто зет очаквах, такъв намерих!

Поканили момъка в дома и го приели с големи почести.

А на Полската девойка било писано: щом някой я улови, тя веднага да умре, но ако се окаже такъв юнак, че да я гони чак до прага на дома й, да се омъжи за него. Оженил се момъкът за Полската девойка, завел я в своята страна. Момъкът и Полската девойка и до ден днешен живеят и хората често виждат как тя прелита от цвят на цвят.

*Mor там, пир тук,
триците там, брашното тук.
Еласа, меласа,
носех кана с мен,
на разказвача, на слушателя —
щастие значи — на вас и на мен!*

КРАСАВИЦАТА ОТ ДАЛЕЧНАТА СТРАНА НИГОЗЕТ

Живял някога един цар. Той имал трима сина.
Остарял бащата, не виждал вече и си помислил:
„Трябва да разбера кой от моите синове е най-достоен да наследи
царството ми“.

Извикал старецът най-големия си син и му рекъл:

— Кажи ми, кое на света е най-сито, кое е най-бързо и кое е най-
прекрасно? Искам да те изпитам дали си достоен да царуваш. Ако
отговориш, както трябва, ще ти оставя царството си.

А царят имал прекрасен кон. Затова най-големият син му
отговорил:

— Няма на света нищо по-сито от вашия кон, по-прекрасно от
вашата жена (той говорел за майка си) и по-бързо от вашите хрътки.

— Не, синко, не си достоен да царуваш — рекъл бащата и
повикал средния си син.

— Най-прекрасна е моята жена, най-охранен е моят кон, а най-
бърза — моята хрътка — отвърнал средният син.

— Не, и ти не си достоен за трона — казал бащата и извикал
най-малкия си син.

— Ех, синко, едничката ми надежда е в тебе — и зрението ми
трябва да възвърнеш, и гатанките ми да разгадаеш. Кажи ми, кое на
света е най-сито, кое е най-прекрасно и кое е най-бързо?

Най-малкият син отговорил:

— Какво може да бъде по-прекрасно от пролетта, по-пълно и по-
сито от плодородната есен и кое може да бъде по-бързо от нашия
поглед — за миг човешкото око достига и обхваща всичко!

— Наистина само ти си достоен за царството ми — зарадвал се
бащата. — Ти ще ми върнеш и изгубеното зрение.

— Добре — казал синът. — Дайте ми само време да помисля.
Отишъл момъкът при коня на баща си, а конят го запитал:

— Какво си се замислил? Кажи на баща си да ти поръча седло с девет ремъка, да ти даде най-хубавия си меч и камшик. Възседни ме и мешибни с камшика така, че за три чифта цървули кожа да ми одереш. И аз ще литна така, че никой няма да разбере във въздуха ли съм полетял, или съм потънал в земята. Където спра, слез и почни да ровиш земята — там ще намериш лекарство за баща си. Само внимавай, грабни го бързо, защото инак ще отлети на небето.

Момъкът изпълнил всичко.

Долетели те до едно място, слязъл момъкът от коня и разровил земята. Изведнъж нещо като снежец излетяло от земята, понесло се към небето и се стопило във въздуха толкова бързо, че момъкът не успял дори да го види добре, а камо ли да го хване.

Конят казал:

— Е, сега чак след една неделя то ще падне обратно, а вместо да чакаме дотогава тук напразно, по-добре да тръгнем. Днес царят на Изтоха излиза с войска срещу царя на Запада, иска да го плени; трябва да се намесим и да помогнем на нападнатия.

Взрял се момъкът, гледа — движи се нещо в черен облак прах: войските на източния цар вече настъпвали.

Полетял момъкът на своя кон право сред най-гъстата тълпа.

Конят тъпче с копита, а момъкът сече на две страни с меча си; всички били избити, само царят със съветниците си успял да избяга.

А царят на Запада видял през далекогледа си, че разбитият му враг бяга, и се почудил:

— Кой ли ми направи такава услуга — да изтреби всичките ми врагове?

Момъкът си бил порязал в боя малкия пръст и помолил да кажат на царя да му изпрати нещо да си превърже ръката.

Какво ти изпращане — дотърчали всички, заобиколили го, водят го при царя с големи почести. Поканили го в отделна стая, сложили го на легло да си почине. А коня отвели в конюшнята — разседдали го, изчистили го, наметнали го с покривало и го нахранили със стафици и бадеми.

Завидели царедворците на момъка, изплашили се да не би той да стане много приближен на царя.

Отишли те и казали на царя:

— Този момък може да намери слонова кост за цял дворец.
Заповядайте му да донесе.

Слязъл момъкът на закуска, а царят му казал:

— Изгради ми дворец от слонова кост.

— Дайте ми време да помисля — отговорил момъкът.

Отишъл той и разправил на коня всичко.

— Това не е мъчна работа — рекъл конят. — Нека само царят ти даде сто меха вино, всеки от по тридесет ведра, и повече вълна; ще му построим дворец от слонова кост.

Момъкът казал това на царя. Приготвили му вино и вълна. Тръгнал той за онази страна, където живеят слонове. Пристигнал там. Отпреде му се издигала планина, от която извирали девет студени извора. Те се стичали всички заедно и от тяхната вода пиели слоновете.

Преградил момъкът с една част от вълната пътя на водата и я пуснал да тече в друга посока, а с останалата вълна и с камъни направил бент и излял в него виното.

— Я погледни, лежат ли слоновете, или идват? — попитал конят.

— Идват няколко — отвърнал момъкът.

— Е, тогава скоро ще пристигнат тук — казал конят. Скрили се.

Дошли слоновете на водопой, а вода нямало.

Опитали виното, но то не им се харесало и се отдалечили. Почнала да ги мъчи жажда. Какво да правят?

Постояли, погледали и не издържали. Приближили се отново и почнали да пият вино. Пили, пили, докато всички се напили и се натъркаляли по земята.

— А сега почвай работа с меча — продумал конят. — Режи бивните им.

Взели със себе си, колкото могли, а останалото струпали накуп, за да го приберат следния път.

Докарали те слоновата кост. Царедворците ахнали:

— Не можа да загине там, върна се!

А момъкът започнал да гради дворец — със златни гвоздеи ковял! Царят се радвал, а царедворците отишли при него и му казали:

— Какъв юнак намерихте! Това, което е направил сега, е нищо!
Той може да хване цар птица, да я тури в златна клетка и да окачи

клетката на стената на двореца. Цял свят ще се възхищава на пеенето й.

Царят извикал момъка и му заповядал:

— Донеси ми цар птица!

— Дайте ми време да помисля до утре — казал момъкът.

Отишъл той при коня.

— Царят ми заповядва да му донеса цар птица.

— Може — рекъл конят, — нека даде девет меха просо, всеки от по тридесет ведра, ще му донесем и цар птица!

Царят дал просото.

Заминали момъкът и конят в далечни страни.

Вървели, вървели и стигнали до една гора. А в гората — безброй птици. Чуруликат, пеят — една от друга по-хубаво! Конят казал:

— Легни сега и се засипи с просо. Върху тебе ще накацат птици, а цар птица ще кацне най-отгоре, точно над сърцето ти. Помни, че щом цар птица клъвне два пъти, на третия трябва да я хванеш, защото после няма да успееш.

Момъкът легнал и се засипал с просото.

Долетяла цар птица, а след нея и други птици. Зачуруликали, запели, коя от коя по-хубаво!

Накацали те и почнали да кълват просото.

Кълвнала цар птица веднъж, дваж и щом кълвнала трети път, момъкът я сграбчил и скочил на крака. Нахвърлили се върху него птиците, почнали да го кълват, да го драсят, да го удрят с крилете си — ще го убият! Спуснал се конят, пропъдил всички птици, грабнал момъка заедно с цар птица и отлетял.

Върнали се при царя момъкът и конят и му донесли цар птица. Царедворците се зачудили — и това направи момъкът, пак жив се завърна.

Отишли при царя и го подсторили:

— Щом е такъв юнак, заповядайте му да ви доведе за жена красавицата от далечната страна Нигозет.

Царят извикал момъка и му казал:

— Доведи ми за жена красавицата от далечната страна Нигозет.

Момъкът отишъл при коня и му се оплакал.

Конят се замислил.

— Това не е лесна работа! И ето къде е мъчнотията. Кобилата, която служи на красавицата от страната Нигозет, е моя сестра. Тя е по-силна и по-бърза от мене. Страхувам се, че не ще я надвием. Но няма какво да се прави — ще тръгнем. Само че помни: тази красавица живее в замък с две врати — източната врата е отворена, а западната — затворена. Пред западната врата са вързани коза и вълк. Пред козата има кост, а пред вълка — наръч сено. И моята сестра — кобилата, също пази там. Ти затвори източната врата, а западната отвори, хвърли сеното на козата, костта — на вълка, а аз ще се разправя със сестра си — кобилата. Красавицата пък седи в замъка с разплетени, дълги до земята коси; щом влезеш, веднага намотай косите ѝ на ръката си. Успееш ли, твоя ще е, инак тя ще ни погуби.

Пристигнали те там. Момъкът грабнал костта от козата и я хвърлил на вълка, а на козата дал сеното; отворил западната врата, втурнал се в замъка, затворил източната, спуснал се към красавицата и в миг намотал косите ѝ на ръката си.

Красавицата изпищяла:

— Източна врата, спасявай ме!

— Дочаках най-после да щракне ключалката ми, да си починат пантите ми, пак ли да се отворя? — отговорила източната врата.

— Западна врата, спасявай ме!

— Дочаках най-после да ме отворят, да се проветрят пантите ми, пак ли да се затворя? — отвърнала западната врата.

— Козичке, спасявай ме!

— Дочаках най-после сено! Как да го оставя?

— Вълчо, спасявай ме!

— За пръв път ми подхвърлиха кост — отговорил вълкът, — как да я оставя?

Извикала красавицата кобилата си.

— Спасявай ме, ти си ми вярна!

— Аз и с брат си не мога да се справя, остави ме на мира! — отговорила кобилата.

Така момъкът покорил красавицата от страната Нигозет и я повел към царя.

Когато пристигнали, красавицата казала:

— Няма да се явя пред царя, ако не ми пригответ голяма вана, цялата от мрамор, и не ми я напълнят с вряло мляко да се изкъпя.

Приготвили вана и я напълнили с вряло мляко.

— Нека дойде царят — рекла красавицата.

Царят дошъл.

— Благоволете пръв да се изкъпете — подканила го красавицата.

Приближил се царят, надникнал във ваната, а красавицата го бълснала във врялото мляко и царят се сварил.

Хвърлили в млякото и всички царедворци, никого не оставили жив.

Така момъкът спечелил и Източното царство, и Западното, и красавицата от страната Нигозет.

Точно тогава дошло и времето да падне от небето и пак да се зарови в земята лекарството против слепота. Полетял момъкът на коня и успял да хване лекарството още във въздуха, не му дал да се докосне до земята.

Тръгнал момъкът за в къщи — хем красавицата води, хем на баща си лек носи. Зарадвал се много слепият цар, че синът му се връща победител.

— Ето, татко, и лек ти донесох, и тази красавица от далечната страна Нигозет спечелих, и още две царства завоювах — похвалил се синът на баща си.

Царят прогледнал. Направили богата сватба и заживели щастливо.

АНАНА

Било ли е, или не — не знам, но казват, че живял някога един царски син. Той си имал градина, а в градината — две лехи. В едната леха растял праз лук, а в другата — копър. Царският син не можел нито да яде, нито да пие, ако не поседи в градината край лехите си.

Минавал веднъж той покрай лехите и съгледал някаква хартийка. Вдигнал я, видял, че на нея има нещо написано, но без да прочете, я дал на другого. Хартийката мигом оживяла и се превърнала на девойка. Чудна хубавица била тая девойка — невиждана-нечувана, да гледаш, да ѝ се ненагледаш.

Царският син поискал да се ожени за нея и я попитал:

— Как ти е името и от какъв род си?

— Името ми е празово, родът ми — копъров, просто момиче съм аз.

Отминал царският син.

— Не си от знатен род — рекъл той, отказал се от девойката. Анана се наричала тя. И се оженил за друга. Анана обикнала царския син, така го обикнала, че просто ще умре от любов.

Довела тя елени от планината, надоила мляко, наляла го в един котел и го турила на огъня. Млякото кипи, а Анана се къпе в него.

Видял царският син Анана в кипящото мляко и казал на жена си:

— Гледай, нашата Анана е довела елени от планината, издоила ги е и наляла млякото в котел. Млякото кипи, а Анана се къпе в него.

Жена му отвърнала:

— Да не мислиш, че аз не мога?

Довела жената на царския син крави от планината, издоила ги, кипнала млякото, седнала в котела и се сварила. Царският син овдовял. Отишъл той при Анана и пак попитал:

— Как ти е името и от какъв род си?

Тя повторила същото:

— Името ми е празово, родът ми — копъров, просто момиче съм аз.

— Не си от знатен род — продумал царският син и се оженил за друга.

Отишла Анана и се качила на една височина. Седнала да суче коприна и изпуснала вретеното; отрязала си носа и го хвърлила долу.

— Хайде, носле, донеси ми вретеното!

Донесъл носът вретеното и отново отишъл на мястото си. Видял това, царският син и казал на жена си:

— Смая ме нашата Анана. Изкачи се на една височина, седна да суче коприна и изпусна вретеното. Отряза си тогава носа, хвърли го долу и каза: „Хайде, носле, донеси ми вретеното!“ Носът ѝ донесе вретеното и отново отиде на мястото си.

— Че какво чудно има тута? — казала жена му. — Това и аз мога.

Изкачила се тя на покрива, взела вретеното и почнала да преде. Изпуснала вретеното, отрязала си носа и го хвърлила долу. Но носът не донесъл вретеното, а тя цяла се обляла в кръв и умряла.

Царският син отново овдовял. Отишъл той пак при Анана и я попитал:

— Как ти е името и от какъв род си?

— Името ми е празово, родът — копъров, просто момиче съм аз — отговорила Анана.

Отдалечил се царският син, отишъл в планината при един свинар, купил от него свиня и му казал: „Месото за вас, а кръвта за мене“. После накарал да заколят свинята и заповядал:

— Нацапайте ме целия с кръв и ме занесете пред Анана.

Заклали свинята, нацапали царския син с кръвта ѝ и го занесли пред Анана.

Анана погледнала окървавения царски син и изплакала:

— Слънце — майко, татко — месец, братя — звезди в синьо небе, златна пейка ми спуснете, моят любим е загинал.

Щом казала, това, небето се разтворило и отгоре се спуснала златна пейка.

Скочил царският син, прегърнал Анана и почнал да я милва и целува. Отпразнували сватбата и заживели щастливо.

ПЕТИМА БРАТЯ И ЕДНА СЕСТРА

Имало едно време петима братя и една сестра. Обичали братята своята сестра повече от живота си.

Омъжили я те, ала тя скоро овдовяла и останала самичка с двамата си сина. Прибрали братята овдовялата си сестра заедно със синовете ѝ в къщата си и така треперели над нея и я гледали, че тя не чувствува загубата на стопанина си, не знаела що е нужда, всичко си имала доволно — и дрехи, и ядене.

Само снахите ѝ завиждали и се ядосвали, че техните мъже толкова обичат и глезят сестра си.

А щом завистта веднъж заседнала в душите им, те почнали да мислят само за едно — как да всеят раздор между братята и сестрата. Взели да клеветят вдовицата ту в едно, ту в друго, но не успели да скарат братята със сестрата — обичат си я те и това си е.

Веднъж снахите вмъкнали в обора най-хубавия бивол, който братята най-много обичали, и го заклали. Излезли след това и казали на братята:

— Знаете ли какво е направила вашата любима сестра? Заклала е най-хубавия бивол!

На братята и окото им не мигнало.

— Нищо, заклала го е, заклала, дано всичкото ѝ зло отнесе със себе си.

Ядосали се още повече снахите, че тяхната хитрост не сполучила, и намислили да заколят най-хубавия кон. Заклали го и пак наклеветили сестрата:

— Знаете ли какво е направила вашата любима сестра? Заклала е най-хубавия кон!

Братята и сега не се поддали на измамата.

— Ех, нищо, заклала го е, заклала. Ние да сме живи и здрави, а добитькът лесно! Пак ще спечелим.

Разярили се накрая снахите и за да се избавят от омразната им вдовица, измислили нечувано зло. В полунощ, когато всички спели,

най-голямата снаха станала, приближила се дебнешком до своя син, заклала спящото дете в леглото му, а окървавения нож скрила в джоба на зълва си.

Съмнало се. Всеки се заловил за работа. А мъртвото дете лежало, покрито с юргана, и като че ли спяло.

Когато изгряло слънцето, най-големият брат влязъл за нещо в стаята, видял, че детето лежи, и казал на жена си:

— Я виж да не е болно детето! Защо спи толкова до късно?

Жена му отговорила:

— Няма нищо, какво ще му е, успало се е навярно. Нека си спи. Жал ми е да го будя.

Почакали още малко, но момченцето не се събуждало. Приближили се те тогава, махнали юргана и какво да видят — детето лежало с прерязано гърло!

Изпищяла майката, паднала на земята, уж че изгубила съзнание. Струпали се наоколо ѝ да я свестяват. Дошла тя на себе си, почнала да плаче и да нарежда, да скубе косата си и да се удря в гърдите.

Взели да търсят убиеца.

Майката казала:

— Претърсете всички и у когото намерите окърванен нож, той е убиецът.

И вдовицата била там. И тя плачела, съсипана от скръб, че е изгубила племенника си, и дори не подозирала какво я очаква.

— Да търсим, мили мои, да претърсим, може да открием кой е убиецът — казала тя, горката.

Претърсили всички, но у никого не открили ножа; претърсили вдовицата и в джоба ѝ намерили окървавения нож. Заплакала нещастната, плаче, та се къса, кълне се, че е невинна, но кой ще ѝ повярва?

Закрещяла най-голямата снаха, нахвърлила се върху мъжа си:

— Е, слепецо нещастен, разбра ли най-после каква сестрица имаш? Как я почитахте, на нищо вяра нямахте, всичко ѝ прощавахте. А тя и бивала закла, и коня погуби, сега и сина ти униши. Сега и да плачеш, и да си скубеш косите — не можеш помогна!

Разгневили се братята, ослепили сестра си и я изпъдили сляпа, нещастницата. Прогонили я до брега на една река, далеч от дома им, и я оставили там заедно с децата ѝ.

Седнала сляпата край реката, съсипана от скръб, прегърнала своите сирачета. И нито имали какво да ядат, нещастните, нито къде да се подслонят.

Какво да правят? Измайсторили децата малки въдички и почнали да ловят риба.

Хване се рибка, извадят я, подържат я над огъня и я изядат. С това живеели. Само че нямали сол и веднъж децата попитали майка си:

— Мамо, там един овчар пасе овце, да отидем ли да му поискаме? Може да ни даде малко сол.

Майката ги пуснала. Изтичали децата и донесли сол. Майка им казала:

— Дайте, деца, да видя сол ли е това, или нещо друго.

Дали ѝ децата, но нали тя не виждала, взела, че опитала с език — наистина било сол. Тогава им рекла:

— Да, деца, сол е. Посолете рибата и така я печете.

Веднъж децата хвърлили въдиците си и хванали една едра риба.

— Само тя ще нахрани и трима ни — казали зарадвани момченцата. Но щом посегнали да я изкормят, рибата проговорила:

— Пуснете ме, ще ви се отплатя за добрината.

Зачудили се децата, изплашили се, изтичали при майка си и ѝ казали:

— Мамо, хванахме една голяма риба, а тя приказва с човешки глас и моли да я пуснем. Обещава да ни се отплати. Какво да правим? Да я пуснем ли, или да я опечем?

Зачудила се майката и отговорила:

— Пуснете я, деца.

Децата пуснали рибата в реката, а тя им казала:

— Останете тука на това място, чакайте ме да се върна. — И веднага изчезнала.

Децата стояли и чакали.

Не минало много време и рибата пак се показва, доплува до брега, хвърлила им две очи и продумала:

— Вземете и ги сложете на мястото на извадените очи на майка си и тя ще прогледне.

Щом казала това, рибата плеснала с опашка по водата и изчезнала. Децата взели очите, занесли ги на майка си, сложили ги в очните ѝ кухини и тя прогледнала.

Зарадвала се майката и почнала да прегръща и целува децата. Заселили се те край тази рекичка. Построили си къщичка и заживели там.

Пораснали момчетата трудолюбиви и прилежни. Малко по малко спечелили и за чифт волове и почнали да орат и сеят. И толкова жито се народило, че и за тях стигнало, и за продан останало. Продадат — купят с парите едно-друго, и живеят доволно и сито.

Но ето че в родното място на вдовицата, там, където останали нейните братя, не се родило жито. Страшен глад настъпил. Решили братята на вдовицата жито да търсят.

Дочули те, че там и там едни хора били събрали много жито, та имали и за продаване. Взел най-големият брат пари и тръгнал.

Пристигнал той у сестра си, но не я познал, пък и наум не му минавало, че тя и нейните сирачета ще са живи.

А сестрата познала брат си и сърцето ѝ се разтупало.

Купил той жито, колкото му трябвало, отмерили му и почнали да пълнят чувалите.

Майката извикала настрани по-големия си син, дала му пръстена си и му казала:

— Синко, това е твоят вуйчо. Вземи този пръстен и го пусни незабелязано в джоба му.

Момъкът взел пръстена и скришом го пуснал в джоба на вуйчо си.

Най-големият брат натоварил всичкото жито и подкаран колата. Но още не бил излязъл от двора и майката вдигнала тревога, пратила синовете си да го настигнат.

— Спрете колата — викала тя, — пръстена ми го няма, сигурно той го е откраднал, няма кой друг.

Брат ѝ отказал, клел ѝ се, призовавал небето и земята за свидетели, че не е вземал нищо, че никакъв пръстен не е виждал. Ала никой не му вярвал.

— Ще трябва да се върнете, не ви вярваме на думата. Ще ви претърсим, може да е у вас пръстенът.

Нямало какво да прави братът, върнал се, а сестра му го посрещнала като чужд и го упрекнала:

— На какво прилича това? Приехме ви, както трябва, отмерихме ви жито, а вие сте откраднали пръстена ми. Честно ли е това?

Клел се нещастният:

— Бог ми е свидетел, честна дума, никога нищо не съм открадвал.

— Не, не може така. Претърсете го и вижте не е ли у него пръстенът ми — заповядала майката.

Претърсили го и намерили в джоба му изгубения пръстен. Побледнял човекът, но нямало какво да прави.

— Бог вижда, че съм невинен — продумал той, — но вече съм във вашите ръце, правете с мене, каквото искате.

— Виждаш ли, братко — рекла сестра му, — както ти не си откраднал моя пръстен, макар че го намерихме у тебе, така и аз не съм убила твоето дете. Уби го жена ти, а пъхна окървавения нож в мята джоб.

Прегърнали се двамата, разцелували се. Разказала сестрата на брат си всичко — и как е прогледнала, и как е живяла с децата си.

Зарадвал се братът. Завел сестра си и племенниците си в къщи, а своята жена превързал за опашката на един кон и така я погубил.

*Mор там, пир тук,
трициите там, брашното тук.*

ПРИКАЗКА ЗА СИРОМАХА И ЗА ТРИТЕ ГРАНАТОВИ КАМЪКА НА ЮНАКА

Било ли е, или не — не знам, но казват, че живял някога един сиромах. Нищичко си нямал той — ни къща, ни двор.

Какво да прави? Отишъл в гората, оплел си колиба от клони и се заселил в нея.

Събере беднякът наръч сухи дръвца, отнесе ги в града, продаде ги, купи хляб и така живее.

Веднъж той пак отишъл в града с дърва.

Продал дървата, купил хляб и тръгнал обратно. Пъхнал хляба в пазвата си и премръзнал, свит от студ, се помъкнал към своята колиба. Пътят му минавал покрай царския дворец. Видяла го царската дъщеря и казала на баща си:

— Виж, татко, дявол минава.

Погледнал царят, видял, че не дявол, а беден човек минава, и сърдито отвърнал на дъщеря си:

— Съвсем не е дявол, а човек!

— Не, никакъв човек не е — виж колко е черен и окъсан. Дявол е, дявол! — повторила дъщеря му.

Заспорили бащата и дъщерята. Бащата се ядосал и казал на дъщеря си:

— Щом е така, още сега ще се омъжиш за него. Инак — главата ти ще взема.

Изплашила се царската дъщеря. Решила, че все пак е по-добре да се омъжи за сиромаха, отколкото да умре. Прибрала малко дрехи в една бохничка, изтичала след него и му извикала:

— Ей, човече, почакай!

Обърнал се сиромахът и не повярвал, че такава красавица него вика, а продължавал да си върви, без да се оглежда назад.

Влязъл той в своята колиба, а след него влязла и царската дъщеря. Сиромахът я попитал:

— Защо идваш тук?

Тя му отговорила:

— Защото трябва да се ожениш за мене.

Изплашил се той — защо му е такава жена, как ще я храни — и рекъл:

— Нали виждаш как живея? Продавам дърва — купя комат хляб. С какво ще те храня?

Тя казала:

— Не бой се, аз и себе си, и тебе ще изхраня.

И добавила:

— Вземи тази кърпа — сама съм я тъкала. Тя струва петстотин рубли, цената ѝ е втъкана там. Вземи я и я отнеси на пазара. Като те попита някой колко струва, кажи: цената ѝ е втъкана; продай я и донеси парите.

Сиромахът взел кърпата и я занесъл на пазара.

Един търговец го попитал колко струва кърпата. Сиромахът отвърнал.

— Цената си е на нея.

Търговецът харесал кърпата.

— Хайде да отидем у дома да ти броя парите — казал той. Търговецът завел сиромаха в къщата си, броил му петстотин рубли, нахранил го отгоре на това и го изпратил да си върви. Сиромахът занесъл парите на жена си.

Изтъкала жена му още една кърпа, втъкала в нея същата цена, дала я на мъжа си и му казала:

— Отнеси и нея на пазара.

Отишъл той с кърпата на пазара. Обикалял, обикалял, но не можал да я продаде.

Най-после един човек го запитал колко струва кърпата и му казал:

— Аз нямам пари, но ако искаш, ще ти кажа за нея три умни приказки.

— Не, не я продавам за умни приказки — отговорил сиромахът и върнал кърпата.

Жена му го попитала:

— Никой ли не поиска да я купи?

— Не, един човек искаше да я купи за три умни приказки, но аз не му я дадох — отвърнал мъжът.

Жена му се ядосала.

— Върни се веднага, намери човека и му дай кърпата за трите умни приказки.

Мъжът пак отишъл на пазара. Търсил, търсил онзи човек, най-после го намерил и му казал:

— Ще ти дам кърпата за трите умни приказки.

— Да вървим — отговорил човекът.

Той го завел у дома си и му рекъл:

— Първата е — не казвай нищо, без да помислиш, а най-напред помисли и тогава кажи. Втората е — ако набедят пред тебе някого, каквото и да ти кажат за него, дори и това, че той иска да те убие, не бързай да го изкажеш, а най-напред провери добре истина ли е. Третата е — ако си до река и към тебе се приближи човек и те попита има ли там брод, не бързай да казваш, че има, та да тръгне човекът и се удави, а кажи, че не знаеш: нека сам провери. Това са моите три умни приказки.

Дарил човекът сиромаха и го изпратил да си върви.

Отишъл си сиромахът в къщи и повторил на жена си трите умни приказки. Жена му казала:

— Гледай да запомниш добре всичко, ще ти потрябва. А сега потърси някъде работа. Щом спечелиш пари, ще ги донесеш, ще купим чифтолове и ще заживеем добре.

Съгласил се сиромахът и тръгнал за града. По пътя срещнал трима търговци.

— Здравей — казали му търговците.

— Здравейте и вие — отговорил сиромахът.

— Ще ни станеш ли слуга?

— Защо не, ще ви стана.

— Колко да ти плащаме годишно?

— Шестдесет рубли.

Търговците му платили за цяла година предварително.

— Ето ти парите, изпрати ги в къщи.

Сиромахът взел парите и ги изпратил на жена си по един земляк, а сам тръгнал с търговците.

Вървели те три дни и три нощи, но никъде по пътя не видели вода.

Тръгнали по една планинска пътека и чак отвъд планината в един дълбок дол имало вода.

Търговците дали на своя слуга една стомна и му казали:

— Там в дола има вода, иди и донеси!

На сигурна смърт го пратили те — за една стомна вода сиромахът трябало да загине.

Стигнал той до водата, гледа — пред него стои левент юнак, въоръжен от главата до петите, и си играе с една жаба, забавлява се.

Юнакът забелязал сиромаха и го попитал:

— Я ми кажи, братко, кой е по-красив — аз или тази жаба?

А жабата подскачала на рамото му, играела си там.

Сиромахът поискал веднага да каже това, що му било на езика, но си спомнил съвета — да не говори, преди да помисли, и се замислил. И не сама се замислил, но дори отстъпил три крачки назад от страх — ами ако юнакът се разсърди, като му каже, че е по-красив от жабата, и ме убие! Не, тук сигурно има нещо.

А юнакът го подканил:

— Казвай де, защо мълчиш?

Сиромахът решил на ума си: „Не, по-добре да му кажа, че жабата е по-красива от него“ — и рекъл:

— Жабата е по-красива!

Точно това и трябало на юнака. Щом сиромахът му казал, че жабата е по-красива от него, жабешката кожа се разпукала и от нея излязла невиждана още под слънцето хубавица.

Зарадвал се юнакът хубавец и почнал да прегръща и целува сиромаха.

— Колко хора погубих край тази вода, докато получа такъв отговор, та да се освободи от магията омагьосаната хубавица! Върви и кажи сега на всички, че водата е свободна. Отивам си оттук.

На прощаване юнакът му подарил три чудесни гранатови камъка и златен женски пояс и му казал:

— Вземи тези камъни, те ще ти потрябват, ако ли пък имаш жена, нека препаше пояса, ще й се роди златокъдряв син.

Сбогувал се той със сиромаха и си тръгнал със своята хубавица.

Сиромахът увил в една дрипа гранатовите камъни и златния пояс и ги изпратил на жена си по един земляк. После напълнил стомната с

вода и отишъл при търговците. Учудили се те, че той се връща жив и здрав, и го попитали:

— Имаше ли някой при водата, или не?

— Имаше, но си отиде — отговорил сиромахът, — водата е вече свободна.

Всички почнали да прегръщат сиромаха и да му се чудят:

— Какво си му казал, че е освободил водата? Колко години вече се мъчим без вода!

А в това време землякът занесъл на жената на сиромаха загънатото в дрипата богатство.

Разчутила жената единия от гранатовите камъни и само с половината от него изградила прекрасен град с дворци и градини.

Пуснала тя в полето стада коне, овце и биволи, пазарила коняри, овчари и биволари. Заживяла си така и зачакала своя мъж.

Изслужил сиромахът своята година. Търговците го възнаградили с още пари за добрата му служба и го освободили. Не им трябал слуга: водата била вече свободна, а те само заради нея наемали слуги.

Тръгнал сиромахът за вкъщи, към своята плетена колиба.

По пътя си срещунал стада биволи.

— Чии са тези стада?

Назовали му неговото име.

Обидил се сиромахът, ядосал се дори помислил, че му се подиграват, но не казал нищо и продължил пътя си.

По-нататък срещунал стада овце. Попитал чии са и пак му казали, че са негови.

Стигнал до гората, гледа — няма я неговата плетена колиба, а на мястото ѝ се издига огромен дворец.

Замислил се сиромахът, а после влязъл в двора.

— Къде живее тази и тази жена? — попитал той за жена си.

— Нашата господарка ли? Ей там на хълма, в двореца — отговорили му хората.

Зачудил се сиромахът — нищо не може да разбере. Заобиколили го от всички страни слуги, взели да го разпитват какво иска, работа ли търси и няма ли да се наеме за ратай.

— Да — казал той, — ще се наема.

Заприказвали всички в един глас, вдигнали голям шум. Едни викали:

— Не ни трябва.

Други:

— Трябва ни.

А един старец, който пасял гъските, рекъл:

— Аз ще го взема да наглежда гъските.

Взели сиромаха на работа.

Изминал така цял месец. Сиромахът работел, пасял гъските.

Веднъж той казал на стареца:

— Искам да видя господарката.

— Аз не смея да отида при нея — отговорил стареца, — но може да пратим внучката ми.

Изпратили момичето и му поръчали:

— Кажи на господарката, че един човек работи тук вече цял месец и иска да я види.

Момичето отишло и казало, каквото му поръчали. Господарката излязла на балкона. Тя се досетила, че може би нейният мъж се е върнал, и заповядала на слугите да го заведат при нея. А той вървял и си мислел: „Какво ли ще стане?“ Жена му го видяла отгоре, познала го веднага и заповядала:

— Вземете го на ръце и го донесете така, че кракът му да не стъпва по земята.

Притичали слугите, взели го на ръце, почнали да викат в негова чест, а скришом го щипели от яд, че на прости гъсар се отдават такива почести. Отнесли го при господарката.

Тя освободила всичките си слуги и сама го облякла и нагиздила.

После го хванала подръка и излязла на разходка с него.

Изплашили се слугите, като разбрали, че това е техният господар, и си помислили, че той ще ги разгони всичките. А той не се разсърдил и не ги изгонил. Тръгнал да разглежда стаите.

Гледа — в една стая виси лулка, а в нея златокъдро момченце. Пламнал той от гняв, хванал се за кинжала и искал да убие жена си. Но изведнъж си спомнил умната приказка на онзи човек — да помисли, преди да посегне да убива. Замислил се той и си спомнил какво му казал юнакът за златния пояс, който той изпратил на жена си.

Спомнил си той всичко и разbral, че от този пояс се е родило на жена му златокъдрото момченце.

Дошла жена му и казала:

— Всичко това си спечелил ти. Помниш ли как ми изпрати трите гранатови камъка и златния пояс? Целия този град и двореца построих само с половината от единия чуден камък. А другите два и половина стоят непобутнати: толкова са скъпи, че никой не може да ги купи.

Мъжът се зарадвал. Заживели си те доволни и щастливи. Веднъж жената казала:

— Покани на гости баща ми.

— Добре — отговорил мъжът.

Извели от стадото бял кон, турили му сребърна юзда, оседлали го със сребърно седло, пременили един слуга в бяла черкезка и го изпратили да покани на гости царя-баща, като му поръчали:

— Не казвай на никого по пътя, а и на самия цар не казвай, че си наш слуга. Кажи му само: „Вашият зет ме помоли да ви поканя на гости у него“.

Пристигнал слугата при царя и му казал:

— Вашият зет ви кани да му отидете на гости.

Засмял се само царят и рекъл на слугата:

— Не те ли е срам, юначе, да предаваш заръката на този нещастен сиромах? Как се е осмелил той да кани мене, царя, на гости?!?

Върнал се слугата и разказал как го е приел царят. На другия ден взели от стадото червен кон, оседлали го със златно седло, облекли слугата в златни дрехи и го изпратили при царя. Слугата се явил пред царя и му казал:

— Царю честити! Вашият зет ви кани да му отидете на гости.

Царицата рекла на царя:

— Да му отидем на гости. Ще вземем свои слуги и ядене, ще го извикаме в полето, ще му дадем пари, зет ни е все пак.

Върнал се слугата и съобщил на господарите си:

— Така и така, царят идва със свое ядене.

По пътя царят видял стадата овце и попитал:

— Чии са тези овце?

Казали му името на неговия зет.

По-нататък гледа — пасат стада коне. Попитал пак:

— Чии са тези стада?

Отново му назовали името на неговия зет.

Погледнал царят стадото, заповядал да хвърлят яденето, което бил взел, върнал и всичките си слуги и казал:

— Изглежда, че зет ми е забогатял. Срамота е да отивам при него със свое ядене и със слуги.

Пристигнал той и що да види — приказен град, а сред града — дворец. На балкона стои дъщеря му с мъжа си.

Качили се царят и царицата горе, прегърнали и целунали дъщеря си и зет си. Дъщерята ги попитала:

— Защо не искахте да дойдете у нас? За унижение ли го смятахте?

Влезли в залата.

Масата била отрупана с ястия, и то какви — царят никога не бил виждал такива ястия.

След угощението дъщерята изнесла гранатовите камъни и казала на баща си:

— Смени ни ги за пари, ако можеш.

Царят разменил с пари как да е двата гранатови камъка, но половинката от третия не можал — не му стигнали парите.

Благословил той зетя си, окачил на шията му своята царска огърлица и му отстъпил трона си.

ТРИМА БРАТЯ — ТРИМА ЦАРЕ

Имало едно време в едно царство мъж и жена. Те имали трима сина.

Мъжът ходел в гората, събидал съчки и сухи клони, товарел ги на магарето, откарвал ги в града и ги продавал. Така прехранвал жена си и децата.

Веднъж през лятото децата помолили баща си:

— Татко, вземи ни и нас в гората!

Бащата отначало не искал да ги вземе, но после се съгласил.

Щом стигнали в гората, децата се пръснали да търсят птичи гнезда.

Покатерило се най-голямото момче на едно високо дърво и намерило в едно гнездо две много красиви яйчица. Момчето взело яйчицата, показало ги на баща си и рекло:

— Татко, да занесем тези яйца на пазара и да ги продадем. Ще вземем за тях пари.

Бащата отвърнал:

— На кого са притрябвали тези яйца, синко?

Но момчето не го оставяло на мира и продължавало да го моли.

Бащата си помислил: „Може пък наистина някой да ги купи, макар и за развлечение“ — и се съгласил.

На другия ден сиромахът отишъл на пазара. Занесъл той дърва. Взел със себе си и яйчицата. Продал дървата, извадил от кошничката двете яйчица, взел ги в ръка и обиколил два пъти пазара. Никой и не погледнал яйчицата. Само един търговец ги видял и си казал на ума: „Защо ли ги носи? Кой ще му ги купи? А може би крият някаква тайна или имат някаква сила?“

И той попитал:

— Колко искаш за тези яйца?

Сиромахът помислил: „Че защо му са яйцата на търговеца? Изглежда, че на смях ме пита“ — и отговорил:

— Остави, и без това няма да ги купиш.

А търговеца си помислил: „Сигурно са много скъпи“ — и казал:

— Защо, да не мислиш, че нямам пари? Казвай, колко струват?

— Я ме остави, защо питаш напразно? Нали виждам, че не си купувач! — повторил сиромахът.

Търговеца си казал: „Сигурно не вярва, че имам пари“. Извадил цяла шепа монети и ги хвърлил в кошничката на бедняка.

— Ето, дай ми ги!

Тогава сиромахът се замислил: „Търговеца не е глупав да си хвърля парите на вята. Изглежда, че яйчицата наистина са скъпи, затова бърза да ги вземе.“

— Остави, не ги продавам, какво си се заловил за мене? — отказал му пак той и отминал.

Тръгнал търговеца след него и започнал да му предлага все по-голяма и по-голяма цена. Но сиромахът не искал и не искал да ги продаде. Занесъл ги той в къщи и казал на жена си:

— Вземи, жено, тия яйчица и ги скрий, а като се разклопа нашата кокошка, сложи ги под нея, та да видим какво ще се излюпи.

Търговеца пък намерил в това време един голобрад измамник, дал му магарета, натоварени с ядене и дрехи, и го изпратил в селото на сиромаха, като му поръчал:

— Закарай всичко това на този и този човек, но внимавай. Не вземай пари, а го замени само срещу двете яйца.

Подкаран голобрадият магаретата със стоката и отишъл в дома на сиромаха.

Излязъл сиромахът, поискал да си купи нещо, но голобрадият му казал:

— Не продавам срещу пари, а само срещу онези яйца.

— Не — отвърнал сиромахът, — ако искаш, продай ми, но яйцата не давам.

Така измамникът си отишъл с празни ръце. По пътя той си рекъл: „Защо ли моят господар дава толкова стока? Навярно в тези яйца се крие голяма сила.“

Решил той да получи на всяка цена яйцата. Преселил се близо до къщата на сиромаха и почнал да прельгва жена му:

— Защо си се свързала с такъв стар и беден мъж? Омъжи се за мене.

Жената не искала и да чуе измамника. А през това време кокошката легнала да мъти. Жената сложила при другите яйца и онези две яйчица.

На другия ден какво да видят — всичките яйца станали блестящи и прозрачни като стъкълца.

Извадил сиромахът стъкълцата яйца, гледа и не може да разбере каква е тая работа, защо светят и блестят толкова.

Взел той три от тях и ги отнесъл в града при един златар.

— Искаш ли да купиш тези стъкълца?

Погледнал майсторът и що да види — не били стъкълца, а блестящи брилянти. Зарадвал се той и попитал:

— Даваш ли ми и трите за две хиляди?

Сиромахът си помислил, че той се подиграва с него, засмял се и рекъл:

— Хайде, давай!

Наброил му златарят две хиляди, дал му сиромахът стъкълцата и хукнал радостен към къщи.

Построил той нова къща и заживели безгрижно и богато. Колкото и яйца да сложели при онези две яйчица, веднага се превръщали в скъпоценни камъни. Сиромахът ги вземал и ги продавал.

Скоро от яйчицата се излюпили два гъльба. Всички в къщи се грижели за гъльбите и треперели над тях.

А голобрадият не оставял на мира жената на сиромаха и все я подлъгвал. Сега тя вече живеела в богатство и разкош и нямала толкова много работа. Взела да се поддава на думите му, обикнала го и се отдръпнала от мъжа си.

Веднъж голобрадият й казал:

— Няма да се оженя за тебе, ако не заколиш двата гъльба и не ми дадеш да ги изям.

Тя решила да убие гъльбите и заповядала на слугинята:

— Заколи двата гъльба, изпечи ги и ги поднеси на масата.

Слугинята заклала гъльбите, изпекла ги, но не ги поднесла на господарката си, а дала да ги изядат децата — тримата синове на сиромаха. За господарката си пък заклала две пилета и ѝ ги поднесла.

Голобрадият разбрал това и казал:

— Това не са гъльбите!

Господарката извикала слугинята:

— Къде са гълъбите? Къде си ги дянала?

Слугинята се изплашила и отговорила:

— Бях излязла от стаята и децата ги изяли.

Жената казала на голобрадия:

— Какво да правим сега? Децата изяли гълъбите.

— Заколи децата и ми дай техните сърца! — рекъл голобрадият.

— Ако направиш това, ще се оженя за тебе, инак ще си отида и няма да ме видиш вече.

Слугинята чула това, съжалила децата и им казала:

— Бягайте по-скоро от къщи, защото ще ви погубят!

Изплашили се момчетата и избягали.

Вървели те, колкото вървели — стигнали до един кръстопът, от който се разделяли три пътя. Спели и се замислили, по кой път да тръгнат? Най-големият казал:

— Да тръгнем надясно.

Средният казал:

— Да тръгнем по средния път.

А най-малкият казал:

— Ние сме трима и пътищата са три — да тръгнем поотделно, да си опитаме късмета, а после отново ще се намерим.

Сбогували се братята и всеки тръгнал по своя път. Най-големият брат вървял, вървял и стигнал до едно далечно царство. Видял къщата на един ковач. Приближил се и помолил ковача:

— Чичо, уморен съм и съм гладен. Дай ми да хапна и да си почина. Ще ти се отплатя с работа.

Ковачът нямал деца. Зарадвал се той на такъв добър момък и повикал жена си:

— Дай му да хапне и да си почине, навярно бог ни го изпраща на стари години.

Зарадвала се жена му, поканила момъка, дала му да се нахрани и му постлала да си легне. Спал той три дни и три нощи, без да се събуди.

На третия ден сутринта жената се приближила до него и решила да го събуди. Дръпнала завивката и какво да види — той лежал целият в злато и скъпоценни камъни.

Гълъбите имали такава сила — който ги изяде, все в злато и скъпоценни камъни щял да лежи.

Жената повикала мъжа си и му показвала момъка. Събрали двамата цялото това богатство и го скрили.

Така всяка нощ те събирили и скривали златото и скъпоценните камъни, а момъкът не подозирал нищо.

Средният брат също стигнал до едно царство. По пътя си срещнал един търговец.

— Гладен съм и съм уморен. Нахрани ме и ме остави днес да си почина, а после ще ти служа, както ми заповядаш — казал му момъкът.

Търговеца го харесал и си помислил, че ще има полза от него. Завел го в къщи и казал на жена си:

— Дай му да се нахрани и му постели да си легне. Утре ще го взема на работа.

На сутринта момъкът не се събудил.

Отишла жената на търговеца да го разбуди, дръпнала завивката и какво да види — лежи той целият в брилянти. Извикала жената мъжа си. Събрали всичкото това богатство и го скрили.

После разбудили момъка, нахранили го, напоили го и го облекли богато. Живеел си той така, а те всяка нощ събирили от леглото му брилянтите и ги криели. Не знаел нищо за това и средният брат.

Най-малкият брат също вървял, вървял и стигнал най-после до едно царство. Срещнал там една стара жена — вдовица, и я помогол:

— Стрино, гладен съм и съм уморен; колко дни вече вървя самичък! Дай ми да се нахраня и ме остави да поспя до утре, а после ще ти служа, както кажеш.

Приела го старицата, нахранила го и му постлала да си легне. На сутринта момъкът не се събудил.

Изплашила се старицата да не му се е случило нещо. Приближила се до него, а той лежи целият в скъпоценни камъни. Събрала тя това богатство и го скрила. След това събудила момъка и го изпратила в гората за дърва.

Така заживял и най-малкият брат. Работел той на старицата, а тя всяка нощ събирила брилянтите и нищо не му казвала. Веднъж царят на този град разгласил:

— Всичките ми поданици да дойдат пред двореца. Ще пусна един гъльб и на когото кацне, нему ще дам единствената си дъщеря за жена и ще му завещая царството си.

Всички изпълнили заповедта и отишли пред двореца, а старицата се уплашила да не би гълъбът да кацне на момъка и тя да го изгуби заедно с цялото му богатство. Заключила го в къщи и му казала:

— Седи си тук и не излизай, каквото и да се случи! — А сама отишла да види какво ще стане.

Излязъл царят и пуснал гълъба.

Хвръкнал гълъбът над тълпата, обиколил я цялата, но не кацнал на никого, а полетял към къщата на старицата и почнал да кръжи над покрива ѝ.

Царят изпратил слугите си да разберат каква е тази работа. Отишли слугите и намерили в къщи заключения момък. Доложили на царя.

Царят заповядал:

— Доведете го при мене!

Когато видял момъка, царят много го харесал. Дал му дъщеря си за жена и го оставил да царува.

Заживял най-малкият брат богато. Сега вече разбраł, че щом заспи, в леглото му се появяват скъпоценни камъни. Царството му станало най-богатото и най-могъщото от всички царства на земята.

А в това време средният брат, който живеел у търговеца, продължавал да работи. Но ето че веднъж се събудил по-рано от обикновено и видял леглото си обсипано със скъпоценни камъни. Съbral той цялото богатство и го скрил в едно далечно подземие. Така натрупал безчет скъпоценни камъни и решил:

— Ще отида да поискам за жена царската дъщеря.

Отишъл при царя и му рекъл:

— Дайте ми дъщеря си за жена!

— Добре — отговорил царят, — ще ти я дам, но ако ми издигнеш такава кула, която да струва колкото цялото ми царство.

— Добре — казал момъкът. После отишъл, извадил златото и скъпоценните камъни и издигнал кула — цялата в блясък и красота.

Явил се той пак при царя:

— Заповядайте да видите!

Погледнал царят и се смяял: наистина не само неговото царство, но и много други царства можели да се купят с такава кула.

Дал царят на средния брат дъщеря си за жена и той заживял по царски.

А най-големият брат продължавал да живее у ковача.

Научил той, че в това царство имало девойка с невиждана под слънцето хубост.

Явил се при ковача и му казал:

— Желая да се оженя за тази красавица, поискай ми я.

— Не, синко — отговорил ковачът, — тази девойка е магьосница.

Който се е опитал да я иска за жена, жив не се е върнал. Върху коловете на оградата край нейния дворец са набучени човешки глави. Погубила е всички, които са я искали.

Момъкът се замислил: какво може да бъде това, как ги погубват?

Излязъл той скритом от къщи и се отправил към двореца на красавицата. Приближил се до терасата. Видяла го красавицата, излязла и всичко наоколо осветила като слънце.

— Зная защо си дошъл — казала му тя. — Само че по-добре си върви, нали виждаш колко момци, и все царски синове, са оставили тук главите си? Ти ли ще вземеш това, което те не можаха да вземат?

А момъкът й отговорил:

— Без тебе и така няма живот за мене; кажи, какво искаш?

— Добре, ще ти задам три задачи. Изпълниш ли ги, твоя ще съм.

Но ако не ги изпълниш, знай, че ще ти отсекат главата.

— Казвай — рекъл момъкът.

— Първата е — да построиш над тази река златен мост, и то такъв, че аз свободно да мога да се разхождам по него.

Натъжил се момъкът, върнал се в къщи и разказал всичко на ковача. Ковачът рекъл:

— Това е лесна работа, ти сам си злато. Погледни какво богатство сме натрупали! Не мост, а цял златен град можем да й построим.

И добрият ковач му разказал как са събирали златото от неговото легло.

Момъкът се зарадвал.

Построили те мост от чисто злато. Когато го завършили, момъкът отишъл при красавицата и й казал:

— Заповядайте, мостът е готов!

— Че е готов, и сама виждам — отговорила тя, — но ще може ли да ме удържи?

Тръгнала красавицата, разходила се по моста. Мост като мост, само че целият от злато.

— Това изпълни — казала му тя. — Сега втората задача. Иди и ми донеси онези бели камъни, които се виждат ей там на оня връх.

Върнал се момъкът при ковача и му казал какво иска красавицата.

— О! — извикали ковачът и жена му. — Горко ни, ще загинеш! До този връх ти не можеш стигна, пък и да стигнеш, жив няма да се върнеш.

Тръгнал все пак момъкът към върха.

Вървял, що вървял, срещнал една мечка. Извадил той меча си да съсече мечката, а тя му проговорила:

— Не ме убивай. И аз бях някога човек като тебе, но поисках да се оженя за онази магьосница и тя ме превърна на мечка. Скитам сега по горите като звяр.

Съжалил го момъкът, но как да му помогне?

Тръгнали заедно. Срещнали по пътя един елен. Мечката казала:

— И този е човек, и него магьосницата погуби.

Тръгнали и тримата заедно.

Навлезли в гората. Мечката показала на момъка едно високо дърво и му рекла:

— Качи се на това дърво, откърши клон, издялай си тояга, удари ме с нея по гърба и кажи: „Стани отново човек!“ — и аз пак ще стана човек.

Покатерил се момъкът на дървото, издялал си тояга, ударил мечката и рекъл:

— Стани отново човек, какъвто си бил!

Мечката се превърнала на човек и той казал:

— Удари сега елена!

Момъкът ударил елена и рекъл:

— Стани отново човек, какъвто си бил!

И еленът се превърнал на човек.

Зарадвали се те, прегърнали се и се разцелували. Този, който бил по-рано мечка, казал:

— Ти напразно си тръгнал за камъните, не можеш стигна до тях, пък и да стигнеш, няма да можеш да ги вземеш. Един орел пази тези камъни и не пропуска чужд човек да приближи до тях. По-добре да се

върнем при магьосницата. Аз ще я ударя с тази тояга и ще я превърна на магарица, а ти влез в стаята й, вземи килима, който се намира там, и го изнеси. Щом седнеш на него, той ще те отнесе при камъните, ти ще ги вземеш и ще ги донесеш.

Така и направили. Върнали се в града, купили кошница с ябълки и се запътили към двореца на красавицата-магьосница, уж продават ябълки.

Излязла красавицата да купи ябълки, а момците я ударили с тоягата и извикали:

— Стани магарица!

Красавицата се превърнала в магарица, а момъкът влязъл в стаята й, изнесъл килима, седнал на него и хвръкнал към оня връх.

Орелът видял, че някой лети на килима на магьосницата, но помислил, че тя сама го е изпратила, и дал на момъка трите големи камъка.

Върнал се момъкът при другарите си, но колкото и да се мъчели всички, не могли да снемат камъните от килима.

Тогава момъкът казал на магьосницата-магарица:

— Нищо не искам от тебе, ще те превърна пак на жена, само снеми тези камъни и ни освободи килима.

Тя се съгласила. Момъкът я ударил с тоягата, превърнал я пак на красавица, а тя се приближила и снела камъните.

Седнали тримата приятели на килима и момъкът казал:

— Лети, килим, отнеси ни при братята ми.

Килимът хвръкнал и отнесъл и тримата при средния брат.

Зарадвали се братята, разцелували се и устроили богато угощение. После всички седнали на килима и отлетели при най-малкия брат. Повеселили се и тук предоволно и всички заедно хвръкнали към родината си.

Щом пристигнали там, тримата братя отишли при царя и казали:

— Тук живее нашата майка. Тя изпъди баща ни, омъжи се за един голобряд измамник, а нас искаше да погуби. Ние ви се молим да накажете и двамата, както им се полага.

Царят се съгласил и заповядал да обесят голобрания и жена му.

Най-големият брат дори и не помислил за магьосницата. Той се оженил за дъщерята на царя и сам станал цар.

Намерили тримата братя своя баща, а после всеки отишъл в своето царство и всички заживели щастливо.

БОТОТИНА И ШЕСТИМАТА МУ БРАТЯ

Имало едно време седмина братя. Дошло време да се женят. Тръгнали те да си търсят жени. Вървели, вървели, минали една висока планина. Гледат — насреща им иде змей.

— Здравейте! — поздравил ги той.

— И ти да си жив и здрав! — отговорили братята.

— Къде сте тръгнали?

— Ние сме седем братя. Търсим седем девойки, искаме да се оженим.

— Аз имам седем дъщери. Елате с мене, ще ви оженя.

— Нищо не искаме от тебе — рекли братята и отминали.

Вървели, вървели, минали още една планина. Гледат — насреща им пак змей.

— Здравейте!

— И ти да си жив и здрав!

— Къде сте тръгнали?

— Ние сме седем братя. Търсим седем девойки, искаме да се оженим.

— Аз имам седем дъщери. Елате с мене, ще ви оженя.

— Нищо не искаме от тебе — рекли братята и отминали.

Вървели, що вървели, минали трета планина и срещнали трети змей.

— Здравейте!

— И ти да си жив и здрав!

— Къде сте тръгнали?

— Ние сме седем братя. Търсим седем девойки, искаме да се оженим.

— Аз имам седем дъщери. Елате с мене, ще ви оженя.

Братята си помислили: „Може пък така да ни е писано“ — и тръгнали с него. Стигнали до жилището на змея, навечеряли се и легнали.

Заспали всички освен Бототина. Змеят също не спял, а се въртял в леглото си. По едно време извикал:

- Кой спи и кой не спи?
- Аз не спя — обадил се Бототина.
- Какво ти пречи?
- Мученето на воловете ти.

Змеят скочил и избил всичките си волове. Легнали отново. Бототина пак не заспал. Змеят си помислил: „Сега вече всички спят“ и извикал:

- Кой спи и кой не спи?
- Аз не спя — обадил се Бототина.
- Какво ти пречи?
- Мученето на кравите ти.

Скочил змеят и избил всичките си крави, само една оставил. Първата цицка на тази крава давала масло, втората — прясно мляко, третата — каймак, а четвъртата — кисело мляко. Легнали отново. Бототина пак не заспал.

По едно време змеят попитал:

- Кой спи и кой не спи?
- Аз не спя — обадил се Бототина.
- Какво ти пречи?
- Кудкудякането на кокошките ти.

Скочил змеят и откъснал главите на всичките си кокошки. А Бототина преместил братята си на постелята на змейовите дъщери; змейовите дъщери лък преместил на постелята на братята си.

Змеят пак попитал:

- Кой спи и кой не спи?

Бототина не отговорил нищо и се престорил на дълбоко заспал. Змеят станал и заклал всичките си дъщери — мисел, че са братята. Легнал си тогава и заспал.

Бототина скочил и разбудил братята си:

- Ставайте, братя, да бягаме, защото змеят всички ни ще погуби. Станали те, подкарали змейовата крава и избягали.

Сутринта змеят се събудил и извикал на дъщерите си:

- Ставайте, щерки, запалете огън, да сварим Бототина и братята му!

Дъщерите не мръднали. Приближил се змеят и какво да види — всички лежат заклани, а Бототина и братята му — никакви ги няма, та отгоре на това и кравата му отвели. Тръгнал змеят да ги гони. Догонил той бегълците, но те били вече преминали един направен от косми мост.

— Ей, Бототина, имаш късмет, че успя да преминеш моста! Кога ще се върнеш?

— Ще се върна като женен и господар — отговорил му Бототина.

Главил се Бототина ратай при царя. Чул царят за ума на своя ратай, извикал го при себе си и му казал:

— Бототина, иди при змея и ми донеси неговия килим.

— Дайте ми само шило и игла — отвърнал Бототина.

Взел той, каквото му трябвало, и тръгнал. Отишъл в дома на змея, пъхнал се под миндера, дето спял змеят, и почнал да го боде. Запъшкал змеят, въртял се като на шиш. Най-после не издържал и скочил:

— Съвсем ме изпохапаха проклетите бълхи, ще ида да изтърся килима!

Взел той килима, изнесъл го на чардака, изтупал го и го оставил да се проветри. Бототина само това и чакал — грабнал килима и — дим да го няма!

Събудил се змеят, гледа — килима го няма.

— Това е работа на оня негодник Бототина! — казал си той и се спуснал да го гони.

Догонил го змеят, но Бототина бил вече преминал направения от косми мост.

— Ах, Бототина, и това успя да сториш! Но почакай, пак ще ми дойдеш! — извикал змеят.

— Ще дойда като женен и господар — отговорил Бототина. Занесъл той килима на царя. Царят се зарадвал и казал:

— Ех, че момък е нашият Бототина! Браво, Бототина! Я иди още веднъж при змея и ми донеси неговия котел.

— Дайте ми само един камък — отговорил Бототина.

Взел той камъка и тръгнал. Отишъл у змея, пъхнал се под миндера и почнал да чука.

— Е, това си ти, Бототина! — извикал змеят. — Сега няма да ми избягаш, ще те изям!

— Като си рекъл, изяж ме! — обадил се Бототина. — Само че направи го разумно — превържи ме горе за гредата пред вратата, а отдолу сложи котела. През нощта от мене ще капе мас и ще напълни котела. И мас ще имаш, и аз няма да ти избягам.

Повярвал му змеят и се полакомил. Завързал той Бототина за гредата, поставил отдолу котела и заспал. Бототина развързал въжето, слязъл, нарамил котела и — дим да го няма!

Събудил се змеят на сутринта — ни котел, ни Бототина. Изревал той от яд и се спуснал след него. Настигнал Бототина, но той бил вече преминал направления от косми мост.

— И това успя да сториш, Бототина! Но почакай, пак ще ми дойдеш!

— Ще дойда като женен и господар!

Занесъл Бототина котела на царя. Зарадвал се царят, че има такъв добър ратай, но и това не му стигнало.

— Ей, Бототина, доведи и самия змей при мене!

Замислил се Бототина, но как да откаже на царя!

— Дайте ми само дърводелски инструменти — поискал той.

Дали му каквото искал — тесла, чук и трион, и Бототина тръгнал. Отишъл той при змея и го заварил, че сковава сандъци.

— Дай аз да ги скова, а ти седни там и гледай здраво ли е, или не — казал му Бототина.

Змеят се съгласил. Бототина сковал един сандък. Влязъл змеят в него, протегнал се и го направил на парчета. Бототина сковал друг, по-здрав сандък, но змеят счупил и него. Сковал Бототина трети сандък, още поздрав. Влязъл в него змеят, напънал се — не можал да го счупи. А Бототина бърже захлупил сандъка, заковал го, метнал го на гръб и хукнал да бяга. Побеснял змеят от яд, взел да се мъчи да счупи сандъка, а през това време Бототина продължавал да тича.

— Кажи ми, когато минаваме през направления от косми мост! — помолил змеят Бототина, а сам си помислил: „Ще се напъна силно и ще го съборя“.

Бототина минал моста и казал:

— Сега сме на моста.

Почнал змеят да се върти, да бълска капака, но Бототина продължавал да тича по гладката земя.

Бягал, бягал Бототина — стигнал при царя, сложил сандъка пред него и казал:

— Дайте ми една много висока стълба!

Изпълнили желанието му. Подпрял Бототина стълбата на една висока кула, изкачил се на нея, издърпал стълбата и извикал на царя:

— А сега отворете сандъка!

Отворили сандъка и разяреният змей изскочил. Най-напред той изял царя, а после и всички царедворци. Почнал да търси Бототина, но Бототина стоял на върха на кулата и се подсмивал. Гледал го змеят и отяд целият треперел:

— Как си се качил там, Бототина?

— Насъбрах много сено, запалих го, скочих в него и пламъкът ме подхвърли чак тук.

Разтичал се змеят, надомъкнал копи сено, натрупал цяла планина, — запалил сеното, скочил в огъня и изгорял.

А Бототина слязъл от кулата и цялото царство останало на него. Извикал той и своите братя и всички заживели задружно и щастливо.

*Mor там, пир тук,
триците там, брашното тук!*

ВЪЛШЕБНИЯТ КАЛПАК

Било ли е, или не — не знам, но казват, че имало едно време един беден селянин. Той живеел със своята стара майка. Двамата едва се изхранвали. Веднъж синът казал:

— Майко, не мога вече да живея така! Ще тръгна да обикалям света: или ще спечеля, или ще изгубя, но все ще е по-добре.

— Тъй да бъде — съгласила се майката.

Тръгнал селянинът, но сам не знаел къде ще го изведе пътят му. Изморил се и седнал да си почине. Гледа — насреща му идва пътник.

— Здравей! — казал пътникът.

— И ти да си жив и здрав! — отвърнал селянинът.

— Защо си тъй нажален? — попитал пътникът.

— Как да не съм нажален? — рекъл селянинът. — Седни при мене, ще ти разкажа.

Пътникът седнал и беднякът му разказал как е живял и защо е напуснал дома си.

— Имам само една стара майка. Помолих я да ме пусне и ето на, ходя сега, диря си късмета. Ако го намеря, добре, ако ли не, жив няма да се върна в къщи.

Пътникът рекъл:

— Щом е такава работата, аз ще те науча на нещо. Само че знай — много трудно е то и не всеки може да го изпълни.

— Казвай — примолил се беднякът.

— Върви все така направо — започнал пътникът. — Като изминеш около верста, ще видиш една висока скала. Тази скала се разтваря веднъж на седем години. Иди, застани до нея и почакай. Тя скоро ще се разтвори. А щом се разтвори, вмъкни се бърже вътре, грабни калпака, който виси там, и тичай навън. Само внимавай да не вземеш и нещо друго, защото скалата ще те затвори и ти ще останеш вътре цели седем години.

Беднякът поблагодарил на пътника и тръгнал да търси скалата. Извървял около верста и изведенъж гледа — пред него наистина се

изпречила скала.

Селянинът си помислил: „Сигурно за тази скала ставаше дума“. Приближил се до нея и зачакал.

Внезапно скалата се разтворила. Втурнал се беднякът вътре, видял калпака и го грабнал от стената. Огледал се наоколо, а там какво ли не щеш. Не знаел къде да гледа по-напред. Имало грозде, и то какво! А той бил гладен, дни наред нищичко не бил хапвал и не можел да откъсне очи от него. Не издържал беднякът.

— Ex, да става каквото ще, няма да умра от глад я! — казал си той и посегнал да откъсне чепка грозде.

Щом докоснал гроздето, скалата се затворила и той останал сам в тъмнината.

Седем години не се разтворила скалата, седем години седял бедният селянин сам в тъмнината. Дочакал все пак да изминат точно седем години и скалата се разтворила. Изскочил беднякът навън и успял да избяга, когато скалата отново се затворила.

Седнал той край скалата да си почине. Седял и не знаел какво да прави. Не подозирал и каква сила притежава неговият калпак.

Полегнал на сянка, подложил калпака под главата си и помислил:

„Ex, калпак имам, под главата ми е меко, но да имаше да постеля и килим, чудесно щях да си поспя!“

Щом помислил това, и пред него изневиделица се появил килим.

Постлал го беднякът, легнал и си казал:

— Какво ли прави сега майка ми? Оставих я сама горката! Да можеше да си бъда сега у дома, при нея!

Щом си казал това, и килимът се вдигнал нагоре заедно с него и с калпака му, полетял във въздуха и се спуснал право пред тяхната къща.

Едва тогава разбрал беднякът каква сила притежава калпакът му.

— Това се казва калпак! — казал той. — Я хайде, мое калпаче, издигни ми, ако можеш, тук, на двора, къща. Но да бъде по-хубава и от царските палати!

Щом изрекъл това, и на двора изникнал цял дворец. По-хубав от него не можело да има! Влязъл беднякът в него и легнал да си почине.

Съмнало се. Майката на бедняка надникнала от колибата си и що да види — в техния двор къща като дворец!

Заплакала бабичката:

— Кой е издигнал такава къща в моя двор, че е заел цялото място?

Зачудили се и съседите: как може за една нощ да се построи такъв дворец?

Станал беднякът и отишъл при майка си:

— Защо плачеш, майко?

— Как да не плача, синко? — отговорила бабичката. — Я виж, някой е издигнал къща в нашия двор.

— Не плачи, майко — рекъл синът, — това е наша къща.

Влезли двамата в къщата и заживели охолно.

На третия ден синът казал:

— Майко, искам да ти кажа нещо.

— Какво, сине? — попитала го майка му.

— Ето какво: нашият цар има дъщеря — ненагледна хубавица. Иди при него и му кажи, че имаш син. Недей нито да ме хвалиш, нито да ме кориш. Кажи само, че искам дъщеря му за жена.

— Няма да отида — отвърнала майка му. — Знаеш ли какво приказваш! Царят ще ме убие, главата ми ще вземе.

Но синът не я оставил на мира: върви, та върви! Майката си казала:

— Няма що, ще отида, пък да става каквото ще! Най-многото да ме убие, по-страшно от това няма!

Сбогувала се тя със сина си и потеглила на път.

Стигнала пред царския дворец. Кауалът забелязал, че една бабичка обикаля около двореца, и я попитал:

— Какво търсиш, бабо?

— Искам да видя царя — отвърнала тя. Завели я при царя.

— Какво искаш? Какво те носи при мене? — запитал я царят.

— Ще кажа, царю честити — рекла бабичката. — Моят син иска дъщеря ти за жена.

— Какво приказваш?! Какъв е твоят син, че да иска царската дъщеря за жена?

— Искаме я, дай ни я! — повторила бабичката.

— Добре тогава, иди и кажи на твоя син, щом е такъв юнак, нека посади градини от двете страни на пътя, който води от моя дворец чак до вашата къща.

— Добре — казала бабичката.

Върнала се тя в къщи.

— Какво ти каза царят — попитал я синът ѝ.

Майката отговорила:

— Най-напред се разгневи много, а после каза: „Щом твоят син е такъв юнак, нека посади градини от двете страни на пътя от своята къща чак до моя дворец“.

— Лесна работа — успокоил я синът, — ти си почини, аз всичко ще направя сам.

Станал той, взел калпака си и казал:

— Хайде, калпачето ми, ако можеш, посади градини от двете страни на пътя от моята къща чак до царския палат, но до утре всичко да бъде готово!

Съмнало се.

Погледнал царят през прозореца — от двете страни на пътя разцъфнали градини, да им се ненагледаш! А синът казал на майка си:

— Иди и кажи на царя така: „Може ли сега вашата дъщеря да се омъжи за сина ми?“

Бабичката отишла при царя и му рекла:

— Е, царю честити, може ли сега вашата дъщеря да се омъжи за сина ми?

Царят отговорил:

— Иди и му кажи, щом е такъв юнак, нека постеле до сутринта с чист мрамор пътя от своя дом до моя дворец.

Върнала се бабичката в къщи.

— Какво ти каза царят? — посрещнал я синът ѝ.

Майка му разправила какво иска царят. Момъкът казал на своя калпак:

— Хайде, калпачето ми, ако можеш, постели с чист мрамор пътя от моя дом до царския дворец!

Погледнал на сутринта царят през прозореца — докъдето поглед стига, целият път постлан с мрамор.

Синът отново изпратил майка си за отговор при царя. Отишла тя и рекла на царя:

— Може ли сега вече дъщеря ти да се омъжи за моя син?

Царят отвърнал:

— Вижда се, че твоят син наистина е юнак. Иди и му кажи, че ако постеле с килими целия мраморен път от своя дом до моя дворец,

тогава може да дойде и да вземе дъщеря ми.

Върнала се майката и казала на сина си какво заповядал царят.

— Добре — отговорил синът, — върви да спиш, другото е моя работа!

Станал той, взел калпака си и казал:

— Хайде, калпачето ми, ако можеш, постели до утре целия път от моя дом до царския дворец с килими!

Събудил се сутринта момъкът и какво да види — целият път постлан с килими. Приготвил се той, поканил шафери и тръгнали към царския дворец за невястата.

Пристигнали те и царят му дал за жена своята дъщеря.

Отпразнували сватбата и на сутринта зетят казал на царя:

— Хайде сега да отидем у дома. Само че нека дойдат и всички придворни, и цялата войска.

Царят си помислил:

„Как ще изхрани той цялата ми войска? Но нищо, ще отида и ще видя.“

Тръгнал царят — и цялата му войска след него.

Пристигнали пред дома на момъка. Гледат — къщата наистина хубава, същински дворец, но като влезли вътре, видели само едни празни маси — нито ядене, нито пиене.

Царският зет взел своя калпак и казал:

— Хайде, калпачето ми, ако можеш, сложи на масите ядене и пиене, но както подобава за царски гости!

Изведнъж масите се отрупали с ядене и пиене — каквото ти душа иска, всичко имало.

Три дни пирувал царят с гостите, а на четвъртия се сбогувал и заминал за своя дворец.

Останали младоженците със старицата и заживели охолно. Веднъж мъжът поискал да отиде на лов и казал на жена си:

— Ще отида на лов, а вие с мама си стойте в къщи. Аз скоро ще се върна.

Приготвил се той, взел пушката и тръгнал.

А онзи пътник, който казал на бедняка как да се сдобие с калпака, узнал за живота му и му завидял. „Какво да направя, за да му отнема калпака?“ — мислел си той.

Купил той нов, хубав калпак, отишъл край къщата-дворец и почнал да вика:

— Нови калпаци продавам, стари купувам! Нов калпак за стар заменям!

А красавицата царска дъщеря не знаела каква сила притежава калпакът на мъжа ѝ.

„Защо да не сменя този стар калпак с нов и да зарадвам мъжа си?“ — помислила си тя и извикала на пътника:

— Чакай, чакай, ела тук!

Той се приближил, а тя изнесла вълшебния калпак и попитала:

— Ще ми го смените ли с нов?

— Добре — отвърнал пътникът, — калпакът май не струва, но няма що — вземете новия.

Красавицата се зарадвала, взела новия калпак и си влязла в къщи, а пътникът се сдобил с вълшебния калпак и казал:

— Хайде, калпаче, ако можеш, пренеси целия този дом заедно с красавицата и с мене по-далеч оттука!

Щом изрекъл това, къщата се вдигнала и полетяла, накъдето посочил пътникът.

Останала само бабичката в старата колиба. Заживяла си тя пак така бедно, както по-рано.

Върнал се синът от лов и що да види — ни къща, ни жена!

Заплакал беднякът, място не можел да си намери от мъка. Приготвил се за път, взел пушката и тръгнал да търси къщата и жена си.

Вървял той дълго, обикалял и търсил.

А в това време красавицата също плачела и тъгувала за него. Търсил, търсил мъжът, стигнал най-после до едно село и що да види — неговата къща.

Приближил се той, седнал край къщата и заплакал.

Показала се жена му, съгледала го, заплакала и тя и занареждала.

Мъжът казал:

— Иди намери стария ми калпак и ми го хвърли!

Отишла тя, намерила калпака и го хвърлила на мъжа си. Взел той калпака, влязъл в къщи и рекъл:

— Хайде, калпачето ми, зная каква сила имаш, вдигни тази къща и я пренеси пак на старото ѝ място — в нашия двор.

Какво по-лесно от това за калпака? Само след две минути къщата била пренесена на старото ѝ място, в двора, пред колибата на майка му.

Мъжът и жената също били вътре. А онзи лош човек си спял, без да подозира нищо.

Изправил го мъжът на крака, съсякъл го на парчета и го хвърлил на кучетата да го изядат.

Зарадвала се бабичката, като видяла сина си и снахата пак в своя двор, и всички заживели щастливо.

СИНЪТ НА СИРОМАХА

Било ли е, или не — не знам, но казват, че живял някога един сиромах. Той си имал жена и син. Мъчно му било на сиромаха, че и сам нямал какво да яде, и семейството си нямал с какво да нахрани. И решил да умре.

Излязъл веднъж от къщи и казал на жена си и на сина си да не го чакат. Вървял, що вървял, срещнал един човек. Човекът го попитал:

— Накъде си тръгнал?

— Остави ме — отговорил сиромахът. — Искам да се убия! Пътникът започнал да го увещава:

— Недей се убива! Аз имам една свирка, ще ти я подаря.

Взел сиромахът свирката и продължил пътя си. Вървял, що вървял, срещнал друг пътник.

Пътникът го попитал къде отива.

— Искам да се убия — отвърнал беднякът.

— Не, не се убивай — увещавал го пътникът, — аз имам една шапка, ще ти я подаря, само не се убивай.

Взел сиромахът шапката и продължил пътя си. Вървял, що вървял, срещнал трети пътник.

— Накъде си тръгнал и какво търсиш? — запитал го той.

— Искам да се убия, търся смъртта — отговорил сиромахът.

— Не прави това, човече — казал му и този пътник. — Аз имам една кесия. Вземи я, само се откажи да търсиш смъртта.

Сиромахът взел кесията, помислил малко и се завърнал в къщи. Минало се известно време. Сиромахът умрял.

Жена му и синът му останали самички. Те живеели в голяма бедност. Имали си само една кокошчица. Събере майката яйца, даде ги на сина си да ги продаде и да купи хляб, и така преживявали.

Веднъж момчето рекло на майка си:

— Мамо, трябва да си купя кесия, защото губя парите.

— Ето, синко — казала майка му, — вземи кесията на баща си, вместо да харчиш пари за нова.

Продало момчето яйцата и сложило парите в кесията. Когато ги изсипало, за да ги преброи, гледа — парите се удвоили.

Учудило се момчето. Взело парите, сложило ги отново в кесията, после пак ги изсипало и що да види — парите се утроили.

Разбрало то каква сила притежава кесията, скрило я на тайно място и никому нищо не казало. Пускало пари в кесията и изваждало два пъти повече. Заживели синът и майката охолно.

Веднъж момчето казало:

— Мамо, ще отида да си купя шапка.

— Недей, сине — рекла майка му, — ето носи шапката на баща си вместо да харчиш пари за нова.

Взело момчето шапката, сложило я на главата си и станало невидимо.

Учудило се то, зарадвало се, скрило шапката и никому не казало каква сила притежава тя.

Поискало момчето да си купи и свирка и майка му дала свирката на баща му.

Взело я то и излязло на полето да посвири. Щом надуло свирката, и около него се появила войска — стои и чака заповедите му.

Учудило се момчето, разбрало каква сила притежава свирката и се зарадвало. Разпуснало войската и скрило свирката — никому нищо не казало.

Решило то да събере повече пари. Взело бащината си кесия, сложило вътре пари, два пъти повече извадило, пак ги сложило, три пъти повече извадило. Събрало така много пари и после казало на майка си:

— Мамо, аз тръгвам на път и не зная кога ще се завърна. Ето пари, засега ти стигат.

Молила го майка му да остане, но момъкът не я послушал, стегнал се за път, сбогувал се и тръгнал.

Вървял момъкът, вървял, най-после стигнал до едно далечно царство. Там срещнал една бабичка и я помолил да го подслони за през нощта.

Отвела го тя в къщи. Разговорили се и момъкът я попитал:

— Какво има по вас, как живеете?

— Ех, синко — отговорила бабичката. — Какво хубаво да ти кажа? Нашият цар има дъщеря — невиждана под слънцето хубавица,

но ще я даде за жена само на онзи, който напълни двореца му със злато.

Зарадвал се много момъкът, като чул това.

Отишъл на другия ден пред двореца и накарал да съобщят на царя за него.

Царят го приел.

— Дайте ми дъщеря си за жена — казал момъкът.

Царят отговорил:

— Добре, ще ти дам дъщеря си, но ако напълниш тази стая със злато.

Съгласил се момъкът, само помолил да му дадат срок една седмица. Взел той кесията си и започнал да слага в нея пари и да ги изважда.

За една седмица така натъпкал цялата стая със злато, че нямало къде игла да сложиш.

Отишла при него невижданата под слънцето хубавица и му казала:

— Според уговорката аз съм вече твоя и никаква сила не може да ни раздели. Но ако ме обичаш, кажи ми само откъде и как намери толкова злато? Защото ние видяхме, че нито с кола го докара, нито с мулета. Откъде го взе?

Не искал най-напред момъкът да ѝ каже, упорствувал, но най-после хубавицата го придумала. Не издържал той и ѝ разказал за своята кесия. Измъкнала красавицата тайно кесията на сиромаха и го изгонила.

Домъчняло на момъка. Вървял той и си мислел как да отмъсти на красавицата за измамата. Излязъл на полето, извадил свирката си и почнал да свири. Заприиждала войска. Свирил момъкът, докато събрал многобройна войска и я повел към двореца.

Невижданата под слънцето хубавица съгледала войската, изплашила се, излязла насреща му и се засмяла:

— Защо ти е тази войска? Нали съм твоя жена? Аз само исках ей така да те поизмъча малко.

Повярвал ѝ момъкът, разпуснал войската и влязъл в двореца. Седнала при него красавицата, започнала да го милва и гали.

— Нали знаеш, че аз съм твоя и никого освен тебе не искам? Кажи ми само, откъде намери толкова много войска?

Той не искал най-напред да каже.

— Какво ще крием един от друг, нали сме свързани завинаги? Кажи ми! — молела го тя.

Не издържал на молбите ѝ момъкът и ѝ разправил. Отнела му тя и свирката и го изгонила от двореца. Ядосал се той и взел да мисли как да си отмъсти за измамата. Турил на главата си шапката невидимка, взел в ръка едно шило, вмъкнал се в спалнята на красавицата и почнал да я боде и измъчва. Тя му се примолила:

— Не ме измъчвай. Зная, че си ти. Аз се пошегувах само. Де ще намеря по-добър от тебе, не ме мъчи, покажи се!

Добре, ама момъкът не се показвал.

— Мили мой, скъпи мой — молела се тя, — съжали ме, покажи ми се, зная, че си ти.

Не издържал той и снел шапката.

Усмихнала му се красавицата и го попитала:

— Ако ме обичаш, кажи ми, как се промъкна тук?

Най-напред момъкът не искал да каже, но тя го обсипала с милувки и го склонила да говори.

Отнела тя и шапката на сиромаха и го прогонила.

Отчаял се той. Не знаел какво да измисли вече, как да си отмъсти за измамата. Тръгнал той, без да знае къде отива.

Вървял, що вървял, стигнал до една поляна. Гледа — трима души се бият, не могат да си поделят нещо.

Приближил се и ги попитал:

— Защо се биете, какво не можете да разделите?

— Тримата заедно намерихме този килим. А той притежава такава сила, че като седнеш на него, ще те отнесе, където искаш. Сбихме се, защото не знаем как да поделим килима.

Момъкът рекъл:

— Вижте това шило. Аз ще го хвърля надалеч, а вие тичайте да го вземете. Който пръв ми го донесе, той печели и ще получи килима.

Момъкът хвърлил шилото. Хукнали и тримата да го вземат, а той седнал на килима и казал:

— Отнеси ме в царския дворец!

Килимът се издигнал нагоре, полетял и го пренесъл право на терасата на царския дворец.

Видяла го красавицата, спуснala се усмихната към него, почнала да го гали:

— О, мили мой! Колко ми беше мъчно за тебе! Колко е хубаво, че се завърна!

А момъкът я хванал за роклята, дръпнал я при себе си на килима и рекъл:

— Отнеси ни в най-гъстата гора!

Килимът полетял и за миг ги отнесъл в най-гъстото място на една непроходима гора.

Почнала красавицата да го гали и да го пои с вино. Напил се момъкът и заспал, а тя го избутала на земята и заповядала на килима да я пренесе обратно в двореца.

Килимът полетял и я отнесъл в двореца.

Събудил се момъкът и що да види — нито килим, нито невиждана красавица, само той лежи самичък в гъстата гора.

Какво да прави сега? Станал и тръгнал, но къде — и сам не знае.

Повървял малко, гледа — пред него градина. Влязъл вътре, а там имало грозде.

Почнал момъкът да яде грозде. Ял най-напред от бялото, после откъснал червено. Щом изял няколко зърна от червеното грозде, изведнъж се превърнал на магаре. Изплашил се той, не знае какво да прави. Заловил се пак за бялото грозде. Щом хапнал от него, отново станал човек.

Разбрал тогава каква сила се криела в гроздето и решил, че то ще му помогне да отмъсти на коварната красавица.

Откъснал момъкът от червеното грозде, взел малко и от бялото и тръгнал към двореца.

Щом стигнал, приближил се до вратите и почнал да вика:

— Грозде продавам, сладко грозде!

Чула го невижданата красавица и изпратила прислужницата си да купи грозде.

Излязла прислужницата и попитала:

— По колко продаваш гроздето?

— Опитай го най-напред какво е — казал момъкът, — за цената ще се спогодим.

Дал на прислужницата от червеното грозде и тя се превърнала на магаре. Сложил му той юзда, завързал го на оградата и пак почнал да

се разхожда и да вика:

— Грозде продавам, сладко грозде!

Красавицата не дочакала прислужницата си и изпратила втора. И с нея станало същото.

Изпратила тя трета, четвърта, пета, една по една всичките девет. Нито една не се завърнала и тя тръгнала сама.

Излязла вън и попитала:

— По колко продаваш гроздето?

— Опитай какво е — казал момъкът, — за цената ще се спогодим.

Дал ѝ той от гроздето и бързо ѝ надянал юздата, за да не избяга. Завързал и нея за оградата, отишъл при царя и му казал:

— Чух, че строите нов дворец. Имам десет магарета, вземете ме да пренасям тухли.

Царят се съгласил. Товарил момъкът магаретата с тухли, шибал ги с камшика и най-много товар слагал на невижданата под слънцето красавица. Хем я биел, хем сам я яздил.

Измъчили се магаретата, едва се държали вече на крака. Ала най-много си патела красавицата. Цялата ѝ кожа се попукала, всичката ѝ козина опадала, но момъкът нямал милост.

Свършил той работата и си получил парите. Влязъл след това в двореца и си взел и кесията, и шапката, и свирката. Подкаран своите десет магарета и тръгнал към къщи.

По пътя той дал на деветте магарета от бялото грозде и те се превърнали пак на девойки. Пуснал ги да си вървят, а само красавицата не освободил и я домъкнал до къщи.

Замолила му се тя:

— Превърни ме пак на човек, цял живот ще ти слугувам!

Но момъкът не искал и да чуе, не ѝ вярвал вече.

Изтошила се красавицата, едва си влачела краката. Дал ѝ тогава момъкът от бялото грозде и тя пак станала жена. Пуснал я той да си върви и на сбогуване ѝ казал:

— Това да ти е за урок, друг път да не се подиграваш с хората!

*Мор там, пир тук,
трициите там, брашното тук.*

*Еласа, меласа, пълна канка за мене.
Сладък пир на разказвача, на слушателя и на мене.*

ЗЛАТНАТА ЧАША

Живеели в едно царство мъж и жена. Тръгнал мъжът на война и казал на жена си, която скоро щяла да има дете:

— Ще ти се роди син и той ще бъде сирак.

И наистина жената родила момче и го кръстила Сиротинко. Пораснал Сиротинко, станал на петнадесет години, а майка му нито веднъж не се засмяла, нито веднъж не се усмихнала. Веднъж момчето я попитало:

— Мамо, защо никога не се засмиваш?

— Ех, синко, на какво да се радвам?

— Майко, няма вече да търпиш лишения, аз ще работя за тебе — казвал синът.

Усмихнала се тогава майката.

— Радост моя — казала тя, — сега вече ще ми прилича и да се засмея.

Тръгнало момчето да си търси щастието.

А там наблизо в планината живеели двама братя разбойници. При изгрев слънце момъкът стигнал до планината.

— Какво дириш тук? — викнали му разбойниците.

— Нищо, като приятел идвам, не като враг. Нямате ли нужда от слуга?

— Имаме. Колко искаш да ти плащаме?

— Аз съм на петнадесет години, плащайте ми петнадесет рубли.

Седем ми дайте сега, а осемте — на края на месеца.

Дали му братята седем рубли. Момъкът ги занесъл на майка си и рекъл:

— Ето ти, майко, седем рубли, а на края на месеца още осем ще ти донеса — и се върнал пак при разбойниците.

Нахранили го те, напоили го, а после му казали:

— Ела да ти покажем какво трябва да правиш.

А те имали шестнадесет коня. Единият бил много буен — от петмесечен го държали вързан; вече бил петгодишен, а не смеели да го

пуснат на свобода.

— Ето ти котел, ето ти вода и огън. Налей вода и нахрани вързания кон. Само че внимавай да не те пребие, буен е — казали му те и тръгнали на грабеж.

А Сиротинко снел котела от огъня, приближил се до коня, отвързал го, сложил му юзда, метнал се отгоре и полетял след разбойниците. Настигнал ги,шибнал и двамата по веднъж с камшика и препуснал обратно. Единият разбойник казал:

— Това беше нашият кон.

— Ти луд ли си? Кой ще го възседне? — отговорил другият.

Върнали се те в къщи, гледат — и конят, и котелът са си на мястото — всичко си било, както преди. Легнали си разбойниците.

На сутринта изпратили Сиротинко на извора за вода. Единият от тях заминал с двата коня, а другият се скрил в къщи.

Върнал се Сиротинко и помислил, че и двамата са заминали. Нахранил се той, после свалил котела от огъня, отвързал коня, турил му юзда, метнал се отгоре му и полетял.

Видял всичко вторият разбойник. Тридесет години как грабел и убивал той, а сега целият се разтреперал: „Какво прави това петнадесетгодишно момче? Ами когато порасне, какво ли ще ни сполети?“

А Сиротинко летял на коня си и забелязал, че единият разбойник води двата коня. Разбрал, че са го проследили, и си помислил:

„Свърши се с мене, ще ме убият. Жив няма да ме оставят!“

А разбойниците пък се страхували от него. Мислили какво да направят, как да постъпят с него.

Те му казали:

— Тичай, Сиротинко, донеси вода от извора!

Докато Сиротинко се върнел, трябало да се реши съдбата му: да го оставят ли жив, или да го убият.

По-възрастният разбойник рекъл:

— Да го убием!

По-младият настоял:

— Не, да го направим свой главатар.

Извикали Сиротинко и му казали:

— Бъди ни като по-голям брат, и ние през огън и вода ще минем за тебе!

Сиротинко им благодариł, замислил се и се съгласил. Решили още същата нощ да пируват.

Поднесли на Сиротинко вълшебна чаша: налеят ли в нея вино, златна ставала, налеят ли вода, сребърна ставала. Чашата се падала на главатаря. На сутринта Сиротинко приbral чашата в джоба си. Изминал един месец.

Сиротинко отишъл при братята и им казал:

— Дайте ми осемте рубли, да ги занеса на майка си.

— Твои са и парите ни, и целият ни имот. А твоята майка е и наша майка.

Извел Сиротинко своя буен кон, сложил му юздата и рекъл на братята:

— Чакайте ме след три дни, на четвъртия.

— Няма да мръднем оттук — казали разбойниците.

Пристигнал Сиротинко в къщи. Влетял в двора и скочил от коня си.

— Ето, майко, тия пари са за тебе.

Прекарал той с майка си три дни и казал:

— Аз трябва, майко, утре по пладне да замина. Опечи ми хляб за из път.

Опекла майката хляб и разни сладкиши, нагостила го на прощаване. Настъпило и четвъртото утро. Почнало да се зазорява вече, когато Сиротинко излязъл от къщи.

Слънцето изгряло и напекло. Спрял се Сиротинко край един ручей, разседдал коня си и го пуснал да пасе. Извадил кокошка и хляб и се озърнал да види няма ли да се покаже някой, та да не яде самичък. Гледа по едно време — точат се по пътя три коли и след тях — старец търговец. Колите били негови.

— Ела, старче, да хапнем заедно — поканил го Сиротинко.

И тъй като всичко било вече приготвено, той извадил чашата, налял в нея вино и казал:

— Пия за твое здраве, за нашата среща! — Изпил той виното и налял, на търговеца. — Пий сега и ти!

А старецът грабнал чашата и я скрил в пазвата си.

— Моя е! — извикал той.

А точно в това време се задал пристав^[1] с дванадесет стражари. Замахнал старецът към Сиротинко. Не се сдържал Сиротинко и го

ударил. Закрещял търговеца, а приставът се намесил:

— Защо биеш стареца?

Търговеца викнал:

— Една чаша имам и нея иска да ми вземе!

— Чашата е моя! — казал Сиротинко. — Имам още такива.

Взели им чашата. Дали на Сиротинко три месеца срок и му заповядали да си доведе двама заложници. Ако след три месеца донесе още две такива чаши, ще обесят търговеца за лъжа, не донесе ли, ще обесят неговите заложници.

Подписал се Сиротинко, подписал се и стареца.

Пристигнал надвечер Сиротинко при братята. Дотърчали те, помогнали му да слезе от коня. Сиротинко бил тъжен.

— Защо си натъжен? — попитали го братята.

— Най-напред да вечеряме — отговорил Сиротинко, — после ще ви разкажа.

Навечеряли се. Разправил им Сиротинко всичко от край до край и добавил:

— Трябва да отидете вие вместо мене.

— Защо си се разтъжил? Тръгни да търсиш чаши. Пак ще се видим и всичко ще свърши добре.

Тръгнал Сиротинко да търси чаши. Вървял, вървял, пристигнал на разсъмване в едно село и видял една бабичка — вдовица, да преде.

— Майко, в името на майчината любов нека вляза, моля ти се, да си почина, изморен съм. Ще заспя от бръмченето на твоето вретено.

Бабичката се съгласила. Легнал Сиротинко и заспал. Изведнъж чува — бабичката плаче и нареджа. Събудил се Сиротинко — навън било вече пладне — и попитал:

— Защо плачеш? Ако не съм ти драг, кажи, ще си отида!

— Не, синко. Ей в тоя храм, в златен ковчег, лежи мъртъв синът на нашия цар. Всяка нощ оставят по един човек да пази ковчега, но никой още не се е върнал жив. Днес е редът на моя единствен син и аз плача, защото няма да го видя вече.

— Не плачи, ще отида аз вместо него — казал Сиротинко, — само че кажи преди залез слънце да струпат пред вратите на храма триста тухли и ми дай да пия малко вино. Ти си легни и спи спокойно.

Отишъл той вечерта, тухлите били вече пригответи.

Влязъл в храма Сиротинко, наредил тухлите, повдигнал ковчега с покойника, сложил го върху тухлите, а сам седнал под купола, в нишата отдолу. Седи и чака.

Отгоре покойникът — отдолу Сиротинко.

Станало късно, хората вече заспали, свещите били угасени и в храма долетял един гъльб.

— Колко е свободно днес, никой не пази! — продумал гъльбът и се превърнал на такава девойка, че всичко наоколо грейнало от красотата ѝ.

Изкачила се девойката при покойника, извадила два камшика, шибнала го с единия и момъкът оживял. На разсъмване девойката шибнала момъка с втория камшик и пак го умъртвила. Тогава Сиротинко изскочил и я сграбчил. Полетяла девойката нагоре и Сиротинко заедно с нея. Държи я той здраво, не я изпуска. Изплашила се девойката. „Загинах!“ — помислила си тя, хвърлила камшиците и отлетяла.

Зарадвал се Сиротинко, прибрали камшиците. Какво богатство!

Излязъл той от храма. Срещнала го бабичката и така се зарадвала, че — се хвърлила да целува краката му.

— Майко, дай ми да похапна — казал Сиротинко. — Целият съм вир вода от пот. Голяма борба беше. Иди кажи на царя, че мога да съживя неговия син.

Отишла бабичката при царя. Царят толкова се зарадвал, че чак краката му се подкосили от радост.

— Само го съживи. Каквото поискаш, ще ти дам. Ако щеш, цялото ми царство вземи. И аз сам ще ти служа — казал той на Сиротинко.

Отишли в храма.

Сиротинко ударил с камшика царския син и той оживял. Зарадвали се всички и го повели към двореца. И не прегръщат царския син, а Сиротинко. Всички му думат и го молят:

— Кажи, с какво да ти се отблагодарим?

Показал им Сиротинко чашата и ги попитал:

— Имате ли такава чаша? Дайте ми я.

— Не, нямаме такава чаша — отвърнали му те.

— Е, щом нямате, останете си със здраве — казал Сиротинко и си заминал.

Вървял, що вървял, стигнал в друго царство. Гледа — хората ходят голи, както ги майка родила. Почудил се Сиротинко:

— Какво става тук? Де се е чуло и видяло това?

Царят на тази страна му обяснил:

— Виждаш ли онова царство от другата страна на морето? Там дрехи, колкото щеш, просто няма къде да ги дянат, така си и изгниват, а у нас пък житото гnie, спарва се.

— Защо не направите размяна и не си докарате дрехи?

— Всичко потъва в морето.

— Аз ще отида и ще ви докарам — отсякъл Сиротинко.

— Ако докараши, каквото поискаш, ще ти дадем — отвърнал царят. Натоварили кораби и отплавали.

Стои Сиротинко и гледа морето. Изведенъж от водата се показвала ръка, а на нея — златна гривна. Ударил той ръката и от водата изплувала жена — за чудо и приказ! Всичко наоколо светнало. Сграбчил я здраво Сиротинко за ръката, държи я и не я пуска. Изпълзнала се тя все пак, оставила в ръката му само златната си гривна.

Преплавали корабите морето и се завърнали обратно, натоварени с дрехи.

Всички го питали зарадвани:

— Как да ти се отблагодарим за това?

— Имате ли такава чаша? — попитал ги Сиротинко.

— Не, нямаме такава чаша.

— Видя се то какъв ми е късметът — рекъл Сиротинко и продължил нататък.

Вървял, вървял, прекосил цялото царство. Гледа — пред него се простира път, целият засаден с върби. На една от върбите била окачена за косите девойка хубавица със златни пантофки на краката.

— Спаси ме, избави ме от тая беда, снеми ме оттук! Жена ще ти стана — извикала тя на момъка.

— А как да те снема?

— Ела по-близо, аз ще стъпя на раменете ти и ще сляза — отговорила тя.

Приближил се момъкът, застанал под върбата, а девойката така силно го ударила, че той потънал в земята. Много момци била погубила тя. Само че Сиротинко успял да се измъкне и да я сграбчи за

крака. Отлетяла девойката, но едната ѝ златна пантофка останала в ръцете му.

Тръгнал момъкът отново. Вървял, вървял, по едно време гледа — пред него градинка, а в градинката — къщичка. Пред къщичката седяла една бабичка.

— Какво правиши тук, майко? — попитал я Сиротинко.

— Виждаш ли онзи замък, синко? В него живеят три сестри и аз им прислужвам. Не съм бедна вдовица, имам си и дом, и семейство, но те ме отвлякоха и ме принудиха да им слугувам.

— А не може ли да видя тези сестри, но така, че да не ме забележат? — попитал момъкът.

— Защо да не може? — отвърнала бабичката. — Ела с мене.

Завела го тя във високия замък.

А там имало сложена трапеза с различни ястия. Всичко било вече готово за вечеря. Скрила го бабичката под масата и излязла. Дошли трите сестри.

— Хайде да вечеряме — казали те и седнали около трапезата.

— Е, да почнем наздравиците — рекла най-голямата сестра. — Аз обикнах един царски син, но родителите му ме разсърдиха и аз го убих. Всяка нощ го съживявам и на разсъмване отново го умъртвявам. Ала яви се един момък и ме победи. Млад е той още, но ще порасне и ще стане такъв юнак, че сам срещу седем царства ще излиза. Да пием за негово здраве!

Втората казала:

— Аз едно царство морих от глад, друго — от студ. Победи ме един момък, златната ми гривна дори взе. Няма какво, юнак е, нека бъде жив и здрав!

А третата рекла:

— Какво има тук за чудене? Изглежда, че същият този момък ми смъкна от крака пантофката. Дано и тя му донесе щастие. Да пием за негово здраве!

Излязъл тогава пред тях Сиротинко и казал:

— Хайде налейте и на мене да пия, да ви благодаря!

— Защо си дошъл тук? — попитали го сестрите.

А в това време Сиротинко видял, че на масата имало от същите чаши, каквито той търсел.

— Ето за такава чаша съм дошъл — отговорил той. По-големите сестри заръчали на най-малката:

— Иди му донеси, ако иска, и четиридесет чаши!

Взел Сиротинко и четиридесетте чаши и си тръгнал.

Минал покрай царя, на когото спасил корабите и докарал дрехи, и му казал:

— Вземи тая чаша за спомен от мене.

И му дал една чаша.

Минал покрай оня цар, на когото съживил сина, и му казал:

— Ето и на вас две чаши.

И все пак Сиротинко бил замислен. Мъчел се той да си спомни кога е тръгнал и колко време му остава още от срока, за да не погуби побратимите си. Пресметнал, че има още девет дена път, а до срока му остават само четири дни. Какво да прави, как да спаси побратимите си?

— Защо си толкова натъжен? — попитал го царят.

— Как да не съм натъжен — двамата си братя губя, заради мене ще загинат, ако не стигна навреме, а имам още девет дена път.

— Успокой се — рекъл царят, — за девет часа ще бъдеш там. Яж, пий и се весели, аз ще се погрижа за всичко.

Царят заповядал да извикат Пашкунджи.

— Къде да го отнеса? — попитала тя.

Момъкът й разправил.

— За три часа ще пристигнем — казала Пашкунджи, — нека само се наяд, както трябва.

— Привържи се за мене с въже, но гледай да е по-здраво. Знай, че при всяко мое подсвирване духва такъв вятър, че буковите дървета остават без клони — толкова силно се удрят едно о друго.

Привързал се здраво Сиротинко. Литнала Пашкунджи, хвърчи като вихър.

А там вече били завързали очите на разбойниците — побратимите му, и попът се готвел да им чете предсмъртна молитва — щели да ги бесят.

Връхлетяла изведнъж Пашкунджи, пернала с крило попа и той се преметнал, после дръпнала превръзката от очите на братята.

Видели се тримата побратими и се забравили от радост.

Съдията заповядал веднага да обесят търговеца и цялото му богатство да дадат на братята.

Сиротинко казал:

— Не ни трябва неговото богатство, раздайте го на вдовиците и сираците.

И аз бях там, ядох и пих до насита, а като се върнах като че ли нищо не е било!

[1] Пристав — полицейски началник в миналото. Б.пр. ↑

ПРИКАЗКА ЗА ЗМЕЯ, КОЙТО ИСКАЛ ДА ПОГУБИ ВОДЕНИЧАРСКИЯ СИН

Живял някога един цар, който имал една единствена дъщеря.

Той държал своята дъщеря във висока кула и всеки ден отивал при, нея и я тегел, за да види дали е наддала, или е спаднала на тегло.

Недалеч от царския замък живеел селянин — воденичар, който също имал само един син.

Воденичарят умрял и момчето останало сирак. Наскоро умряла и майка му.

Расло момчето не с години, а с дни.

Царската дъщеря гледала от прозореца на своята кула и всеки ден виждала момъка. Пораснала и тя и обикнала воденичарския син, но се страхувала от баща си.

Решила се все пак девойката и написала писмо на момъка.

Почнал да мисли момъкът как да отиде при царската дъщеря. Намерил едно дълго въже, вързал на края му камък и го хвърлил през прозореца. Царската дъщеря уловила въжето и го завързала за крака на масата. Изкачил се момъкът по въжето и останал да живее в кулата. Когато идвал бащата, момъкът се скривал. А царят продължавал да тегли дъщеря си. Но по едно време забелязал, че тя много наддала на тегло.

Досетила се дъщерята, че баща ѝ започнал да я подозира, и казала на момъка:

— Трябва да бягаме!

Спуснали се те по въжето и воденичарският син завел жена си в своята колиба.

Съобщили на царя, че дъщеря му избягала от кулата.

Разпратил царят бързоходци на всички страни — да разберат къде е дъщеря му. Научили царските слуги, че тя живее в колибата на воденичарския син.

Царят изпратил седмина царедворци да вземат дъщеря му и момъка и да ги доведат при него.

Отишли царедворците и видели воденичарския син на двора да се мие. Спуснали се те към него и поискали да го хванат. Изтичал той в къщи, грабнал сабята и съсякал всички — само един оставил жив.

— Иди кажи на царя да не праща повече никого при мене — рекъл му той. — Дъщеря му ми е жена и ще живее с мене.

Разгневил се царят. Заповядал на дванадесет царедворци да се въоръжат и да отидат да го вържат.

Отишли царедворците, спуснали се да го хванат, но напразно. Момъкът грабнал сабята, съсякъл единадесетте, оставил жив само един и му казал:

— Иди кажи на царя да не праща повече никого.

А царската дъщеря рекла на мъжа си:

— По-добре да се махнем оттук. Баща ми няма да ни остави на мира.

Съгласил се момъкът. Събрали те покъщнината си и тръгнали на път. Момъкът взел лъка си и пуснал една стрела. Решили, където падне стрелата, там ще останат да живеят.

Полетяла стрелата зад девет високи планини и се забила в двора на деветима братя — змейове.

Видели братята, че в двора им паднала стрела, спуснали се да я извадят от земята, но не могли дори да я помръднат.

Пристигнали и двамата млади.

Погледнали ги змейовете и си казали:

— Ето ни и вечеря!

Извадил момъкът стрелата си от земята и се поклонил на змейовете. А те стоят и се чудят: как така те, девет змея, не можаха да мръднат стрелата, а този момък само с лявата си ръка я изскубна от земята!

Посъветвали се помежду си и решили:

— Ще го изпитаме дали наистина е толкова силен.

Братята имали един казан, в който си варели ядене. Деветимата змея заедно едва го поставяли на огъня. Змейовете казали на момъка:

— Снеми този казан от огъня.

Приближил се той, грабнал казана и в миг го свалил от огъня.

Разбрали братята, че момъкът е силен и те не могат да го надвият, и решили да живеят в дружба с него. Ала не могли да издържат дълго така, почнали да се карят с него за нещо и се сбили.

Избил воденичарският син осемте змея, а деветият, който бил куц, се скрил в една яма и така оцелял.

Целият имот на змейовете останал на младите и те заживели в любов и съгласие.

Веднъж, накоро след това, момъкът поискал да отиде на лов и казал на жена си:

— Внимавай, докато не почукам три пъти, не отваряй вратата, за да не се вмъкне някой неканен.

А куцият змей чул всичко.

Отишъл мъжът на лов, змеят излязъл от ямата, приближил се дебнешком до вратата и почукал, както казал мъжът — три пъти.

Разбрала все пак жената, че това не е нейният мъж и не отворила вратата.

Змеят почнал да ѝ се моли:

— Обичам те. Щом не искаш да ми отвориш вратата, пъхни поне малкото си пръстче през разтрога. Ще го целуна и ще си отида.

Пъхнала тя малкото си пръстче в разтрога, а змеят изведнъж го захапал. Изпищяла царската дъщеря от болка.

— Отвори вратата — извикал змеят, — инак ще ти отхапя пръста. Не издържала тя и отворила. Змеят влязъл.

Надвечер момъкът се върнал. Почукал три пъти и жена му го пуснala да влезе чак когато змеят успял да се скрие. На сутринта мъжът пак тръгнал на лов.

Останали сами куцият змей и царската дъщеря и змеят казал:

— Трябва да го погубим!

— Как ще го погубим? — попитала тя.

Змеят я подучил:

— Когато се върне, престори се на болна. Той ще те попита какво ти е и с какво може да ти помогне, а ти кажи, че в гората има един див глиган и само неговият черен дроб ще те излекува. „Ако ми донесеш черния му дроб, ще оздравея, инак ще умра!“ Той ще отиде на лов за глигана и ще загине. Така ще се отървем от него.

Мъжът се завърнал от лов. Влязъл в къщи и що да види — жена му лежи, пъшка, ще умре.

— Какво ти е? — попитал я той.

Царската дъщеря му казала:

— Чувала съм за един див глиган. Ако ми донесеш черния му дроб, ще оздравея, инак ще умра!

Глиганът живеел в гората под един дъб.

Отишъл момъкът, покатерил се на дъба и зачакал. Подушил глиганът миризмата на човек, спуснал се към дъба и видял, че на дървото има някой.

Засилил се глиганът, устремил се към дъба, забил бивниците си в стъблото му и го прерязал наполовина. Нахвърлил се втори път, но не улучил, от ярост забил бивниците си в корените и не можел да мръдне.

Спуснал се момъкът на един по-долен клон, мушнал глигана със сабята си. Почнал да го боде и да го дразни, за да се увери, че колкото и да се дърпа глиганът, няма да може да извади бивниците си.

Скочил тогава момъкът на земята, замахнал със сабята си и отрязал главата на глигана. Сетне разсякъл тялото му на две, извадил черния му дроб и си тръгнал.

Стигнал до къщата си и почукал. А жена му и змеят не се и надявали да го видят.

Чули те тропането му и скочили. Змеят се скрил, а жената отворила на мъжа си.

Сварил мъжът черния дроб на глигана, дал от него на жена си и тя оздравяла.

На сутринта той пак отишъл на лов. Излязъл змеят и пак подучил жената да се престори на болна и да каже на мъжа си, че само черният дроб на дивия елен ще я излекува.

— Той ще отиде на лов за дивия елен, ще намери там смъртта си и ние ще се отървем от него.

Върнал се мъжът от лов и пак заварил жена си да пъшка.

— Какво ти е? — попитал я той.

— Донеси ми черния дроб на дивия елен. Ако ми го донесеш, ще оздравея, инак ще умра — казала жена му.

Тръгнал мъжът на лов за дивия елен.

Вървял, що вървял, стигнал до една планина. Пред планината имало ливада, а на ливадата дванадесет косачи косят трева, без да изправят снага.

— Мир вам! — извикал им момъкът. Косачите не отговорили.

Извикал им втори път:

— Мир вам!

Само един от тях му отвърнал:

— Какъв ти мир! Ако не изкосим всичката трева от тази ливада и не струпаме три купи сено до вечерта, ще дойде еленът и ще погуби и изяде всички ни.

— Елате при мене! — казал момъкът.

Те се приближили, а той ги накарал да седнат и почнал да ги разпитва как и от коя страна идва еленът. Като научил всичко, момъкът взел косата на един от косачите, окосил цялата ливада, струпал три купи сено — едната там, откъде щял да дойде еленът, втората — по средата на ливадата, а третата — в края, и сам се скрил под третата купа.

Появил се еленът. Изял той едната купа, после втората и се приближил към третата.

Скочил тогава момъкът, пуснал стрела и го повалил.

Одralи елена и го изтърбушили. Извадил момъкът черния му дроб и се отправил към къщи.

А жена му и змеят седят и се радват: мислят си — жив вече той няма да се върне оттам!

Изведнъж чуват: той чука на вратата!

Змеят се скрил, а жената отворила вратата. Влязъл мъжът, сварил черния дроб на елена, дал го на жена си и тя оздравяла.

На сутринта той пак отишъл на лов, а змеят казал на жената:

— Престори се още веднъж на болна, а като те попита какво ти е, кажи му, че само жива вода може да те излекува. Той ще отиде за вода, а оттам вече жив няма да се върне.

Дошъл си мъжът вечерта в къщи и заварил жена си пак болна.

— Какво ти е? — попитал я той.

— Ох — казала жена му, — ако ми донесеш жива вода, ще оздравея, инак ще умра.

Тръгнал той да търси жива вода и по пътя си срещнал един кон. А конят бил вълшебен и продумал на момъка:

— Няма да намериш жива вода без мене. Възседни ме, аз ще те отнеса. Зарадвал се момъкът и се метнал на коня.

Яздил, яздил, най-сетне стигнал до една скала. Гледа — разтворила се скалата и пак се затворила. Конят казал:

— Когато скалата пак се разтвори,шибни ме три пъти, но така, че три ивици кожа да одереш от мене!

Щом се разтворила скалата, момъкътшибнал коня три пъти и той полетял през скалата — само опашката му останала в скалата.

Продължили нататък. Гледат — пред тях гори огромен огън, не могат да го преминат, нито да го заобиколят.

Конят казал:

— Шибни ме от другата страна, но така, че три ивици кожа да ми одереш.

Шибнал го момъкът, а конят се издигнал нагоре и прелетял над огъня.

Стигнали до мястото, където извирала живата вода.

Разседлал момъкът коня и го пуснал да пасе. После се приближил до живата вода, измил се, напил се, полегнал да си почине и заспал.

Близо до това място имало голям четириетажен дом. В него живеела девойка магьосница със седемте си ученички.

Усетила тя, че е пристигнал някакъв момък, и изпратила една от ученичките да разбере кой е той.

Приближила се девойката и видяла момъка. Хубавец бил той, та не могла очи да откъсне от него. Захласната се девойката — стои като омагьосана, не може да мръдне. Изпратила магьосницата втора девойка, после трета, четвърта. Нито една не се завърнала.

И седемте девойки, щом погледнели момъка, захласвали се и не могели да се помръднат. Отишла и магьосницата. Отпратила ученичките си, разбудила момъка и му казала (нали е магьосница, знаела всичко):

— Имаш невярна жена и тя обича змея. Намислили са да те погубят, затова не се връщай в къщи.

Момъкът не повярвал. Напълнил една стомничка с жива вода, метнал се на коня и заминал.

Пристигнал в къщи и почукал. Скрил се пак змеят, а жената отворила вратата. Пила тя от живата вода и оздравяла.

На другия ден, когато момъкът отишъл на лов, змеят казал на жената:

— Не можем го погуби, ако не научиш къде се крие силата му.

Върнал се мъжът и жена му го посрещнала с ласки и милувки и го попитала:

— Кажи ми, къде се крие силата ти?

Засмял се той и отговорил:

— В пръстите ми е силата.

— Добре, омотай ги с това въже да видим дали ще го скъсаш!

Омотала жената с въже пръстите на мъжа си. Мръднал той пръсти и скъсал въжето.

— Къде е още силата ти?

— В раменете ми — отговорил мъжът.

— Седни тогава в този казан, мръдни раменете си и го пръсни — казала жена му.

Седнал той в казана (в големия казан, където змейовете си варили каша), а куцият змей изскочил, захлупил го с помощта на жената и заковал капака. Метнал змеят казана на гърба си и го понесъл. Занесъл го той до една скала, под която имало такава пропаст, че дъното ѝ не се виждало. Хвърлил го в пропастта и се върнал в къщи.

А по дъното на пропастта течала река, която минавала покрай онова място, където извирила живата вода и където живеела девойката магьосница.

Извикала тя ученичките си и им казала:

— Идете и вижте, в реката плава нещо черно.

Отишли ученичките ѝ, измъкнали казана на брега и го занесли на магьосницата. Отхлупили капака и видели момъка, който бил цял наранен и вече не дишал.

Разсякла го магьосницата на части, промила парчетата с жива вода, наредила ги пак, както си били, и съживила момъка. Отворил очи той и станал. Зарадвала се магьосницата и почнала да го прегръща и целува.

Той ѝ казал:

— Не ти повярвах, ала ти си ми казала самата истина. Ще отида сега и ще се разправя с тях. После ще дойда, ще се оженим и ще заживеем заедно.

Момъкът тръгнал. Стигнал той в къщи, влязъл вътре и видял жена си и змея да се веселят, задето са се избавили от него. Спуснал се той, хванал змея за единия крак, настъпил му другия и го разчекнал на две. Убил и жена си.

Върнал се после при девойката магьосница и се оженил за нея. Вдигнали голяма сватба. И аз бях на тази сватба, вино пих, песни пях и една от ученичките магьосници ми дадоха за жена.

ДАРОВЕТЕ НА ЧЕРНИЯ ГАРВАН

Живеели някога мъж и жена. Те били сетни сиромаси. Отишла веднъж жената да иска жито от съседите си. Дали ѝ всички по шепа и тя събрала пълна крина жито.

— Иди и го засей — казала жената на мъжа си. — Може да се роди нещо и тогава няма да гладуваме така.

Отишъл мъжът и работил цял ден. Изорал и засял. Поникнало едно листо — да му се ненагледаш!

Когато дошло време за жътва, сиромахът взел сърпа и отишъл да жъне.

Приближил се до нивата и що да види: насьбрали се птици от цял свят, покрили нивата от край до край и кълват ли, кълват житото. Ядосал се той и почнал да ругае и проклина птиците.

Изведнъж един черен гарван се отделил от ятото, долетял до него и; му рекъл:

— Тези птици са мои гости. Аз съм ги поканил и ако не ме посраниш пред тях, ще изпълня три твои желания и ще ти дам всичко, което поискаш!

Селянинът се съгласил и се върнал в къщи. Жена му го попитала:

— Къде е житото?

— Не е узряло още — излъгал той.

Минало се още време.

— Защо не отидеш да жънеш? — подканила го пак жена му.

Спомнил си тогава мъжът за черния гарван и решил да отиде и да му поиска нещо в замяна на своето жито.

Тръгнал той, но не знаел къде отива, не знаел къде живее черният гарван. По пътя срещнал бабата на змея.

Изпуснала си бабичката вретеното и казала:

— Подай ми го, синко, не мога да се наведа.

Вдигнал той вретеното и го подал на бабичката.

— Къде отиваш, синко? — попитала го тя.

Разказал ѝ той всичко, което му се било случило. Бабичката рекла:

— Имаш късмет, синко, че ме срещна, инак никога не би намерил черния гарван. Върви все направо, докато се свечери. А щом се стъмни, спри, черният гарван ще те намери сам. Ще те заведе в къщи, ще ти покаже много злато, сребро и скъпоценни камъни и ще ти предложи: „Вземи си, колкото можеш да носиш“. Но ти му кажи: „Нищо друго не искам освен твоята ръчна мелница“.

— Добре — рекъл сиромахът, — ще направя всичко така, както ме посъветства.

Тръгнал той все направо. Вървял, вървял, докато се свечерило. Спрял се сиромахът и зачакал. Излязъл насреща му черният гарван, завел го в къщи, поканил го да седне на един килим, пръснал пред него злато, сребро, бисер и скъпоценни камъни и му рекъл:

— Вземи си, колкото можеш да носиш!

— Не искам ни злато, ни сребро, ни бисер, ни скъпоценни камъни — казал сиромахът, — дай ми ръчната си мелница.

Натъжил се черният гарван, но нямало що да прави — не можел да се откаже от думата си. Дал му той ръчната си мелница.

Взел селянинът мелницата и я помъкнал. Носи я той, а тя била толкова тежка, че пот като град се леел от него.

— Какво направи с мене проклетата баба, защо ме наказа така? Колко злато и сребро ми даваха, а пък аз взех тази мелница, та да плувна в пот! Защо ми е тя — малко ли са такива мелници у нас на село?

Вървял той, мъкнел мелницата и мърморел, а насреща му се задала бабичката.

— Остави мелницата на земята — казала му тя — и я завърти.

Завъртял сиромахът мелницата и от нея се посипали най-вкусните яденета, каквите има на света. Седнали двамата и хубавичко си хапнали. Поблагодарил селянинът на бабичката и понесъл мелницата към къщи. Щом пристигнал, той казал на жена си:

— Я разтреби добре навсякъде!

Жената помела и прибрала цялата къща.

Завъртял тогава селянинът мелницата и от нея се посипали ястия. Жената се зарадвала и седнала с мъжа си да обядва. Изяли, колкото изяли, а останалото изхвърлили.

Заживели охолно мъжът и жената.

Мислел си радостен: „Ще ни изхрани ръчната мелница, няма да имам нужда втори път от черния гарван!“ Минало се много време.

— Не мога да се стърпя да не поканя царя — казал веднъж селянинът.

— Защо ни е да каним царя? — обадила се жена му.

Ала мъжът все пак го поканил.

Царят отговорил:

— Приемам поканата, но тежко ти, ако ме посрећнеш не тъй, както подобава!

Пристигнал царят със семейството си и с цялата си войска.

Сложили трапеза и му поднесли най-разнообразните ястия, каквите душата на човек може да пожелае.

Царят изпратил съветниците си да разберат кой готови тези ястия, върнали се съветниците и му доложили, че една бабичка седи и върти ръчна мелница, а всички ястия излизат готови от нея.

Престанал царят да яде, не се докосвал до нищо. Изплашил се селянинът и попитал съветниците:

— Защо царят не благоволява да се храни?

Те му отговорили, че царят няма да яде, ако той не му даде мелницата си. Какво друго можел да направи сиромахът, освен да се съгласи.

— Нека царят благоволи да обядва, ще му дам мелницата си — казал селянинът.

Взел царят мелницата, а сиромахът отново започнал да гладува. Жена му толкова се ядосала, че едва не удушила мъжа си. Спомнил си той тогава за гарвана. „Гарванът ми обеща да изпълни три мои желания, а аз бях само веднъж при него. Я да отида още веднъж!“ Тръгнал той и по пътя пак срещнал бабичката.

— Къде отиваш, синко? — попитала го тя.

Селянинът й рассказал всичко.

Бабата му рекла:

— Когато отидеш при гарвана, не вземай ни злато, ни сребро, ни бисер, ни скъпоценни камъни, а кажи: „Не искам нищо друго освен вашето магаре!“

— Добре — съгласил се сиромахът, — ще направя тъй, както ме посъветва.

Стигнал той до дома на черния гарван. Излязъл черният гарван, поканил го в къщи, приел го и го нагостил любезно. После изсипал пред него злато, сребро, бисер и скъпоценни камъни.

— Избери си, каквото ти душа иска!

— Нищо не искам — казал селянинът, — дайте ми само вашето магаре.

Свило се сърцето на гарвана: „Как ще живеем ние, ако му дадем и магарето?“ Но нямало що да прави, не можел да се откаже от думата си, дал му магарето.

Подкаран го селянинът и си мислел: „Проклета баба, какво направи с мен! Толкова злато ми даваха, а аз поисках това магаре, което е само кожа и кости. За какво ми е то?“

Вървял той и не щеш ли, насреща му бабичката. Спряла се тя и казала на магарето:

— Я зареви и го обсипи със злато!

Магарето заревало и отрупало селянина с толкова злато, че той съвсем не се виждал под него.

— Сега го изрови! — заповядала бабичката на магарето.

Ударило магарето с копито, разровило златото и измъкнало от него селянина. Зарадвал се сиромахът, поблагодарил на бабичката и тръгнал с магарето към къщи.

Пристигнал той и казал на жена си:

— Дай ми вода, жено!

Жена му изтичала към кладенеца, извадила му прясна вода и му я подала. Напил се селянинът, обърнал се към магарето и казал:

— Хайде зареви и ми изгради къща с шестнайсет прозореца.

Магарето заревало и в същия миг се появила такава къща, каквато поискал селянинът.

Заживели отново мъжът и жената щастливо и охолно.

Намислил селянинът пак да покани царя на обед. Царят приел поканата, но поискал да му подарят магарето. Нямало какво да правят, дали му го. Отишъл си царят, а жената се нахвърлила върху мъжа си и започнала да го бие.

— Върви още сега при гарвана и искай от него подарък!

Тръгнал отново сиромахът. Вървял, вървял, срешинал пак бабичката.

— Къде отиваш, синко?

— При черния гарван.

— Не вземай нищо друго от него освен тоягата му — посъветвала го бабичката.

Стигнал сиромахът до жилището на черния гарван. Излязъл насреща му той и го поканил в къщи. Приели го и го нагостили богато. После изсипали пред него злато, сребро и скъпоценни камъни. Отказал се от всичко селянинът и поискал да му дадат само тоягата. Почудил се гарванът, но изпълнил желанието му.

Вървял беднякът по пътя с тоягата и си мисел: „Какво ли чудо ще е скрито в нея?“ Не щеш ли — насреща му бабичката.

— Я се развърти, тояжке — казала бабичката. — За убиване — не го убивай, но хубавичко набий глупака и го научи на ум и разум.

Развъртяла се тоягата и така напердашила селянина, че той едва се — довлякъл жив до вкъщи.

Влязъл вътре и казал на тоягата:

— Я се развърти, тояжке, и хубавичко напердаши жена ми!

Развъртяла се тоягата и набила жена му.

На другия ден селянинът взел вълшебната тояга и отишъл при царя. Царедворците не искали да го пуснат.

— Я се развърти, тояжке, и хубавичко им дай да разберат! — казал селянинът.

Развъртяла се тоягата и така набила царедворците, че никой не можел да се държи на краката си.

Влязъл селянинът в двореца и — право при царя:

— Върни ми мелницата и магарето!

Царят се разгневил и заповяддал:

— Изхвърлете го навън!

Тогава селянинът извикал на тоягата си:

— Хайде, тояжке, покажи силата си!

Развъртяла се тоягата, заревал с глас царят и извикал:

— Върнете му и мелницата, и магарето, и пари му дайте отгоре, само да се маха по-скоро със своята тояга!

Така селянинът си взел обратно и мелницата, и магарето, и отгоре на това занесъл и много пари в къщи.

ЗЕМЯТА СИ ИСКА СВОЕТО

Живяла в стари времена една вдовица. Тя имала едничък син. Раствял синът и виждал, че всички деца имат бащи, само той никого не може да нарече „татко“.

— Защо всички си имат бащи, а само аз нямам? — попитал той веднъж майка си.

Вдовицата отвърнала:

— Твой баща умря.

— Какво значи това — умря? Той няма ли да се върне вече при нас?

— Той няма да се върне, а ние всички ще отидем там, където е той — рекла майка му, — никой не ще избегне смъртта.

Момъкът извикал:

— Аз никого не съм молил да се родя, но щом съм се родил, не искам да умирам. Ще отида да търся такова място, където няма смърт!

Дълго го молила майка му да не ходи, но момъкът не я послушал и тръгнал по света. Обиколил много страни. Навсякъде питал и разпитвал:

— Има ли тук смърт?

— Има — отговаряли му.

Разтъжил се момъкът — няжало такова място, където не се умира. Вървял веднъж през полето, гледа — пред него елен с високи, клонести рога. Харесали се много на момъка еленовите рога и той попитал елена:

— Не знаеш ли място, където не се умира?

— Такова място няма — отвърнал еленът, — но докато рогата ми не стигнат небето, аз няма да умра, а стигнат ли го, ще дойде и моята смърт. Ако искаш, остани при мене. Няма да умреш, докато аз съм жив.

— Не — рекъл момъкът, — ако ще живея, нека да живеяечно, а да умра можех и там, откъдето съм дошъл.

Тръгнал той по-нататък. Прекосил полето, пребродил всички долини, — стигнал планините. Гледа — един гарван кацнал на висока скала и чисти перата си, а пухът им лети надолу, в огромна, дълбока пропаст.

Момъкът попитал гарвана:

— Не знаеш ли място, където да не се умира?

— Не — отвърнал гарванът. — Ето, аз ще живея, докато цялата тази пропаст не се запълни с моя пух, а запълни ли се, ще умра. Остани при мен и ще живееш, докато и аз съм жив.

Надникнал момъкът в пропастта и поклатил глава.

— Не — рекъл той, — ако ще живея, нека да живеяечно, а да умра можех и там, откъдето съм дошъл.

Тръгнал той по-нататък. Преминал цялата земя, стигнал до морето. Поразходил се по брега — не знаел накъде да тръгне. Вървял ден, вървял два — нищо не се виждало. На третия ден гледа — нещо блести в далечината. Приближил се повече — видял пред себе си кристален дворец. Обиколил момъкът двореца, но не можал да намери врата. Мъчил се, мъчил се, най-сетне съгледал малка ивица светлина. Сетил се, че това може да е вратата, и натиснал с всичка сила. Вратата се отворила. Влязъл вътре и какво да види — лежи девойка с такава красота, че самото слънце би й завидяло, ако я видеше. Много се харесала девойката на момъка, пък и той се харесал. Момъкът попитал:

— Хубавице, не знаеш ли място, където да не се умира? Искам да избягам от смъртта.

— Такова място няма — отвърнала девойката. — Защо ще търсиш напразно? Остани с мен!

Момъкът рекъл:

— Не съм търсил теб, търся място, където да не се умира, иначе щях да остана там, откъдето съм дошъл.

Девойката казала:

— Земята си иска своето, ти сам ще пожелаеш смъртта. Погледни ме и кажи — на колко съм години?

Момъкът я погледнал: нейната млада снага, нейните алени като трендафил бузи били така прекрасни, че той съвсем забравил за смъртта.

— Най-много на петнадесет години — рекъл той.

— Не — отговорила девойката, — аз съм родена в първия ден от сътворението на света. Името ми е „Красота“ и аз никога не ще останея и никога не ще умра. Ти би могъл да останеш с мене, но сам няма да поискаш — земята ще те призове.

Момъкът се заклел, че никога не ще я напусне.

Заживели те заедно. Годините преминали като миг. Много неща се изменили на земята. Мнозина измрели, обърнали се в прах, мнозина се народили, земята променила лицето си, но момъкът не забелязвал как лети времето. Девойката била все така прекрасна, а той — все така млад. Преминали хиляди години. Домъчняло на момъка за родината му. Един ден той рекъл:

— Искам да отида и да навестя майка си и моите близки.

Девойката отвърнала:

— От тях вече и кости не са останали в земята.

— Какво говориш ти! Всичко на всичко са се изминали тричетири дни, откак съм тук, какво е могло да им се случи?

Девойката рекла:

— Аз нали ти казах — земята си иска своето. Добре, върви, но каквото и да ти се случи, сам ще си бъдеш виновен.

Дала му тя три ябълки и му казала да ги изяде, когато се разтъжи.

Сбогувал се момъкът с нея и тръгнал. Вървял, вървял, гледа — пред него е скалата, на която бил преди гарванът. Цялата пропаст под нея била пълна с пух, а и гарванът лежал там, съвсем изсъхнал. Притъмняло пред очите на момъка, понечил да се върне назад, но не го пускала вече земята, теглела го напред. Продължил по-нататък, гледа — всред полето стои еленът, рогата му опират в небето, а самият той умира. Разбрал момъкът, че много време се е минало оттогава, откак е излязъл от къщи. Тръгнал още по-нататък, стигнал до родното си място, но не намерил ни близки, ни познати. Питал хората за майка си, но никой не бил чувал дори за нея. Скитал се сам и никой не го познавал. Срецнал най-сетне един старец и му разказал кого търси. Старецът рекъл:

— Тази жена, както съм чувал от деди и прадеди, е живяла някога, но как може нейният син да е още жив?

Разчуло се навсякъде за момъка. Какво ли не приказвали за него? Гледали го като някакво чудо!

Бродил момъкът сам-самичък. Омръзнало му. Отишъл на мястото, където бил някога неговият роден дом, и намерил само развалини, обраснали с изсъхнал вече мъх. Спомнил си за своята майка, за детството си, за своите другари и се натъжил. Решил да изяде ябълките, които му дала девойката от кристалния дворец. Извадил едната ябълка, изял я и в същия миг му пораснала дълга бяла брада. Изял втората ябълка — колената му се подкосили, превил се на две и паднал от немощ на земята. Лежал, без да може да мръдне ни ръка, ни крак. Извикал тогава едно момче, което минавало край него:

— Приближи се до мене, момченце, в джоба ми има една ябълка, извади я и ми я подай.

Момченцето извадило ябълката и му я подало. Момъкът я захапал и тозчас умрял.

Погребало го цялото село.

ПРИКАЗКА ЗА АЛЧНИЯ ПОП И ХИТРИЯ СТАРЕЦ

Живеели едно време дядо и баба. Имали си те чифт волове. Наистина воловете били хубави, но животът на старците станал много тежък и те, след като се посъветвали помежду си, решили:

— Ще закараме воловете на пазара и ще ги продадем. Поне за известно време ще имаме какво да ядем.

Закарал старецът воловете си на пазара. Всички много ги харесали, заобиколили стареца и започнали да го питат:

— За колко ги продаваш?

Дошъл и един поп:

— Продаваш ли тези волове?

— Да, продавам ги, имам голяма нужда от пари и затова ги продавам.

— Продай ги на мене.

— На драго сърце.

— Каква им е цената, колко да ти дам?

— Аз съм беден старец, а ти си свещеник, божи човек — няма да ме измамиш я! Дай ми само толкова, колкото струват воловете ми. Повече няма да искам.

Попът почнал да се кълне и да го уверява:

— Как ще те измамя, синко! Бог да те благослови! Ще ти дам тридесет рубли за чифта волове.

Старецът се съгласил.

— Вземи ги. Дай боже да видиш от тях полза и радост.

Зарадвал се попът, че успял да купи евтино воловете. Наброил му набърже парите и откаран воловете.

Тръгнал да си отива и старецът. „Като че ли малко пари получих — мислел си той из пътя, — но какво мога сега да направя? Продадох ги и толкова!“

Щом влязъл в къщи, жена му го попитала:

— За колко продаде воловете?

— За тридесет рубли. Един поп ги купи — отвърнал старецът.
Жената се разкрештяла:

— Ти луд ли си? Какво си направил? Измамил те е този поп,
измамил те е и те е съсипал. Проклет да е!

Ядосал се старецът.

— Попът е божи човек, божи заместник на земята! Няма да ме
льже я?

Завайкала се жената, но какво да направи? Няма да убие мъжа си
я.

Разсърдила му се само и не взела парите.

Така заживели старците сърдити един на друг. Приготви жената
обед, сложи го на масата и отиде у съседите, без да дочека стареца.
Дойде той, хапне, грабне мотиката и пак се потътри на работа.
Прекарали така скарани цяла седмица.

Веднъж старецът взел получените от попа пари и отишъл пак на
пазара. Купил си калпак за шест гривеника^[1], турил го на главата си и
тръгнал да се разхожда. Останалите пари държал в джоба си.

Обиколил той пазара веднъж-дваж, гледа — пред него попът,
който купил воловете му. Спуснал се старецът към него, поздравил го
и го запитал:

— Е, хубави ли са воловете ми?

— Бог добро да ги даде, хубави са, много са хубави — отговорил
попът.

— Аз нали ти казах, че са хубави!

Побъбрали малко и старецът казал на попа:

— Ако си доволен от воловете ми, ще те помоля нещо, но няма
да ми откажеш.

— Казвай, какво има?

— Аз съм ти много признателен и искам да те поканя на обед.
Само че, моля те, доведи със себе си още гости — и протойерея, и
владиката — и елате всички заедно в еди-коя си гостилница. Ще ви
нагостя за моя сметка.

Лаком бил попът за ядене, зарадвал се толкова, та чак очите му
светнали.

— Иска ли питане? Непременно ще дойдем.

Избързал старецът напред, отишъл в гостилницата и казал на
гостилничаря:

— Поканил съм за днес гости. Приготви по-хубаво ядене.

Дал му той предварително двайсет и пет рубли и го предупредил:

— Само че когато дойде време за плащане, аз ще снема калпака си и ще извикам: „Разплатихме ли се, стопанино?“, а ти ще отвърнеш: „Разплатихме се“.

— Добре — съгласил се гостилничарят.

А попът кого ли не поканил на безплатния обед — и протойерия, и владиката, и псалта не забравил, събрали се петнайсет души. Отишли в гостилницата, където гостилничарят ги посрещнал най-любезно.

Седнали те на трапезата и се почнали наздравици. Яли и пили, наяли се и се напили до насита. Повеселили се и станали. Дошло време да се плаща за обеда. Старецът свалил калпака от главата си и извикал:

— Разплатихме ли се, стопанино?

— Разплатихме се — отвърнал веднага гостилничарят.

Почудили се всички на такова разплащане, а попът се обърнал към стареца и му казал:

— Благодаря ти много за угощението, само че кажи ми как така се изхитри да не платиш нищо за такъв обед?

— Е-ex! Не можахте да изядете повече, малко ядохте. Аз имам такъв калпак, че и за петдесет рубли да изядем, пак ще се разплати.

Лепнал се попът за него: продай ми, та продай ми този калпак!

— Не — рекъл старецът, — хич не ми говори за продажба! С воловете беше друго, вълци ги яли! А този калпак — той ме и храни, и пои! Как ще се разделя с него, как ще разгневя бога?

А попът си мислел: „С воловете хубаво го излъгах, но да мога сега и калпака му да измъкна — стига ми толкова! Ще забогатея.“ — И не оставял стареца на мира.

— Не, не ми отказвай, продай ми калпака!

Молил го попът, молил го, докато го придумал.

— Добре, така да бъде, дай петдесет рубли и вземай калпака — казал старецът.

Броил му попът парите, взел калпака и побързал да си отиде.

Минала се неделата. Отишъл попът на пазара. Намерил протойерия и го поканил на обед. Поканил и други гости и всички тръгнали към същата гостилница.

Отишли те там, насядали и попът поръчал:

— Хайде донесете ми ядене!

Почнали да им поднасят всякакви ястия и пития. Наяли се всички, напили се и станали. Смъкнал попът от главата си калпака и извикал:

— Разплатихме ли се, стопанино?

Повторил попът и потретил. „Разплатихме ли се, стопанино?“ Ала никой не му отговорил: „Да, разплатихме се“.

Ядосал се най-после гостилничарят и се спуснал към попа:

— Ти, попе, какво, да не си полулял? Как да сме се разплатили, къде са парите? Ти май си препил. Плащай веднага или ще ти откъсна главата.

Изстъпили се напред протойерия и владиката:

— Изглежда, че попът ни е канил без пари! Няма какво, ще платим ние — казали те и платили на гостилничаря двамата по равно.

Голям срам съbral попът, тръгнал си за в къщи ни жив, ни умрял — на врага си да не пожелаеш така да се върне. Разбраł той, че този път старецът го е надхитрил, и се завтекъл да го търси. Тичал като луд и си мислел:

„Жив няма да го оставя за тази работа!“

А старецът знаел всичко — и какво се случило с попа, и какво мислел той сега. Жена му била ясновидка — виждала всичко насьн.

Заклал старецът една кокошка, съbral кръвта ѝ в мехури, закачил ги на шията на жена си и децата, купил си ножче и зачакал попа.

Дотичал попът — вика, кара се, аха-аха, ще се нахвърли върху стареца и ще му откъсне главата.

А старецът го посрещнал ни лук ял, ни лук мирисал.

— Заповядай, какво обичаш?

— Ти ме изльга и измами! Какво ми продаде за петдесет рубли? — развикал се попът.

Мръщи се старецът, свива се — лицето му на юмруче станало.

— Не е така. Аз да измамя такъв добър човек като тебе? За всичко е виновна само жена ми! Как ще наскърбя аз такъв божи човек?!

И той извадил ножчето си от джоба, спуснал се към жена си и я заклал. Паднала тя, изпънала крака. Сграбчил после децата, прерязал гърлата им, захвърлил ги настрана и продължил да крещи.

Притичали на виковете му съседите, хванали го и се нахвърлили върху попа:

— А ти за какво си тук? Като си видял, че човекът е луд и коли жена си и децата, не можа ли да го възпреш?

Попът започнал да се оправдава:

— Той ме измами и сам закла жена си и децата. Побеснял е сигурно. Що ми трябваше и на мене да идвам тук!

Изплашили се всички, гледат — кръвта тече и се съсира на локви. Най-после старецът казал:

— А вас какво ви е грижа? Аз заклах собствените си жена и деца и пак ще ги съживя. Нека само попът ме остави на мира.

— Нищо не искам от тебе — обадил се попът, — само ги съживи.

Приближил се старецът до жена си, промърморил нещо, уж че прави заклинание, после допрял тъпата страна на ножа до гърлото ѝ. Изведенъж жена му скочила:

— Ах, толкова гости у нас, а пък аз като че бях заспала — извикала тя. Съживил старецът по същия начин и децата.

Смаяли се всички, не могат да повярват на очите си, че старецът е извършил такова чудо!

А попът си отишъл с празни ръце и при това зарадван, че така леко се отървал от тази бъркотия. Дори не си спомнил за калпака.

Вървял той по пътя и си мислел: „Ex, да имах и аз такова ножче! В страх и почит ще държа домашните си, дето не ме оставят на мира!“

Минало известно време. Попът пак отишъл на пазара и пак срещнал там стареца. Старецът, разбира се, попитал, както винаги, как са неговите волове.

— Добре са, благодаря — отговорил попът.

Сетили се двамата и за случилото се през онзи паметен ден.

— Във всичко ме измами и надхитри, но с това ножче съвсем ме подлуди — казал попът. — Аз видях със собствените си очи как закла и тримата и как със същото ножче ги съживи!

— Ex! Ако не беше това ножче, и жена ми, и децата щяха да ми се качат на главата — похвалил се старецът.

— Да имах и аз такова ножче! — продължил попът. — Много ти се моля, не ми отказвай, продай ми го! Ще ти дам за него, колкото пари искаш!

Не се съгласявал старецът, опъвал се като муле, но и попът не се отказвал. Успял най-после той да придума стареца. Продал му старецът ножчето си за три рубли и му казал:

— Гледай само по-внимателно! Наистина то е навикнало, но ти все пак умната си служи с него, за да не стане нещо по-лошо.

Върнал се попът в къщи. Гледа домашните си и все търси за какво да им се скара. Намерил най-сетне причина, взел да мърмори и да се сърди; скарали се, закрещели, сбили се. Извадил тогава попът ножчето, сграбчил жена си и я заклал.

Видяла това дъщеря им — мома за женене, — и се спуснала към баща си. Сграбчил и нея попът и й прерязал гърлото.

Гледа той закланите и се подсмива.

Притекли се на шума съседите и що да видят — на врага си да не пожелае човек да види такова нещо! Викнали всички в един глас:

— Полудял е, побеснял е попът!

А попът мълчи, подсмива се.

— Какво ти стана, какво те подлуди толкова, че си заклал домашните си? Какъв божи служител си ти?! — викнали му съседите.

Засмял се попът и отговорил:

— Ядосаха ме и аз реших да ги посплаша малко. Нищо, не бойте се аз ги убих, аз ще ги съживя!

Извадил той ножчето си, започнал да глади с тъпата му страна шията на жена си и да мърмори нещо. Толкова добро да види врагът ти, колкото на нея й помогнало това! Съживява ли се мъртвец?

Дълго се мъчил попът, извикал и лекари, но нищо не помогнало. Чак тогава разбрал, че проклетият старец го е измамил и с ножа.

Оставил той своите мъртвци и хукнал към стареца (знаел къде да го намери, втори път отивал вече), стигнал там и като хала се нахвърлил върху него.

— Защо ме съсира и погуби цялото ми семейство? — извикал той. — Сега вече за всичко ще ти отмъстя!

Сграбчил той стареца, вързал му краката и ръцете с въже от конски косми и го помъкнал към морето да го дави.

Домъкнал го той до брега и се огледал — с какво да го откара навътре в морето. Изведнъж съзрял в далечината рибарска лодка. Стегнал попът по-добре въжето, оставил стареца и се затичал към лодкаря.

Какво да прави сега? Ако каже на рибаря защо му трябва лодката, той няма да излезе глупак да му я даде, та да удави с нея човек! Все пак успял да измисли нещо и склонил лодкаря.

Един овчар, който пасял овце наблизо, видял, че попът домъкнал нещо на гръб и го оставил.

„Я да открадна аз онова, което попът оставил там на пясъка“ — помислил си той.

Приближил се и що да види — на земята лежи старецът с вързани крака и ръце.

— Какво се е случило с тебе? — попитал го овчарят.

— Тъй и тъй — захванал старецът, — поканих аз този поп на гости, приех го, както трябва, заклах за него овена, който бях купил от тебе, а той започна да вика, че това не е овен, а куче: „Как посмя ти мене, попа, с куче да храниш!“ — викна той. Затова сега иска да ме удави в морето. Защо ме погуби ти, добри човече, защо ми продаде куче вместо овен? Заради тебе загивам. Спаси ме поне сега, развържи въжето, пусни ме да избягам. Инак ще му разкажа за тебе и знай, че и ти добро няма да видиш!

Изплашил се овчарят и го развързал. Старецът съблякъл дрехите си и избягал.

Доплавал попът с лодката, гледа — старецът изчезнал, а само дрехите му хвърлени на пясъка! Огледал се той, видял в далечината овчаря, решил, че това е старецът, и го подгонил.

Овчарят тичал и викал:

— Кълна се, че не беше куче, а агне, чудесно агне!

Ала попът не го чувал. Настигнал го той, вързал го и го тръшнал в лодката. Навлязъл навътре в морето и си рекъл: „Е, сега вече няма да може да изплува“. Вдигнал овчаря и го хвърлил във водата.

Така загинал овчарят за нищо и никакво. Нямало да се удави той, щял да изплува отгоре, но плува ли се с вързани ръце и крака?

Видял всичко това старецът, видял още, че четиридесет овце останали без стопанин и ги подкаран към къщи.

Отbral той един пазарен ден двадесет овце и ги откаран на продан. Срещнали се пак с попа. Гледа попът, гледа и не вярва на очите си — пред него стои удавеният старец и продава овце. Приближил се той и го попитал:

— Тебе ли удавих в морето?

— Мене — отвърнал старецът, — само че трябаше по-навътре да навлезеш; много плитко беше и само четирийсет овце улових. Продавам ги сега просто без пари, защо ще се лакомя — много труд не ми струват. Ех, не те бива, свети отче! И ножчето беше хубаво, много хубаво. Продай ми го, вземи, ако щеш, две овце за него.

Учудил се попът и му казал:

— Ножчето ще ти дам и не ти искам овцете, само ми направи тази добрина: откарай ме на същото онова място и ме хвърли във водата. Може и аз да успея да си хвана овце.

А хитрият старец рекъл:

— Как да не хванеш! Твоите ръце и крака няма да бъдат вързани, ти и сто овце ще хванеш, само че направи ми една добрина — хвани и за мен поне десет парчета!

Тръгнали те заедно. Отбрали се най-напред у стареца и се повеселили там.

Жената на стареца казала:

— Не умееш ти, свети отче, да използваш купеното. Всичко, което ти продаде моят мъж, беше хубаво: и воловете бяха хубави, и ножчето беше хубаво, а сега ето и овце даром ще си наловиш!

Повел старецът попа към морето, настанил го в една лодка и отплавал навътре.

Нали си бил алчен попът, викал му:

— По-навътре ме откарай, повече овце от тебе да наловя!

Откарал го старецът далеко от брега и го хвърлил във водата. Оттогава и досега попът все овцете търси, но май че нито попът, нито овцете ще се явят на бял свят.

[1] Гривеник — монета от 10 копейки. Б.пр. ↑

ЦАР МУЗАРБИЙ

Живял едно време цар Музарбий. Той имал само една дъщеря. Всяка вечер царят се изкачвал на една висока кула и викал оттам със страшен глас, за да изплаши змейовете, които обикаляли около царството му и заплашвали да нахлюят всеки момент в неговите владения и да изтребят поданиците му. Змейовете се страхували от Музарбий и като чували виковете му, не смеели да се доближат до неговите владения. Така пазел Музарбий царството си нощем, а през деня вземал лъка и стрелите си и щом забележел някъде змей, пронизвал главата му със стрелата и тя отлетяvalа като лукова главичка.

Музарбий имал жена, сърцето на която отдавна се топяло по най-големия и най-страшен дванайсетоглав змей Кремен.

Дошъл последният час на Музарбий и той умрял. Зарадвала се жена му, тъй като обичала дванайсетоглавия змей. Докато бил жив Музарбий, тя се страхувала от него и криела своята любов, но сега, колкото и да се мъчела, не могла да скрие радостта си от своята дъщеря. А тя забелязала радостта на майка си и й казала:

— Сполетя ни нещастие, умря баща ми. Какво ще правим сега самички? Ако не днес, то утре змейовете ще нахлюят и ще погубят всички ни. По-добре да отидем в планината и там да останем до края на живота си.

Не се харесало това на майката и тя отговорила:

— Аз съм вече стара и все едно ми е дали змей ще ме грабне, или смъртта ще ме отнесе. Ти, дъще, прави, каквото знаеш, но аз никъде не ще скрия вече старата си глава.

Дъщерята рекла:

— Не, и ти трябва да дойдеш. Облечи се и да тръгваме, инак още сега ще се убия пред тебе!

Изплашила се майката от тези думи. Облекли се те и отишли в планината. Взели със себе си каквото можели да носят — всичко друго оставили. Намерили една пещера в планината и там се заселили.

Никой не знаел как и къде са изчезнали. Събиralите различни треви и корени, изсушавали ги на слънцето и с тях се хранели.

Минало така доста време. Една сутрин дъщерята отишла да търси корени. Докато я нямало, майката родила син, половината златен, половината сребърен. Взела тя детето и го сложила под един голям камък. Дошла си дъщерята и изведнъж забелязала, че се е случило нещо.

— Защо си така бледна! Кажи, инак веднага ще се убия!

— Че от какво ще съм бледна! Роди ми се грозно дете и го турих под един камък.

Спуснала се дъщерята, вдигнала камъка, грабнала детето и какво да види — то било наполовина златно, наполовина сребърно. От радост свят ѝ се завил.

— Съдбата ни възнаграждава! — извикала тя.

А детето растяло за чудо и приказ! От ден на ден все по-хубаво и по-хубаво ставало. Лицето му греело като слънце, заслепявало очите. На три дена било като на три години — проходило. На десетдванадесет дена тръгнало вече по лов. Вземе пръчка, хвърли я — нито една птица не пропуска, улучва ги, както си летят. Скоро момчето казало на сестра си:

— Направи ми нещо, да мога да стрелям!

Откъртила сестра му клонче, огънала го като лък, усукала тетива от косите си, обтегнала я на лъка и го дала на брат си. Почнало момчето да ходи на лов. Тръгне сутрин, върне се вечер натоварено с дивеч — и сестра си, и майка си храни. Всеки ден все по-надалеч и по-надалеч от пещерата отивало. Взело и да закъснява вечер.

Веднъж момчето излязло много рано, призори, за да обиколи още по-далечни места. Вървяло, вървяло, изкачило се на една планина, погледнало наоколо и видяло някакви постройки и висока чак до небето кула — кулата на неговия баща. Смаяло се момчето — то никога не било виждало нещо подобно и не разбирало какво може да бъде това. Да слезе от планината и да отиде по-близо не се решавало, слънцето било вече на залез и ако закъснеело за в къщи, сестра му щяла да плаче.

„Ех — помислило си момчето, — да става, каквото ще, но не мога да не отида да видя и да разбера какво е това!“

Спуснало се то за миг от планината и се приближило до първата къща. Погледнало вътре — няма никой. Приближило се до вратата — също празно. Край огнището в третата къща седяла една бабичка. Озърнала се тя, видяла на вратата прекрасния момък и казала:

— Синко, виждам, че си човешка рожба, пощади се! Тук змейовете са господари, те погубиха всички хора. Само аз съм останала жива в цялото царство, но и мене утре ще изядат. Това е дворецът на цар Музарбий, който умря, без да остави други наследници освен жена си и дъщеря си, но и те изчезнаха безследно.

Разбрал тогава момъкът чий син е и много се зарадвал. Разпитал бабичката кога ще дойдат змейовете и бърже избягал в планината при сестра си и майка си. По пътя хванал малко дивеч, пристигнал в къщи с него, а през време на вечерята попитал майка си:

— Майко, кажи ми, откъде сме дошли?

— От никъде не сме дошли — отвърнала майката.

Сестрата искала да разкаже всичко на брата си, но мълчала, страхувала се от майка си. Пък и той не разпитвал повече.

На другия ден още призори момъкът скочил и полетял пак натам, където ходил вечерта. Видяла го отдалеч бабичката, завтекла се към него, прегърнала го и го целунала. После му разказала всичко, що знаела или била чула за цар Музарбий. Щом научил момъкът, че в кулата все още висят лъкът и стрелите на баща му, изтичал дотам, взел ги и ги донесъл.

— Като дойде змеят, ти не мърдай от мястото си, остани си, както си седиш — казал той на бабичката и се скрил зад вратата.

Ето че се задал змеят. Върви той и руши всичко наоколо си. Влязъл вътре и тъкмо се готвел да се хвърли върху бабичката и да я изяде, момъкът пуснал стрела и му откъснал главата. Спуснала се бабичката на помощ и двамата повалили змея и го заровили в земята. Зарадвала се бабичката, че момъкът я спасил. А той скрил бащиния си лък, взел своя и се отправил обратно. Наловил дивеч по пътя и го занесъл в къщи.

На другия ден момъкът отишъл да варди втория змей. Скрил се пак зад вратата. Ето че бабичката казала: „Вторият змей иде!“ Притаил се момъкът и чул думите на змея:

— Ей, бабо, я излез и кажи къде се дяна брат ми!

Бабичката се престорила, че не чува, седяла си и не смеела да мръдне.

Връхлетял върху нея озлобеният змей, искал да я разкъса. Пуснал момъкът стрела и откъснал главата на змея. Заровили го и него.

На третия ден убил третия змей. Останал само най-големият, дванайсетоглавият змей Кремен. За него казвали, че никой не може да го убие. На четвъртия ден момъкът отишъл пак да причака змея. „Днес ще се реши съдбата ми“ — мислел си той.

Изведнъж земята се разтърсила, къщата затреперала. Зашумяло всичко наоколо, разлюляло се. Момъкът попитал:

— Какво е това?

— Най-големият змей иде — отговорила бабичката.

И наистина змеят се приближавал, ревял и рушал всичко наоколо.

— Ей, бабо, излез и кажи къде са братята ми! Дошъл е твойт край!

Бабичката не мръднала. Хвърлил се змеят с разтворени уста — аха! — ще глътне бабичката, но момъкът пуснал стрела и откъснал и дванайсетте глави на змея. Гледа момъкът — израснали отново и дванайсетте глави на змея. Пуснал втора стрела, откъснал пак главите на змея, но те отново израснали. Какво да прави, как да убие змея? Изведнъж долетяла птичка, кацнала на вратата и запяла: „По-гореща пепел, по-гореща пепел!“ Досетила се бабичката, скочила, грабнала тигана, нагребала пепел и щом момъкът откъснал главите на змея, веднага посипала раните. Главите не пораснали вече. Насекли те змея и го заровили.

Бабичката казала на момъка, че няма вече нищо страшно на света. От радост тя забравила всичко, което била преживяла, и почнала да го целува и прегръща.

Вечерта умореният момък се върнал в къщи и веднага си легнал да спи. Сестра му го попитала:

— Какво ти е? Защо си толкова изморен?

Момъкът не продумал нищо. На сутринта решил още веднъж да изпита майка си:

— Майко, кажи ми, чий син съм аз?

Майка му нищо не отговорила, продължавала да крие. Тогава той рассказал къде е ходил и какво е правил. Зарадвала се сестра му и

извикала:

— Ти си син на цар Музарбий! С неговия лък и със стрелите му си убил змейовете!

А майката почнала да се оправдава, че е скривала това от него само от страх да не го погубят змейовете.

Завел момъкът сестра си и майка си в двореца на своя баща. А щом залязло слънцето, изкачил се на кулата и викнал с такъв глас, че звездите замигали. Всички чули този вик и се смаяли — дали Музарбий не е излязъл от гроба, ако ли пък не е той, кой тогава би могъл да го замени?

На другия ден пратили да кажат на всички, които се криели в планините или горите, да се съберат. Целият народ тръгнал към двореца. Дошли всички, разбрали, че се е появил синът на Музарбий, който успял да погуби всички змейове, и много се зарадвали. Покачили на трона новия цар и щастливи се завърнали по домовете си. Само майката не се радвала на смъртта на змея Кремен. Научила тя къде са го заровили и всяка сутрин поливала гроба му с вода. На третия ден изпод земята се зачул глас:

— Кой се е съжалил над мене и ме е полял с вода? Не можеш ли да изровиш шепа пръст от гроба ми?

Почнала жената да рови пръстта, земята се разтворила и змеят излязъл от гроба. Тя го превърнала на муха и го скрила в една кутийка. После занесла на сина си обувки, не по-големи от един пръст, и му казала:

— Ти не приличаш на Музарбий! Виж какви обувки носеше той.

Наскърбил се момъкът: как да не прилича на баща си! Взел обувките, помъчил се да ги обуе, изкривил му се десният крак и се счупил. Отворила майката бърже кутийката и пуснala мухата. Тя се превърнала на змей и змеят се нахвърлил върху момъка. Сграбчил го момъкът, както стоял на един крак, и го тръшнал. Змеят потънал до колене в земята. Видяла майката, че още малко и синът ѝ ще победи змея, изтичала и насипала булгур под краката му. Подхлъзнал се момъкът, а змеят го хванал, повалил го на земята, притиснал го с коляното си и го разкъсал на парчета. След това отишъл заедно с майката горе в кулата.

Дошла сестрата и видяла брат си разкъсан на парчета. С бързината на мълния тя събрала всички парчета в една торба, вързала я

и я отнесла в онай планинска пещера, дето се криели преди. Наредила всички парчета така, както си били, коленичила и три дни и три нощи плакала над тялото на брат си и го обливала със сълзи. В края на третото денонощие момъкът се размърдал и се събудил сякаш от дълбок сън.

— Сега аз ще се върна в къщи, а след малко ела и ти — казал той на сестра си.

Сестра му се съгласила. Влязъл момъкът дебнешком в двора и казал на бабичката:

— Тичай напред и викай: „Музарбий иде, Музарбий иде!“

Послушала го бабичката и почнала да вика:

— Музарбий иде!

Чули това змеят и майката и се спуснали да бягат от двореца. Изтичал момъкът в кулата, грабнал бащиния си лък и стрелите, прицелил се в змея Кремен и му свалил дванайсетте глави. Притекла се бабичката и за сипала раните с гореща пепел. Грабнал тогава момъкът сабята и насякъл змея; после запалил огън, изгорили всички парчета и ги превърнали в пепел. В това време сестра му си дошла и се зарадвала много, като видяла брат си победител. А майката се качила на върха на кулата и паднала там ни жива, ни мъртва.

Бабичката и сестрата рекли тогава на момъкът:

— Не ти казахме досега, защото се страхувахме за тебе, но сега ще ти кажем. Баща ти имаше кон, който стои вързан в една пещера. Ако се задържиш на този кон, нищо страшно няма да има вече на света за тебе!

Извел наследникът на Музарбий коня и като птица се метнал на него. Литнал конят нагоре, поискал в небето да го удари, но момъкът се извъртял под корема му; поискал конят на земята да го тръшне, но той се извъртял на едната му страна; поискал в скалата да го бълсне, момъкът на другата му страна се извъртял. Усмирил се най-после конят. Влязъл тогава момъкът в кулата, измъкнал за косите изменницата си майка, привързал я за опашката на коня и препуснал — разкъсал я на парчета.

Свърши се приказката ми. Вчера бях там, днес съм тук. Можехте да имате днес три ябълки, три нара, от вашата ръка откъснати.

ПРИКАЗКА ЗА ЛОВЕЦА И ЗА ГОЛЕМИЯ ОРЕЛ

Било ли е, или не — не знам, но казват, че някога живял един беден ловец. Отишъл той веднъж на лов и какво да види — върху клоните на три дъба, разперил криле, лежи огромен орел. Прицелил се ловецът в орела, а орелът продумал:

— Не ме убивай, малък съм още. Вземи ме в къщи, полекувай ме, че едното ми крило е счупено. Ще ти потрябвам!

Ловецът не убил орела; занесъл го в къщи и почнал да го лекува. Жена му се сърдела:

— Ние няма какво да ядем, а ти и орел си домъкнал.

Две седмици лекувал ловецът орела и най-после го излекувал. Орелът му казал:

— Заведи ме сега при ония три дъба.

Ловецът го завел. Литнал нагоре орелът, изтръгнал единия дъб и го захвърлил през три планини.

— Не, не съм се излекувал още — рекъл орелът. — Да се върнем, — полекувай ме още.

Върнал ловецът орела в къщи, а жена му сърдито го посрещнала:

— Сами нямаме нищо, а ти и него си домъкнал!

Лекувал ловецът орела още две седмици.

— Заведи ме пак при дъбовете — казал му орелът.

Ловецът го завел. Литнал нагоре орелът, сграбчил втория дъб, изтръгнал го с корените му и го захвърлил през девет планини.

— Не съм се излекувал, върни ме да ме полекуваш още — казал той. Ловецът пак довел орела в къщи, пак сърдито го посрещнала жена му, но той не я слушал — лекувал и хранел орела. Лекувал го още две седмици.

— Е, заведи ме сега! — казал орелът.

Ловецът го завел. Литнал орелът, изтръгнал и третия дъб и го захвърлил толкова далеч, че нито се чул, нито се видял. Тогава орелът рекъл:

— Аз съм вече излекуван. Заколи един вол, вземи го със себе си и се качи на гърба ми. Ще те заведа при моите родители. Те ще изсипят пред тебе различни съкровища, но ти не вземай нищо, а поискай да ти дадат само своята стара, ръждясала кутия.

Направил ловецът така, както го посъветвал орелът, заклал един вол, сложил го на гърба на орела и сам се качил на него. Литнал орелът и се понесъл все по-нависоко и по-нависоко. Щом обърнел глава към ловеца, той отрязвал парче месо от вола и го пъхал в човката му. Почти били пристигнали вече, когато орелът за последен път обърнал глава, но месото на вола било свършило. Отрезал тогава ловецът парче месо под коляното си и му го подал.

— Ех, че е вкусно това месо! — казал орелът.

След малко пристигнали. Слязъл ловецът от орела и почнал да накуцува.

— Защо куцаш? — попитал го орелът.

— Онова месо, което похвали, беше от мене; волът се беше свършил.

Погладил орелът с крило крака на ловеца и раната зараснала. Отишли при майката на орела и той ѝ казал:

— Майко, аз лежах с пречупено крило, но този човек ми спаси живота. Надари го, дай му каквото поискам.

Изсипала майката на орела пред ловеца злато, сребро, бисер, безцennи камъни, скъпи дрехи и шапки — към нищо не поsegнал ловецът.

— Кажи, какво искаш? — попитала майката на орела.

— Дайте ми вашата ръждясала кутия!

Извадила майката на орела още повече скъпоценности, още похубави и по-прекрасни от предишните — нищичко не взел ловецът и тръгнал да си отива.

— Ела тогава, вземи, каквото искаш — казала майката на орела, но пак не му дала кутията, а само му показала още нови и нови богатства.

Към нищо не поsegнал ловецът и вече тръгнал да си отива. Върнала го за трети път майката на орела и му дала кутията.

— Само внимавай, не я отваряй, докато не стигнеш в къщи, защото ще съжаляваш! — предупредила го тя.

Качил орелът отново ловеца на гърба си, полетял надолу, свалил го на земята и отлетял.

Вървял ловецът към къщи с кутията в ръце и си мислел: „Ами ако са ме измамили и са ми хързулнали празна кутия! Я да видя аз какво има в нея. Може да е нещо, което да ме убие!“

Отворил той кутията. Изведнъж от нея наизскачали магазини, къщи, дворци, разпрострял се цял град; из града тичали насам-натам търговци, суетели се, шумели и търгували — с една дума, кипял живот. А ловецът гледал и не знаел как да прибере всичко това в кутията и да я затвори. Чудел се той и се маел, бълскал си главата, скубел си косите.

В това време към него се приближил един змей:

— За какво се тревожиш толкова, човече?

— Как да не се тревожа? Отворих тази кутия, от нея излезе цял град, а сега не зная как да го прибера отново и да затворя кутията.

— Какво ще ми дадеш, ако ти помогна? — попитал го змеят. — Ще ми дадеш ли онова, което още не знаеш?

— Ще ти го дам, защо не — отвърнал ловецът.

А той не знаел, че докато летял с орела, жена му родила златокъдрав син.

Змеят приbral обратно целия град в кутията и я затворил. Останало наоколо, както и по-рано, само голо поле.

— Когато му дойде времето, аз ще си поискам обещаното и ти ще ми го изпратиш — казал змеят.

Пристигнал ловецът в къщи, отворил кутията и наизскачали магазини, къщи, дворци, цял огромен град. Из града тичали насам-натам търговци, пазарели се, шумели. Нашият ловец станал господар на целия този град.

Тревожела го само съдбата на сина му: змеят няма да забрави, ще си поисква обещаното.

Дошло време, поискал си змеят своето. Приготвил се и тръгнал златокъдрият момък. Вървял, вървял и срешинал една бабичка.

— Къде отиваш, синко? — попитала го тя.

— Отивам при змия да ме изяде — отвърнал той.

— Синко — казала му бабичката, — като изминеш още малко път, ще видиш една река. В нея ще дойдат да се къпят щерките на змия. Ти се скрий там. Която застане най-горе, тя е най-голямата, която застане по-долу — средната, а най-долу — най-малката. Ти открадни

дрехите на най-малката и ги скрий. Нейните сестри ще си отидат, а тя ще остане гола; ти няма да ѝ дадеш дрехите, докато не обещае да ти стане жена. Тя ще ти помогне във всичко, ще те отърве от бедата.

Момъкът изпълнил всичко точно така, както го била научила бабичката. Стигнал той до реката, скрил се и зачакал сестрите. Те дошли, съблекли се и почнали да се къпят. Момъкът излязъл, грабнал дрехите на най-малката и ги скрил. Изкъпали се девойките и излезли от водата. По-големите се облекли и си отишли, останала само най-малката. Дълго търсила тя дрехите си, но като не ги намерила, извикала:

— Който и да си ти, излез, покажи се! Сестра ще ти стана!

Момъкът не излязъл. Девойката извикала още веднъж:

— Излез, покажи се! Сестра ще ти стана!

Момъкът пак не излязъл. Тогава девойката казала:

— Излез, покажи се! Нека бъде така, както ти искаш — жена ще ти стана!

Излязъл тогава момъкът и ѝ върнал дрехите. Погледнала го девойката, харесал ѝ златокъдрият момък.

— Кой си ти и какво те води насам? — попитала го тя.

— Отивам при баща ти да ме изяде.

— Не се страхувай — казала му тя, — кажи ми само, когато изпаднеш в затруднение.

Момъкът отишъл при змея.

— Ще ти поръчам нещо и ако не го изпълниш, знай, ще те изям — рекъл змеят. — Покрий за една нощ целия ми дом и двора ми със златоткани килими!

Натъжил се момъкът и отишъл при жена си. Разказал ѝ той какво искал от него баща ѝ.

— Какво да правя? — попитал я той.

— Ти си легни — отвърната жена му, — аз сама ще свърша всичко. Извикала тя хората си и им заповядала да покрият със златоткани килими целия дом и двора. На сутринта казала на мъжа си:

— Иди и поправи тук-там по нещо, уж че всичко ти сам си изтъкал. Излязъл змеят и какво да види — момъкът седи и поправя златотканите килими. Почудил се, но нямало какво да прави. Извикал той момъка и му казал:

— Издигни ми до утре такъв дворец, че и царят да не се срамува да влезе в него.

Отишъл момъкът при жена си, разправил ѝ всичко, а тя му казала:

— Ти иди да спиш, аз сама ще свърша всичко.

Легнал си момъкът и заспал. Жена му извикала своите хора и им поръчала:

— Хайде работете по-сръчно, вие сте едничката ми надежда!

Издигнали те до сутринта дворец — да му се ненагледаш! Щом се съмнало, жената казала на мъжа си:

— Ставай, изкачи се на покрива, вземи чукче и почукай малко, уж че не си довършил нещо през нощта.

Изкачил се момъкът и почнал да чука с чукчето.

Излязъл змеят и какво да види — пред него се издига прекрасен дворец! Прехапал той устна, но нямало какво да прави. Тогава казал на момъка:

— Имам един необязден кон. Ако го обвяздиш — добре, не успееш ли — ще те изям!

— Добре — рекъл момъкът и отишъл при жена си.

— Твой баща има необязден кон, трябва да го укротя — казал ѝ той.

— Дотук беше лесно — отговорила жена му, — трудното започва едва сега. Моят баща сам ще се превърне на кон, а ти ще трябва да го обвяздиш. Аз ще ти дам юзда, която да му сложиш, но вземи със себе си и едно желязно чукче: щом литне нагоре — бий го по главата с него, слезе ли надолу — по носа го удрий. Не го жали, бий го с всички сили, иначе няма да се върнеш жив!

На сутринта момъкът взел юздата и желязното чукче и отишъл при коня. Метнал се на гърба му и конят се понесъл като вихър. Щом литнел нагоре, момъкът с всичка сила го удрил по главата с желязното чукче; спуснел ли се надолу — удрил го по носа. Изранил го целия. Уморил се конят, изтощил се и се спрял едва жив. Отвел го момъкът в конюшнята, снел му юздата и си излязъл.

Конят се превърнал пак на змей и се изправил пред вратата.

— Е, обязди ли коня? — попитал го той.

Гледал момъкът — главата на змея цялата в кръв.

— Какво ти е? — попитал го той.

— Ти ме нареди така — отговорил змеят. — Конят, който яздеше, бях аз. Но утре все пак ще те изям, няма да се отървеш!

Изплашил се момъкът и изтичал право при жена си.

— Е, какво, обязди ли коня? — попитала то тя.

— Баща ти все пак утре ще ме изяде!

Станали през нощта двамата и напуснали къщата. Хукнали, колкото им сили държат.

На сутринта змеят разbral, че са избягали, и тръгнал да ги гони. Бегълците все тичали.

— Я се обърни да видиш дали не ни гони някой — казала жената. Момъкът се обърнал и рекъл:

— Вижда се нещо голямо колкото муха.

Превърната се жената на нива, а мъжът на жътвар. Превива гръб жътварят, жъне, пот тече от него.

Приближил се змеят и го попитал:

— Минавали ли са оттук момък и девойка?

— Цял ден жъна, пот тече от мене, минувачите ли ще гледам? — отговорил жътварят. — Никого не съм виждал.

Върнал се змеят обратно.

Превърната се пак нивата на девойка, а жътварят — на момък и двамата продължили по-нататък.

Дошъл си змеят в къщи и се оплакал на жена си:

— Никого не намерих!

— Никого ли не срещна по пътя? — попитала го жената.

— Как не: на едно място видях нива и един жътвар я жънеше.

Отидох при него, попитах го, но той не бил виждал никого.

— Че това са били дъщеря ти и зет ти — казала жената на змея.

Тръгнал пак змеят след бегълците.

Дъщерята на змея казала на мъжа си:

— Я се обърни да видиш дали не идва някой!

— Вижда се нещо голямо колкото муха — казал мъжът.

— Това е баща ми.

Превърната се девойката на непроходима гора — слънчев лъч не можел да проникне в девствените ѝ недра, — а момъкът на старец; броди старецът край гората и събира съчки.

Приближил се змеят до него и го попитал:

— Не са ли минавали оттук момък и девойка?

— Кълна се в тази гора, че откак е израсла, друг освен тебе тук не е идвал. Аз съм стар и на мене минувачите не ми трябват.

Обърнал се змеят и поел към къщи.

Станала гората пак девойка, а старецът — момък и двамата продължили своя път.

А змеят се завърнал в къщи.

— Е, не можа ли да ги стигнеш, не ги ли хвана? — попитала го жена му.

— Не — отговорил змеят, — никой не ги е виждал. По пътя срещнах само един старец — събираще съчки край една гора; никого другого не видях.

— Ах, ти, глупако! Тази гора е била дъщеря ти, а старецът — твоят зет! Сега и аз ще дойда, ще видим дали ще ни избягат.

Метнали се те на конете и препуснали.

Бързали бегълците, но змеят и жена му почнали да ги настигат.

Девойката казала:

— Я се обърни да видиш дали не ни гони някой.

Обърнал се момъкът и рекъл:

— Вижда се нещо колкото муха.

— Това е баща ми — казала девойката и се обърнала. Гледа — двама души са. — И майка ми е с него. Сега вече не можем се отърва.

Превърнала се девойката на бездънно езеро, а момъкът — на патица.

Приближили се змеят и жена му, гледат — пред тях блести езеро, а в него плува патица. Навела се жената на змея и започнала да пие водата на езерото — цялото езеро искала да пресуши. Почнал да пие и змеят. Пили, пили, докато се пръснали.

Превърнало се езерото пак на девойка, а патицата — на момък, прегърнали се двамата и се целунали от радост. После възседнали конете на змея и жена му и отишли при бащата на момъка.

ПРИКАЗКА ЗА ГОЛЕМИЯ ГЛАДНИК

Тъй ли е, или не е било тъй — не знам, но казват, че

*някога си кос живял,
той за всички грижа брал.*

Имало едно време мъж и жена. Те били от бедни по-бедни.

Родил им се син и го нарекли Злочестник. Ала не можели да го нахранят — такъв голям гладник бил той. И млякото на майката пресекнало от немотия и глад.

Какво да правят? Занесли го в града, та дано някой се съжал и го вземе.

Прибрали царят Злочестника, наредил го при себе си. Но той бил такъв гладник, че с нищо не можели да го нахранят. Когато поотраснал, цяла пещ хляб и един овен вече не му стигали. А когато станал момък, съвсем не можели да го наситят: на едно сядане изяждал няколко вола и изпивал няколко кани вино и пак като че ли хапка не е слагал в устата си.

Измъчили се хлебарите да пекат хляб за него и готовчите — да, готовят.

Дотегнало и на царя. Извикал той Злочестника гладник при себе си, дал му пари, плуг и чифтолове и го изпратил да си върви по живо по здраво.

Върнал се Злочестника в родната си къща, но какво ще яде там. Два дни дори не издържал.

Стегнал се той и отишъл пак при царя.

Не бил се нарадвал още царят, че се е отървал от гладника, и ето го него пак на прага.

Какво да прави? Помислил, помислил царят и решил — само с хитрост ще може да се отърве от него.

А Злочестника бил толкова силен, че никой не смеел да му излезе насреща!

Повикал го царят и му рекъл:

— В еди-коя си планина има гора. Донеси оттам дърва, но гледай да са повечко.

А тази гора била змейова — два стоглави змея я пазели. Там птичка не прехвъръквала, ветрец не подухвал — всичко треперело от страх пред змейовете.

Но Злочестника не искал и да знае.

— Дайте ми брадва — казал той, — ще отида.

Донесли му елмазена брадва. Ударил Злочестника с брадвата по стената и я направил на пух и прах. Донесли му друга — сто кила тежка; и нея строшил. Донесли му най-после двестакилограмова. Злочестника я метнал на рамо и тръгнал към змейовата гора.

Стигнал той в гората и почнал да сече дърва, буките и яворите хвърчали като трески.

Чули го двата змея, спуснали се към него — чак ревнали от яд.

А Злочестника дори не трепнал.

Дошли те, а той грабнал и двамата под мишница, занесъл ги при колата и ги впрегнал в нея като волове. Натоварил после насечените дърва и подкаран стоглавите змейове.

Така, с шум и трясък, пристигнал той пред царския дворец.

Съобщили на царя:

— Излезте да видите колко дърва е докарал Злочестника.

Излязъл царят, погледнал и примрял от страх.

— Пусни ги, пусни ги да си вървят! — извикал той.

Разтоварил Злочестника дървата, разпрегнал двата змея, свалил им ярема и ги пуснал на свобода.

— Гледайте само да не чуя, че сте направили зло на някого! — извикал след тях Злочестника.

Минало се много време.

Повикал царят Злочестника и му казал:

— Трябва да донесеш жива вода.

А живата вода се пазела от два огромни бивола. Щом видели, че някой се приближава до водата, те се спускали от двете страни и смазвали нещастника.

Злочестника се съгласил:

— Добре, ще отида. Дайте ми само съд, в който да донеса живата вода.

Донесли му две стомни — по двадесет ведра едната, но той ги чукнал една в друга и ги стрил на прах.

— Какво, да не би да съм дете! — извикал той. — Мене ме е срам да нося тези стомнички, дайте ми други, по-големи!

Донесли му два огромни казана. Чукнал ги той един в друг и ги стрил на прах.

Домъкнали му два меха от биволска кожа, по хиляда ведра единият. Метнал ги Злочестника на рамо и тръгнал за жива вода.

Видели го двата бивола, спуснали се към него — още малко и ще го смажат. Хванал ги Злочестника за рогата и навел главите им към земята.

После изтръгнал цял явор и направил от него ярем за биволите. Извил две други дървета, завързал с тях напълнените с жива вода мехове и накарал биволите да ги влачат след себе си. Съобщили на царя:

— Злочестника се върна жив и здрав. Впрегнал е биволите и с тях е докарал жива вода.

Погледнал царят биволите и едва не се пръснал от яд.

— Аз едва изхранвам този Злочестник, а сега и биволите ли да храня? Кажете му да ги пусне!

Свалил Злочестника ярема от биволите, ударил ги ведньж-дваж с тояга по слабините и ги пуснал.

— Вървете си и си живейте на воля.

А царят продължил да мисли къде да изпрати Злочестника и как да го погуби.

Имало на едно място нива. Тя била на Илия Гръмовержец. Нивата била голяма — сто дни работа имало на нея. Заградена била с ограда, а вътре — цялата засята с пшеница. Царят заповядал на Злочестника:

— Откарай моето стадо овце да попасе в нивата на Гръмовержец Илия.

Подкарал Злочестника овцете към нивата. Пуснал ги вътре, а сам легнал и заспал.

Погледнал Илия и що да види — плъзнали из нивата му овце и пасат ли, пасат житото. Пратил той градушка. Заудрял град, всички

клони на буките окършил, избил цялото стадо. Само една овца се скрила под един храст и така се спасила.

А Злочестника гладник спи и хич не иска да знае.

Гърми, трещи Илия, не може да разбуди гладника. Разсърдил се той, слязъл на земята, нахвърлил се върху гладника и го притиснал към земята.

Чак тогава се събудил Злочестника, сграбчил Илия, тръшнал го на земята и седнал отгоре му.

— Пусни ме! — помолил се Илия.

Гладникът не го пущал.

— Пусни ме! — повторил Илия.

— Ще те пусна, ако ме благословиш да не ям толкова — казал Злочестника гладник.

Благословил тогава Илия Злочестника да се насища с половин хляб, половин кило месо и половин кана вино. Злочестника пуснал Илия.

Сега вече той можел да иде при баща си и майка си — не се страхувал, че ще ги подяде.

Отишъл, поживял при тях, ала му станало скучно в къщи. Дощяло се на момък да отиде да повоюва, силата си да изпита.

Речено-сторено. Тръгнал той. Вървял, що вървял, изминал това царство и навлязъл в друго.

Гледа — насреща му иде змей и носи цяла планина, като че ли топка държи в ръцете си.

Спрял се Злочестника и попитал:

— Къде си понесъл тази планина?

— Отивам да изпитам силата на Злочестника гладник, който живее у царя.

Грабнал Злочестника планината, засилил се и я прехвърлил през три планини.

— Е, брат ли искаш да ти стана, или слуга? — попитал той змея.

— Брат — отвърнал змеят.

Побрратимили се те и тръгнали заедно.

Вървели, колкото вървели, гледат — друг змей носи планина, два пъти по-голяма от тази, която носел първият змей.

— Къде бързаш, приятелю, и защо мъкнеш тази планина, когато на мене и колчанът ми тежи? — казал Злочестника.

— Отивам да изпитам силата на Злочестника гладник, който живее у царя.

Грабнал Злочестника планината, засилил се и я запратил през две планини.

— Брат ли искаш да ти стана, или слуга? — попитал той змея.

— Брат — отговорил змеят.

Побрратимили се те и тръгнали заедно.

Вървели, що вървели, гледат — още един змей носи планина, два пъти по-голяма от тази, която носел вторият змей. Злочестника го попитал:

— Стой, приятелю, защо мъкнеш такава тежест? Аз вървя с празни ръце и толкова съм уморен, че съм готов да си снема колчана.

— Искам да изпитам силата на Злочестника, който живее при царя. Казват, че бил много силен — отвърнал змеят.

— Няма защо да ходиш далечно — казал Злочестника, грабнал от него планината, засилил се и я хвърлил през една висока планина.

— Брат ли искаш да ти стана, или слуга? — попитал го той.

— Брат — отговорил змеят.

Побрратимили се и четиримата тръгнали заедно.

Вървели, вървели, много ли, малко ли, но стигнали до владенията на Белия змей. Навлезли в гората. Нямали нито храна, нито огън. Тогава Злочестника казал:

— Идете и намерете отнякъде хляб и дърва.

А змейовете се боели, от страх просто треперели.

— Ако ще и да умрем от глад, но няма да отидем при Белия змей — заявили те.

— Добре, тогава ще отида сам — казал Злочестника и тръгнал.

Вървял, колкото вървял, гледа — в далечината дим. Запътил се той към дима. Стигнал до една къща, а насреща му — майката на Белия змей. Злочестника й казал:

— Майко, в името на всички майки и деца ти се моля, дай ми хляб и огън, гладен съм.

— Кой си ти? — попитала го майката на Белия змей. — Тук птичка не смее да прехвръкне, всички се страхуват от моя син. Как си се осмелил да дойдеш тук? Бягай по-скоро и се спасявай, докато не е дошъл змеят от лов, ще те изяде.

— Накъде ходи той на лов? — попитал я Злочестника. Посочила му бабичката накъде ходи на лов змеят и добавила:

— Ако успееш да преминеш реката, ще останеш жив, не успееш ли, няма да се спасиш от змея.

Тръгнал Злочестника право нататък, където ходел на лов Белия змей. Гледа — връща се от лов Белия змей на кон. На едното му рамо виси елен, а на другото — цял явор. Язди и мърмори нещо под носа си. Скрил се Злочестника под моста и изведнъж, като се подал напред, извикал:

— Хей!

Конят се изплашил и сякаш замръзнал на място. Разсърдил се змеят. Подканил коня да върви, но конят не искал да пристъпи, боял се.

— Ах, ти, безделнико такъв! — креснал змеят. — От какво се плашиш? Аз и Злочестника, който живее при царя, мога да убия, без да ми мигне окото!

— Да видим как ще го убиеш. Аз съм Злочестника! — извикал тогаз Злочестника и изскочил изпод моста.

Счепкали се двамата. Поборили се малко, па като грабнал Злочестника змей, издигнал го, тръшнал го на земята и го убил. Вързал го тогава за коня и го откарал при бабичката.

— Е, погледни колко е силен твоят змей! — рекъл ѝ той.

Взел Злочестника хляб и огън и се върнал при побратимите си. Те вече и не се надявали да го видят жив и здрав.

Запалили огън, стоплили се, похапнали и продължили по-нататък.

Вървели, вървели и стигнали до владенията на Червения змей.

Седнали да си починат. Пак били останали без хляб и без огън. Злочестника рекъл:

— Идете и намерете отнякъде хляб и огън!

Добре, ала змейовете не посмели да идат, страх ги било.

— Тук живее само Червения змей, а ние не смеем да отидем при него.

— Добре, тогава аз сам ще отида — рекъл Злочестника.

Тръгнал той и отишъл при майката на Червения змей.

— Майко, дай ми два хляба и огън — помолил се той.

— Как си дошъл тук? Жив човек не смее да припари, всички се страхуват от моя син — казала бабичката. — Бягай, докато не се е

върнал, и знай, че ако успееш да преминеш реката, може да се спасиш, но завари ли те отсам реката, ще те погуби.

Дала му тя хляб и огън и го изпратила.

Не минал моста Злочестника, а останал да чака Червения змей на отсамната страна.

След малко се задал змеят. На рамото си носел цял явор, а на задницата на коня — убит елен.

Видял Червения змей Злочестника и се развикал:

— Кой си ти? Тук птица не смее да лети по небето и мравка да пълзи по земята — всички се боят от мене, а ти как си посмял да дойдеш?

Скочил той от коня. Вчепкали се двамата. Борили се дълго, но Злочестника все пак надвил змея, тръшнал го на земята и го убил. После го метнал на коня и го откарал при бабичката.

— Я виж дали никой не може да победи твоя син! — рекъл ѝ той.

Отрязал Злочестника от елена месо за кебап и отишъл при другарите си.

Повеселили се те него ден и през нощта, а на сутринта станали тръгнали по-нататък.

Стигнали така до едно място и какво да видят — пред тях се издига черна планина, на планината — черна гора, а в гората летят черни птици.

Спреди да си починат и Злочестника пак казал:

— Идете да намерите хляб и огън!

А змейовете едвам дишали от страх.

— Виждаш ли тази черна планина? — рекли те. — Там живее Черния змей. Няма в света по-силен от него. Нахълтахме веднъж ние в гората, но едва се спасихме. По-добре да бягаме по-далече от това проклето място.

— Не, побратими, не обичам да отстъпвам. Ако не искате, аз сам ще отида.

— Не ходи — молели го побратимите му.

Ала Злочестника не искал и да чуе и тръгнал.

Стигнал той до жилището на Черния змей и видял майка му.

— Майко, в името на всички майки и деца, дай ми два хляба и огън.

— Кой си ти? — казала майката на Черния змей. — Нямам нито хляб, нито огън. Върви си, отдете си дошъл, защото син ми ще си дойде и ще те изяде.

— От коя страна ще дойде? — попитал я Злочестника.

Майката му показала.

Влязъл Злочестника в къщи, взел хляб и огън и тръгнал към оная страна, отдете щял да си дойде Черния змей.

Стигнал той до реката и се скрил край моста.

Задал се Черния змей. На коня му елен, а на рамото му — явор. Върви и си тананика.

Стигнал той до моста, а Злочестника си подал главата и извикал:

— Хей!

Конят се стъпил, запънал се, не иска да мръдне повече.

— Ах, ти, безделнико! — креснал змеят. — От що се плашиш? Дори Злочестника, който живее у царя, жив няма да се отърве от мене, ако ми падне. От що се боиш?

— Ще видим дали няма да се отърве! — извикал Злочестника и изскочил пред него.

Счепкали се двамата и дълго се борили. Изморил се дори и Злочестника. Не било лесно наистина да се победи Черния змей. Събрали той всички сили, тръшнал змея на земята и го убил.

Отрязал след това Злочестника месо за кебап от елена и отишъл при побратимите си.

Зачудили се змейовете, като видели, че Злочестника се връща жив и здрав при тях. Зарадвали се и чак не вярвали на очите си.

— Как така оцеля? — питали го те. — Как го надви?

Змейовете не можели да повярват, че Злочестника е надвил Черния змей.

— Ей тъй, надвих го — отвърнал им той.

Хапнали си хубавичко и четиримата и си починали. На другия ден змейовете казали на Злочестника:

— Край няма този път. Не искаме да вървим по-нататък. Ти продължи, ако искаш, а ние ще останем.

— Добре — отвърнал Злочестника, — ще продължа сам.

Погрижил се той за змейовете: единия оженил за жената на Белия змей, другия — за жената на Червения, а третия — за жената на Черния змей. Изженил ги всички, подредил ги и се пригответил за път.

— Не ме забравяйте — казал Злочестника на прощаване. — Ето, ще закача тук меча си, а вие гледайте — закапе ли от него кръв, знайте, че съм в опасност, и ми се притечете на помощ.

Казал това и потеглил на път.

Вървял той, колкото вървял, стигнал до един град. Забелязал, че в града е никак тихо. Нямало нито един мъж, а само деца. Отбил се Злочестника при една бабичка.

— Защо си дошъл тук, синко? — запитала го тя.

Злочестника ѝ разказал всичко за себе си. Добрата бабичка го приела и започнала да се грижи за него като за роден син.

Видял Злочестника, че бабичката взела да замазва всички пролуки в своята къщурка и така ги замазвала, че слънчев лъч, да не може да проникне в нея.

Учудил се Злочестника, замислил се: „Защо прави тя това?“ — и я попитал:

— Кажи ми, майко, защо във вашия град няма възрастни мъже, а само деца?

— Не зная, синко — отвърнала бабичката, — кой знае защо, не живеят, всички умират.

Не искала да му открие истината, криела я, за да го запази. Разбрал Злочестника и не я оставял на мира: Кажи, та кажи, защо нямате мъже? Не се стърпяла бабичката и му разказала:

— Тук, в морето, живее Човека желязо. Той държи в кулата си пленница — такава хубавица, че щом се покаже навън, грейва като слънце и осветява всичко наоколо. Ето защо замазах аз всички пролуки. Млад си ти още, ако я видиш, ще загинеш. Нашият цар иска тази красавица и отдавна воюва с Човека желязо, но не може да го надвие — само изтреби народа. Всички мъже изби Човека желязо, останаха само децата. И никой не може да го надвие, щом като всички загиват.

— Какъв юнак ще съм аз, ако не му отнема тази красавица! — извикал Злочестника.

Пренощувал той тая нощ у бабичката, а на сутринта станал и отишъл край морето.

Не след дълго хубавицата излязла от своята кула и осветила всичко наоколо. Злочестника се приближил до кулата. Човека желязо в това време бил на небето, молел се.

Качил се Злочестника на кулата, а хубавицата му рекла:

— Кой си ти, смели юначе? Ако Човека желязо те види, няма живот за тебе!

Гледа тя — върви той из стаята, а по стъпките му рози цъфтят. Харесала го хубавицата, но се страхувала, че Човека желязо ще погуби и двамата.

Но добрата бабичка била научила момъка да помоли хубавицата да узнае от Човека желязо къде се крие силата му и какво може да го убие.

— Кажи ми, къде се крие силата му и как да го убия? — попитал Злочестника.

— Не зная — отвърнала хубавицата, — на никого не е казал.

— Опитай се да научиш — помолил я момъкът.

— Добре — съгласила се хубавицата, — ти се скрий, а аз сама ще измисля какво да правя.

Върнал се по пладне Човека желязо, а хубавицата се спуснала към него, почнала да го милва и прегръща и да го пита:

— Кажи ми, скъпи мой, колко врагове имаме? Страхувам се за тебе, животът ти еечно в опасност. Кажи ми какво те заплашва, за да мога и аз по-добре да те пазя.

Човека желязо ѝ казал:

— Не бой се, мене могат да ме убият само с моя брадва, и то с удар под мишницата. Инак еечно ще живея и няма да умра.

Отишъл пак Човека желязо на небето да се моли. Дала хубавицата две брадви на Злочестника, приготвил се той и заспал.

След малко Човека желязо се върнал. Вчепкали се двамата и почнали да се борят. Дълго се борили, пот като река тека от двамата. Все пак Злочестника успял да удари Човека желязо с брадвата под мишницата. Счупила се брадвата — не могла да разсече Човека желязо. Грабнал тогава Злочестника втората брадва, замахнал с всичка сила и убил Човека желязо.

Влязъл Злочестника в кулата и заживял с хубавицата безгрижно. Не излизали никъде, не я оставял никога сама.

Научил царят на града, че Човека желязо е убит и че друг е взел хубавицата. Съbral той всичките си придворни воини и им заповядал:

— На всяка цена ми доведете хубавицата!

— Няма да можем да надвием Злочестника, който уби Човека желязо — отвърнали му те. — Ще го победим може би с хитрост, но не и със сила.

Дошла при царя една бабичка и му казала:

— Царю честити, заповядай да ме вържат за една дъска и да ме хвърлят в морето, аз ще доведа хубавицата!

Зарадвал се царят. Завързали бабичката за една дъска и я пуснали в — морето.

Заплавала тя към кулата и почнала да вика:

— Помощ, помощ, потъвам, спасете ме!

Погледнал Злочестника от кулата, видял, че в морето се дави бабичка, и казал на жена си:

— Ще отида да извадя горката бабичка.

— Недей, остави я — помолила се жена му, — страхувам се да не ни напакости.

— Какво може да ни напакости една нещастна бабичка — отговорил Злочестника, — ще отида да я извадя.

— Внимавай, зло ще ни сполети, да не ме обвиняваш после — повторила жена му.

Не я послушал Злочестника, измъкнал от морето бабичката и я довел в кулата.

Почнала бабичката да им прислужва, чудела се как да им угоди.

Веднъж тя приготвила приспивателно и го сипала във виното. Сложила на мъжа и жената да обядват. На себе си наливала чисто вино, а на младоженците — с приспивателно. Заспали и двамата като мъртви.

А тази бабичка била магьосница. Тя знаела, че на темето на Злочестника растат три кози косьма и че той ще умре само ако някой ги изскубне.

Приближила се полекичка до момъка, намерила тези три косьма, отскубнала ги, загъната ги в едно червено парцалче и ги хвърлила в морето.

Умрял Злочестника, а бабата го завързала мъртъв и го закачила с главата надолу в една празна бъчва. После взела на ръце спящата хубавица, сложила я в една лодка и я откарала при царя.

Събудила се хубавицата в двореца и какво да види — няма го нейния мъж, а наоколо ѝ все чужди хора. Заплакала тя, заридала, не

искала никого да погледне. Седяла сама в тъмната стая, никому дума не продумвала, бял свят не виждала.

Как ли не я придумвал царят, с какви ли подаръци не я обсипвал, но все напразно — с нищо не можел да трогне сърцето ѝ.

А в това време от меча, който Злочестника оставил на побратимите си, закапало кръв.

— Беда е сполетяла брат ни — казали змейовете и веднага се стегнали за път.

Тръгнали те по следите на брат си, по розите, които цъфтели по стъпките му, и стигнали до кулата. Влезли вътре и що да видят — техният брат виси с главата надолу в една бъчва. Свалили го, заплакали от мъка, почнали да се удрят с юмруци по главата и по гърдите, но какво можели да помогнат сълзите?

— Трябва да намерим трите косъма — решили змейовете. Единият от тях казал:

— Аз ще търся на сушата.

Вторият казал:

— Аз ще търся на небето.

Третият добавил:

— Аз ще се спусна на морското дъно.

Търсили по земята, всички зверове им помагали, но никъде не намерили космите.

Търсили ги по небето, всички птици им помагали, но и там ги нямало. А третият змей се спуснал на морското дъно, отишъл при морския цар и му казал:

— Разузнай, не е ли погълнал някой в царството ти три кози косъма?

Свикал морският цар всички риби. Доплували безброй риби — малки и големи.

— Не е ли погълнала някоя от вас три кози косъма? — попитал ги царят.

Не никоя не била виждала трите косъма.

— Всички ли сте тук? — попитал пак царят.

— Всички сме тук, царю честити — отговорили рибите, — само една стара риба остана на дъното. Тя от старост вече не може да плува.

Отишъл царят при тая риба и я попитал:

— Не си ли видяла три кози косъма?

Старата риба разказала:

— Да, господарю, преди малко водата ги донесе при мене. Загънати бяха в едно червено парцалче и аз ги погълнах. Само че, моля ти се, не ме убивай. Нека в стомаха ми влязат малки рибки, те ще ги изнесат.

Пратили малки рибки и те изнесли трите косъма.

Взел ги змеят, благодарил на царя и бързо се върнал при Злочестника.

Събрали се тримата побратими и сложили космите на мястото им върху темето на Злочестника. Зараснали космите, а момъкът скочил и почнал да търка очи.

— Ох, колко дълго съм спал! — казал той.

— Дълго още щеше да спиш, ако не бяхме дошли навреме — отговорили побратимите му.

Тръгнали и четиримата към царския дворец за хубавицата. Сринали целия дворец, убили царя, взели хубавицата и си заминали.

Вдигнал Злочестника голяма сватба, венчал се за хубавицата и двамата преживели заедно и щастливо дълги години.

ПРИКАЗКА ЗА СВЕЩИЦАТА

Живял някога един велик цар. Той имал трима сина и три дъщери. Когато дошло време да умира, царят повикал синовете си и им рекъл:

— Деца мои, цялото си царство оставям на вас, живейте, както знаете и както искате, само не погубвайте трите си сестри. Омъжете ги за първия, който ги поиска.

Дал царят на най-малкия си син скъпоценен камък и му поръчал:

— Пази го, той ще ти помогне при нужда.

После посочил на тримата черната планина и добавил:

— Не ходете на лов в тази планина. Можете да отивате на червената и на бялата, там не е опасно.

Царят умрял. Погребали го синовете му, както подобава на неговия царски сан, и се облекли в траур. Изминали се два месеца. Веднъж на мръкване долетял един бухал и кацнал на големия камък пред вратата на двореца. Бухалът изпратил човек при братята да им каже, че иска най-голямата им сестра за жена. Грабнали тоягите си двамата по-големи братя: „Изгонете го! Кой ще даде сестра си на бухал?“

А най-малкият брат хванал за ръка сестра си, извел я и я дал на бухала.

— Аз няма да наруша волята на баща си — казал той.

Бухалът качил девойката на гърба си и отлетял.

На другия ден дошъл един вълк и поискал за жена по-малката им сестра. По-големите братя дали и на вълка същия отговор, но най-малкият брат извел сестра си и я дал на вълка.

На третия ден долетял сокол и поискал за жена най-малката сестра. Най-малкият брат дал и нея, качил я соколът на гърба си и отлетял в облаците.

Омъжил така най-малкият брат и трите си сестри и си помислил: „Едното желание на баща си изпълних точно, без да го наруша, но на

черната планина все пак ще отида. Искам да видя какво толкова опасно има за човека там.“

Отишъл той на лов в черната планина. Цял ден обикалял с коня си, но нищо не убил — ни звяр, ни птица; никакво растение дори не видял. Пренощувал там и на сутринта отново тръгнал. Пак нищичко не намерил — пусто, мъртво било всичко наоколо му. Стигнал до едно блато, гледа — сред блатото плува гъска, но се клатушка така, като че или краката, или крилете ѝ са пречупени — „Нищо не намерих, нищо не убих, поне тази гъска да застрелям, инак ще умра от глад“ — помислил си момъкът. Прицелил се, гръмнал, но не можал да улучи. Гъската се гмурнала във водата, и се показвала съвсем на друго място. Стрелял, стрелял момъкът, изстрелял всичките си патрони, но не можал да улучи гъската. Ядосал се той, метнал се на коня и се спуснал да я гони. А гъската се появява ту тук, ту там, ту под краката му изплувала, ту съвсем далеко се показвала. Подмамила го навътре в блатото и изчезнала, а момъкът паднал заедно с коня във водата и взел да потъва. Успял той все пак да изплува, но си оставил там и коня, и бронята, и всичкото си оръжие.

Излязъл момъкът от водата гладен и мокър до кост. Огледал се и видял далеко, някъде навътре в гората, светлина. Тръгнал към нея. Вървял, вървял, стигнал до едно селище. Гледа наоколо — само бухали и кукумявки. Орат, сят, всякаква работа вършат. Приближил се до тях момъкът и им казал:

— Ей, вие, бухали-бухали, бухалово царство! Разбирайте ли от поздрав, можете ли да говорите, имате ли стопанин или господар?

— И от поздрав разбираме, и да говорим можем, и господар си имаме — отговорили бухалите. — Нашият господар си доведе за жена дъщерята на източния цар и сега ние всички празнуваме.

— Покажете ми тогава къщата на господаря си!

Показали му най-голямата и най-красивата къща.

Приближил се момъкът до царския дом и още отдалеч зърнал и познал най-голямата си сестра. Изтичала тя да посрещне брата си, прегърнала го и го целунала. Влезли вътре, седнали и почнали да се разпитват един друг. Вечерта сестрата казала на брат си:

— Братко, влез сега в другата стая: ще си дойде царят бухал и се страхувам да не те закачи с ноктите си или с клюна.

След малко дошъл бухалът, отърсил се от бухаловата си премяна и се превърнал в прекрасен момък. Приближил се до жена си, прегърнал я и попитал:

— Защо ми мирише на човек?

— Летял си над земята. Кой друг освен тебе ще внесе тази миризма? — отговорила му тя.

А после добавила:

— Какво би сторил, ако един от братята ми дойдеше тук?

— На най-големия и на средния ще изкъльва очите, но най-малкия ще прегърна и целуна.

— Тук е най-малкият ми брат — казала жена му и извела брат си.

Прегърнал го бухалът и го целунал. А после го попитал защо е дошъл. Момъкът му разказал всичко.

— Това не е гъска, а девойка — обясnil бухалът. — Аз цели три години се мъчих да я стигна и не можах, че ти ли ще я хванеш?

— Значи никога не ще мога да я уловя?

— Не мога да ти помогна в това — отвърнал бухалът, — но вълкът може би ще те научи как да постъпиш.

Отишъл най-малкият брат при втория си зет — вълка. Вълкът му разказал, че и той две години преследвал тази девойка, но все не успявал да я хване.

— Може соколът да ти помогне — добавил той.

Отишъл братът и при третия си зет. Зарадвал му се соколът много. Разказал му момъкът всичко.

— Напразно се мъчиш да хванеш тази птица — казал соколът. — Това не е гъска, а девойка с невиждана под слънцето красота, която плува в образа на гъска. Цяла година я преследвах, издигах се в облаците и от небето се спусках върху нея, но щом усети движение във въздуха, тя се гмурка чак до дъното на блатото и се скрива. Никой не може да я хване и никой не ще ти помогне в това. Има само един змей — наполовина вкаменен, — може би той ще ти каже как да я хванеш.

Момъкът веднага тръгнал да търси змея. Дълго го търсил той и най-после съзрял, че някой стои изправен като дърво на върха на планината. Приближил се момъкът, разбраł, че това е змеят, и му казал:

— Здравей, бащице!

— Мини от другата ми страна — продумал змеят. — Имаш късмет, че ме нарече бащице, иначе добро нямаше да видиш! Как си се осмелил да дойдеш тук при мене?

Разказал му момъкът за себе си, а змеят рекъл:

— Аз бях цар на всички змейове. Имах осем жени. Поисках да взема, за жена и тази девойка. Реших да я грабна и да я направя своя девета жена. Далеч оттук е нейното жилище и всяка вечер тя се връща от блатото в къщи. Вмъкнах се вътре и се скрих, но тя разбра това и изпрати срещу мене вятър, дъжд и град. Спуснах се с всичка сила да бягам далеч от нея; още мъничко и щях да премина границата на нейните владения — с единия си крак бях стъпил вече на своя земя, когато вятърът ме настигна, и аз се вкамених наполовина. Знай, че ако някой ѝ отиде на гости, тя ще го приеме добре и няма да му направи нищо лошо; но поискава ли я за жена, трябва да я застави да продума три пъти. Ако не успее да направи това, ще загуби главата си. По-добре съвсем да ме беше убила, по-добре да не бях напускал родната си земя! — добавил змеят.

Благодарил му момъкът и тръгнал. Вървял, вървял, стигнал до дома на девойката. Влязъл вътре, легнал на миндера и си помислил: „Толкова различни приказки и песни зная, че всякак ще я накарам да заговори“.

Надвечер девойката се върнала в къщи и си легнала срещу него. Толкова красива била, че като я гледал, момъкът забравил всичко, което знаел и бил чувал някога. Времето минавало, а той уста не можел да отвори, лежал, мълчал и само си мислел: „Нощта ще измине, а на сутринта и на мене, както на другите, ще отсекат главата“. И изведнъж си спомнил за скъпоценния камък, който му подарил баща му, преди да умре. „Кога друг път, ако не сега, ще ми послужи този камък?“ — решил на ума си той, извадил камъка и му казал:

— Помогни ми сега, ако можеш!

В краката на девойката горяла свещ. Сложил момъкът своя скъпоценен камък до свещта, а той ѝ заговорил:

— Свещице, виждаш, че господарите ни са в тревога. Да поприказваме, да им разкажем нещо, за да ги поразвлечем малко.

— Не ми се приказва — отвърнала свещта. — Главата ми е пламнала: от вечерта са ме запалили, до утре цялата ще се стопя!

— Тогава аз ще разкажа нещо — казал скъпоценният камък и започнал: — Вървели заедно поп, шивач и столар. Спели се по пътя да пренощуват в гората. Наклали огън и насядали около него. Когато им се доспало, решили да пазят поред, за да не ги изядат през нощта зверовете. Хвърлили жребий и на столаря се паднало да пази пръв. Заспали попът и шивачът, а столарят, за да не го обори дрямката, извадил инструментите си, издялал прекрасна дървена жена и я подпраял на близката ела. Изтекло времето на столаря и станал да пази шивачът. Видял той дървената жена и за да не му се приспи, започнал да ѝ шие дрехи. Ушил ѝ разкошна рокля, облякъл я като невеста и я подпраял на дървото. Дошло ред на попа да пази. Видял той жената под дървото и си помислил: дали не е дявол. „Човек ли си, или дявол?“ — извикал той. Жената не отговорила.

„Коя си ти, нещастнице?“ — попитал попът. Жената продължавала да мълчи. Попът не бил от страхливите, приближил се до нея, хванал я за ръката, понечил да я хвърли в огъня и тогава видял, че е дървена. Разбрал той каква била работата и почнал да се моли. Молил се, молил се, докато жената оживяла. Какво ще кажеш, свещище, на кого е тази жена — та столаря, на шивача или на попа? — попитал скъпоценният камък.

— Остави ме на мира! Главата ми е пламнала, до сутринта ще изгоря — отвърнала свещта. — Нищо не зная.

Надигнала се хубавицата от мястото си и се скарала на свещта:

— Ах, ти, нещастнице, как тъй не знаеш? Напразно ли си живяла при мене? Кажи, че е на столаря — той пръв е започнал. Ако столарят не беше я направил, кого би облякъл шивачът или кого би оживил попът?

„Обади се веднъж“ — помислил си момъкът.

— Хайде, свещище, сега е твой ред! — казал скъпоценният камък.

— До приказки ли ми е — главата ми е пламнала, до сутринта ще изтлея — отвърнала свещта.

— Тогава пък аз ще ти разкажа — казал скъпоценният камък и започнал: — Вървели трима души: бързоходец, ясновидец и Знахар. Бързоходецът не го сдържало, приискало му се да побърза и казал на ясновидеца: „Я погледни, братко, в огледалото на съдбата, може би има някой болен. Знахарят ще приготви лек, а пък аз ще притичам, ще го

отнеса и ще го излекуваме.“ Ясновидацът погледнал в огледалото на съдбата и казал: „В една страна е болен царският син, може да го излекуваме“. Знахарят приготвил лекарство, бързоходецът свалил от краката си воденичния камък и изхвърчал, занесъл лекарството на болния. Така царския син бил излекуван. Какво ще кажеш, свещище, кой е излекувал царския син — бързоходецът, ясновидацът или знахарят?

— Остави ме на мира! — отвърнала свещта. — Стига ми моята мъка, главата ми е пламнала.

— Ах, ти, проклетнице! — извикала девойката. — Кажи, че този, който е занесъл лекарството, той е излекувал царския син.

„Това е вторият път“ — помислил си момъкът.

— Хайде сега ти разкажи нещо, свещичке — обърнал се скъпоценният камък към свещта. — Все аз разказвам, а ти мълчиш.

— Не ми е до приказки! Не виждаш ли, че цяла горя — рекла свещта.

— Тогава аз ще ти разкажа още нещо, ако не ми се разсърдиш — казал скъпоценният камък и започнал: — Вървели мъж, жена и шурей. По пътя ги нападнали разбойници, ограбили ги и отсекли главите на двамата мъже. Заплакала жената, заоплаквала мъжа си и брат си. Изведнъж на близкото дърво кацнали гълъби, хвърлили долу едно клонче и заприказвали: „Да знае жената, да вземе това клонче и да докосне с него мъртъвците — ще оживеят!“ Чула ги жената, взела клончето, докоснala с него мъртъвците и ги съживила. Само че за нещастие главата на мъжа й зараснала за тялото на брат й, а главата на брат й — за тялото на мъжа й. Какво ще кажеш, свещище, на кого трябва да бъде тя жена?

— Остави ме на мира, стопих се, умирам, съзнание губя вече — по-шушнала свещта.

— Ах, ти, проклетнице! — извикала девойката и дори скочила от мястото си. — Като че ли не си живяла с мене, та не можеш и да отговориш! Кажи, че тя трябва да бъде жена на този, който носи главата на мъжа й!

— А ти ще бъдеш моя! — извикал момъкът и прегърнал хубавицата.

Направили богата сватба. И нашата приказка свърши вече.

ПРИКАЗКА ЗА ЕЛЕНКО И ЗА ЕЛЕНА ПРЕКРАСНА

Живял някога в далечна страна един много богат цар. Веднъж той казал на ловците си:

— Идете на лов и убийте първия срещнат звяр!

Тръгнали ловците. Повървели малко и не щеш ли, сред една поляна зърнали сърна. Прицелили се да я убият, както им бил заповядал царят, но какво да видят — под нея едно момченце бозае от вимето. Забелязalo детето пушките, пуснало вимето, прегърнало сърната през шията и почнало да я милва.

Смаяли се ловците.

Взели те със себе си момченцето, завели го при царя и му разказали всичко.

А този цар имал син, връстник на това момченце. Кръстил царят двете деца заедно и нарекъл намереното в гората момченце Еленко.

Расли заедно царският син и Еленко, спели в една стая, кърмила ги една кърмачка.

Не растели те с години, а с дни. Станали на деветнадесет години. Радвал се царят, че имал двама сина.

Излезли веднъж момците на полето с лъковете си. Пуснал царският син стрелата си, а пред тях една бабичка носела стомна с вода и стрелата счупила дръжката й.

Обърнала се бабичката и казала:

— Да те прокълна, няма да те прокълна, ти си единствен син на майка и на баща, но нека в сърцето ти пламне любов към Елена Прекрасна.

Еленко се почудил: „Какво приказва тя?“

А царският син от този ден само за Елена Прекрасна мислел. Пламналата в сърцето му любов не му давала мира.

Какво да прави? Минали се три недели. Ходел момъкът ни жив, ни умрял, страдал от любов към девойката, която никога не бил виждал.

Еленко му казал:

— Да умра, братко, ако не ти доведа Елена Прекрасна.

Отишъл той при царя и му рекъл:

— Татко, заповядай на ковача да ми изкове железни обуща и железен лък и стрели. Трябва да търся Елена Прекрасна.

Бащата се съгласил. Изковали на Еленко железен лък и стрели, тежки сто кила железни обуща и той тръгнал на път заедно с царския син. На прощаване Еленко казал на своя втори баща:

— Не се страхувай, татко. Където съм аз, там няма от какво да се плашиш. Чакай ни две години. Ако се върнем, ще се върнем победители, не се ли върнем — знай, че вече не сме между живите!

Вървели, вървели двамата, навлезли в гъста и непроходима гора. Гледат по едно време — сред гората се издига висока скала, а върху скалата — огромен замък. Пред него имало прекрасна овощна градина. В тоя замък живеели петоглави и деветоглави змейове.

Царският син казал на Еленко:

— Уморен съм, братко, да си починем тук малко.

— Добре — съгласил се Еленко.

Царският син си легнал и задръжал. Еленко му казал:

— Ти полежи и си почини, а пък аз ще отида в градината и ще ти донеса най-хубавите плодове.

Не като брат, а като баща се грижел Еленко за приятеля си. Влязъл той в градината, приближил се до най-хубавото ябълково дърво и почнал да бере ябълки.

Извевиделица изскочил един деветоглав змей и се развикал:

— Кой си ти, че се осмеляваш да влизаш в моята градина? Тук птичка не смее да прехвръкне в небето и мравка да пропълзи по земята, всички се боят от мене!

— Аз съм Еленко! — извикал момъкът.

Стъпсал се змеят. Изръмжал само от злоба. Змейовете знаели, че щом на света се появи синът на сърната, ще настъпи техният край.

Изплашили се те, разбягали се и се изпокрили кой къде свари.

Избил ги Еленко всичките, само един петоглав змей останал жив, скрит на тавана.

А царският син продължавал да спи на сянка.

Очистил Еленко замъка от змейовете и отишъл да разбуди брат си. Настанили се двамата в замъка, разхождали се из градината и се

забавлявали.

А петоглавият змей — Бабаханджоми — седи на тавана и трепери от страх. Престрашил се най-после, измъкнал се от скривалището си, слязъл долу и казал на Еленко:

— Не ме погубвай, брат ще ти стана. Цялото ни богатство нека бъде твое.

Усмихнал се Еленко и се съгласил.

— Какво ви е накарало да скитате по света, да обикаляте села и градове? — попитал го след малко петоглавият змей.

Еленко му отговорил:

— Имаме една работа. Ако не я свършим, ще погубя и тебе, както погубих другите змейове. Търсим Елена Прекрасна. И ти трябва да я търсиш заедно с нас!

Бабаханджоми имал малка къщица, която слагал на гърба си и я пренасял, където си иска. Той казал на братята:

— Седнете в моята къщица и да тръгнем да търсим Елена Прекрасна. Само че тази работа не е лесна. Не сте вие първите, които сте тръгнали за нея!

Седнали те и змеят полетял. Пътували така около три месеца и стигнали до една река.

— Уморен съм — рекъл царският син на Еленко, — да си починем!

А Бабаханджоми бил още по-уморен. Излезли братята от къщицата, седнали край реката да починат.

По едно време ожаднели, напили се с вода, а тя била солена. Еленко се почудил:

— Защо ли е солена тази вода?

— Това не е вода, а сълзи — обясnil Бабаханджоми. — Понагоре живее един петоглав змей. Той също обича Елена Прекрасна, но не може да я намери. Гори той от тази любов като в огън, а сълзите му като река текат.

Почудил се Еленко и казал:

— Да не ме казват Еленко, ако не намеря Елена Прекрасна и не оженя брат си за нея.

Отишли те при този змей и Еленко го попитал:

— Кажи, много ли обичаш Елена Прекрасна?

Заплакал змеят, сълзи като река се леят от очите му. Еленко му обещал:

— Добре, ще ти я покажем на връщане.

Продължили по-нататък. Изминали се още няколко месеца, а те все пътуват. Където срещнели звяр, убивали го и го нарязвали, но храната им все свършвала. Стигнали така до една горичка. За Елена Прекрасна все още нищичко не знаели.

Еленко казал:

— В далечината виждам селце. Ще отида да разпитам, може пък там да знаят къде да търсим Елена Прекрасна.

Бабаханджоми и царският си и останали в къщицата, а Еленко тръгнал. Видял той в малка колибка една бабичка и я попитал:

— Бабо, като на майка ти се моля, кажи ми, знаеш ли къде да търсим Елена Прекрасна и в кой замък живее тя?

Смаяла се бабичката. Тя знаела колко е трудно да се намери Елена Прекрасна и не можела да се научуди, че момъкът така просто говори за това.

— Много трудна е тази работа, синко — рекла тя. — Види се, че не знаеш това. Цар Вятър обича Елена Прекрасна, следи я и иска да я открадне. Ето защо държат тази красавица с девет ключа заключена — слънчев лъч не я вижда, от страх да не я откраднат.

Все пак тя му разказала къде се намира замъкът на Елена Прекрасна. Там имало голяма градина с висока ограда, а навътре в градината се издигал замък, в който живеела Елена Прекрасна с родителите си.

— А как да стигнем до нея? — запитал Еленко. — Брат ми иска да я вземе за жена!

— Ох, мъчна е тази работа — отговорила бабичката. — Мнозина искат да се оженят за нея, няма да я дадат на твоя брат. Три задачи задава тя на момците. Ако ги изпълнят, ще се омъжи, ако ли не — ще ги погуби!

Усмихнал се Еленко и си помислил: „Какво ли ще измисли тя, което да не можем да изпълним?“ След това се върнал при брат си и Бабаханджоми. Натоварил змеят на гърба си къщицата с Еленко и царския син и тръгнал.

Стигнали най-после до замъка.

Еленко избързal напред. А майката на Елена Прекрасна била магьосница — можела и да умъртви, и да съживи човека.

Видяла тя Еленко, а той бил такъв юнак и такъв хубавец — да му се ненагледаш!

— Кой си ти и какво търсиш тук? — попитала го тя.

— Идвам като приятел, а не като враг — отвърнал Еленко.

— Какво искаш?

— Искам да взема вашата Елена Прекрасна за жена на моя брат.

А Елена имала трима братя. И тримата били в това време на лов в гората.

— Остани тук — казала майката на Елена Прекрасна. — Почакай братята й, ще поговорите с тях и ще решите!

Седнал Еленко в градината и зачакал да си дойдат братята.

В същото време царският син и Бабаханджоми очаквали Еленко да се върне и много се страхували да не би цар Вятър да го нападне и да го погуби. Решили те да тръгнат и да узнаят какво се е случило.

Щом се стъмнило, братята на Елена Прекрасна се задали. Единият носел цял елен, другият — сърна, а третият — цяло дърво за горене.

Подушили, че има чужд човек, и попитали майка си:

— Кой е тук?

— За добро е дошъл той, деца, не го закачайте — отвърнala майката.

В това време Бабаханджоми довел царския син. Стои царският син и чака какво ще стане.

Седнали братята на Елена Прекрасна да дерат елена. Докато те се справят с единия крак, Еленко бърже-бърже одрал целия елен. Смаяли се братята.

Седнали да вечерят. Еленко вземал такива огромни парчета месо, че братята се чудели.

Навечеряли се всички и легнали да спят. На сутринта Елена Прекрасна казала:

— Ако царският син изпълни моите три задачи, ще стана негова жена, инак няма да се съглася.

Завели царския син при красавицата. Заприказвала тя с него, а той мълчи, звук не издава. Майката на Елена Прекрасна го замаяла, омагьосала и той нищо не разбидал. Стоял горкият като вкаменен.

— Махни се! — изпъдила го красавицата.

Излязъл той като пиян. Изтичал при него Еленко и го попитал:

— Е, какво ти каза тя?

— Не зная, братко, нищо не разбрах.

Разсърдил се Еленко и отишъл пак да моли красавицата да приеме тя втори път царския син.

Елена Прекрасна се съгласила, но момъкът и втория път мълчал и пак излязъл от стаята ѝ като насын.

Разказал Еленко всичко това на Бабаханджоми. Наговорили се те и склонили красавицата да приеме царския син за трети път, но той пак стоял като вкаменен — пак го била омаяла магьосницата. Приближил се тогава Бабаханджоми, извадил листче с предварително написаните вълшебни думи, които спасявали от магия, и го хвърлил в стаята, където Елена Прекрасна била поканила момъка.

Затрещели стените, дошъл на себе си царският син. Опомnil се той и чак тогава видял Елена Прекрасна, спуснал се към нея, хванал я за ръката и извикал силно:

— Моя си ти, моя си!

Зарадвал се Еленко, зарадвала се и Елена Прекрасна. Тя знаела, че майка ѝ омагьосва момците, за да не я омъжи.

Излезли годениците заедно, не могли да се нарадват.

На другия ден сутринта двамата млади се разхождали в градината, а Еленко стоял наблизо, гледал ги и не можел да им се нарадва.

Зърнал отнякъде красавицата, цар Вятър полетял като вихър, връхлетял върху годеника, сграбчил го, завъртял го и го тръшнал на земята. Грабнал после красавицата и отлетял на небето.

Видял Еленко безжизнения си брат и едва не умрял от скръб. Забравил дори и Елена Прекрасна. Чак сега си спомнил той думите на онази добра бабичка за цар Вятър, но било вече късно.

Почнал Еленко горчиво да оплаква брат си. Приближила се майката на Елена Прекрасна и му казала:

— Не плачи, него аз ще съживя, но отвлякоха Елена, а нея не зная вече как да спася.

Изнесла тя една кърпичка, докосната с нея лицето на момъка и той оживял.

Станал, почнал да си търка очите и казал:

— Колко дълго съм спал!

Огледал се, видял, че Елена Прекрасна я няма, и заплакал горчиво: какво да прави сега, как да я намери?

Еленко отишъл при Бабаханджоми и му казал:

— Цар Вятър грабна годеницата на брат ми. Трябва да я спасим на всяка цена.

— Да умра, ако не ти помогна! — отвърнал змеят. — Погледни в дясното ми ухо, там ще видиш седло — извади го. Погледни и в лявото, там ще видиш юзда и камшик — извади и тях. Оседлай ме и да вървим.

Оседлал Еленко Бабаханджоми — с пет кайша го стегнал, с пет юзди го заюздил.

— Възседни ме сега — рекъл Бабаханджоми — и мешибни три пъти с камшика, но така, че девет ивици кожа да ми одереш; аз ще литна, а ти само гледай да не се уплашиш!

Сбогувал се Еленко с царския син и го оставил в замъка на Елена Прекрасна.

— Ти чакай тук, а ние ще отидем да търсим Елена Прекрасна — казал му той.

После се метнал върху змея и гошибнал три пъти с камшика тъй, че наистина му одрал девет ивици кожа. Изстенал змеят, изсъскал, ударил се в земята, вдигнал се нагоре, разкъсал облаците и полетял. Преминали те така по небето и стигнали до една нива. Там видели една бабичка и Еленко я попитал:

— Къде живее тутка цар Вятър?

Заплакала бабичката, занареждала:

— Ох, синко, какво те е довело тук? Ще подуши той, че има човек, и всички ни ще погуби! Как си се осмелил да дойдеш тук? Наскоро той доведе една девойка, невиждана в света красавица — такъв вихър беше, такъв вой и писък, всичко наоколо се рушеше.

— За тази красавица съм дошъл — казал Еленко, — заведи ме при него.

— Добре — съгласила се бабичката, а цяла трепери и едва диша от страх.

Слязъл Еленко от змея, скрил в ушите му седлото, юздата и камшика и тръгнал след бабичката.

Останал сам змеят, обиколил навсякъде, всичко видял. Разположил се като у дома си и унищожил всички кокошки на цар Вятър.

Завела бабичката Еленко до замъка на цар Вятър и се върнала.

Царят бил още от сутринта на лов, а Елена Прекрасна седяла самичка в замъка и плачела.

Приближил се Еленко, бутнал с крак вратата, изкъртил я и влязъл.

— Как попадна тук? — попитала го красавицата. — Какво стана с ония нещастник?

Прегърнали се девер и снаха и се целунали. Разказал ѝ всичко Еленко и рекъл:

— Дошъл съм да те отведа.

— Ох, не можеш ме отведе! И двамата ни ще погуби проклетият цар Вятър!

Върнал се Еленко при бабичката и я помолил:

— Научи ме как да отведа оттук красавицата и как да погубя цар Вятър.

Тя му отговорила:

— Иди и така кажи на красавицата: щом излезе той, тя да украси с цветя един кът в замъка и да го посрещне печална, уж че страда по него.

Така и направили. Щом отишъл на лов цар Вятър, Елена Прекрасна станала, набрала цветя и започнала да се забавлява с тях като дете. Редяла и украсявала един кът в замъка. Върнал се надвечер царят, почудил се и я попитал:

— Какво си играеш с тези цветя като дете?

— Ами какво да правя? — отговорила тя. — Тебе те няма в къщи и аз гледам да се развлечам. Ако ми кажеш поне къде е душата ти, няма дами е толкова скучно.

— Защо ти е на тебе душата ми?

— Как така защо? Ако знам къде е, ще милвам поне нея, докато те няма. Кажи ми къде е, нали съм ти жена?

— Добре, щом е така, ще ти кажа — отвърнал ѝ цар Вятър.

Завел я той на покрива и рекъл:

— Виждаш ли онзи елен ей там на поляната? Трима души му носят трева, а той сам изяждат всичко и косачите не успяват да го

нахранят. В главата на този елен има три кутийки и в тях е моята душа.

— Никой ли не може да убие този елен? — попитала красавицата.

— Никой не може да го убие, ако не вземе моя лък и моите стрели. В тези три кутийки има по една птичка. Щом умре едната птичка — ще се вкаменя до колене; умре ли и втората — ще се вкаменя до пояс, а ако умре и третата — ще умра. Разбра ли сега къде е душата ми?

На сутринта цар Вятър излязъл по работа, а красавицата взела лъка и стрелите му, дала ги на Еленко и му разказала как може да погуби царя.

Зарадвал се Еленко, взел лъка и стрелите и отишъл на поляната. Пуснал той стрела, убил елена, изтичал при него, разсякъл главата му и извадил кутийките.

Щом паднал еленът, цар Вятър почувствуval, че става нещо, и побързал да се върне в къщи.

Откъснал Еленко главата на първата птичка — краката на цар Вятър се вдървили.

Откъснал главата на втората птичка — цар Вятър се схванал до кръста, едва стигнал до прага. Започнал да се влече по земята и да вика на Елена Прекрасна:

— Ти ли ме предаде?

Поискал да изпълзи по стълбата, но Еленко вземал вече третата птичка.

— Това ти се пада заради твоето злодейство! — извикал той на царя и откъснал главата на третата птичка.

Повалил се мъртъв цар Вятър, а Еленко отишъл при Елена Прекрасна и й рекъл:

— Е, да тръгваме!

— Иди — казала му Елена Прекрасна, — мини през девет стаи, а в десетата стои вързан конят на цар Вятър. Това не е кон, а вихър; ще го възседнем и ще полетим.

Намерил Еленко коня и повикал Бабаханджоми. Извадил от ушите му такъмите и сам възседнал змея, а Елена Прекрасна качил на коня вихър. Полетели двамата и отнесли Елена Прекрасна при годеника ѝ. Отпразнували богата сватба и всички благодарили на Еленко.

А царят баща в това време очите си изплакал, цялото си царство в черно облякъл. Тъгувал за синовете си. Нямал вече надежда да ги види живи.

Напиравали се юнаците в дома на невестата, качил Бабаханджоми на гърба си къщичката с тримата вътре и тръгнали.

Минали покрай змея, който проливал река от сълзи за Елена Прекрасна. Еленко му казал:

- Искаш ли да видиш Елена Прекрасна?
- Ех, господарю, кой ще ми даде да я видя?
- Гледай — отговорил Еленко.

Погледнал змеят Елена Прекрасна, ослепила го красотата ѝ, стопил се за миг и издъхнал.

Тръгнали по-нататък. Пренощували в двореца на петоглавите и деветоглавите змейове, които Еленко изтребил, и продължили пътя си.

Останало им още пет месеца път.

Спели се веднъж да починат край една гора.

Долетели през нощта три гъльба и кацнали на едно клонче. Първият казал:

— Щом царят научи, че неговият син води Елена Прекрасна, ще му подари една пушка. Тя ще гръмне и ще убие царския син. А който подслуша нашия разговор и разкаже това, ще се вкамени и ще умре!

— Тъй да бъде — потвърдили другите два гъльба.

Вторият гъльб казал:

— Щом научи царят, че синът му пристига, ще му изпрати подарък коня си. Царският син ще яхне коня и ще падне мъртъв. А който ни подслуша и издаде това, ще се вкамени и ще умре!

— Тъй да бъде! — потвърдили пак гъльбите.

А третият гъльб казал:

— И още нещо ще се случи: когато пристигнат, през нощта ще излезе вампир и ще удуши и двамата — и царския син, и Елена Прекрасна. А който ни подслуша и издаде това, ще се вкамени и ще умре!

Като казали това, гъльбите отлетели. Еленко чул всичко, но никому не казал.

На сутринта влезли пак тримата в къщурката и змеят полетял.

Научил се царят, че синът му си идва жив и здрав и води със себе си Елена Прекрасна. Изпратил му подарък една пушка, но Еленко се

спуснал, грабнал пушката и не я дал на брата си, а я захвърлил надалече.

Натъжил се царският син: „Баща ми е изпратил пушка, оказал ми е уважение, а Еленко я захвърли надалече“.

Изпратил след това бащата своя кон на сина си. Еленко върнал и коня.

Натъжил се пак царският син, но нямало какво да прави.

Пристигнали най-после. Баща им ги посрещнал и ги поздравил. Отпразнували и тук богата сватба.

Излязъл тогава Еленко и освободил Бабаханджоми.

— Благодаря ти за всичко. Иди си сега и си живей на свобода!

Змеят си отишъл, а Еленко се промъкнал в покоите на младоженците, скрил се зад вратата и зачакал. Те заспали, но Еленко бдял. И как ще заспи, когато знае какво чака приятеля му! Стои на стража и държи готов меча си.

Точно в полунощ се появил вампирът. Приближил се той дебнешком, отворил уста вече, още малко, и ще се нахвърли върху младоженците да ги удуши. Замахнал Еленко с меча си и съсякъл вампира. Накълцал го на парчета и го хвърлил под кревата.

На сутринта младоженците станали, без да подозират какво се е случило през нощта.

Отишли слугите да разтребят стаята и какво да видят — под леглото на младоженците парчета мърша! Разгневил се царят — кой се е подиграл така с тях?

Почнали да мислят и да умуват. Стоварили цялата вина върху Еленко: той и по пътя показал неуважение към царския син — пушката захвърлил и коня върнал. Сигурно и сега пак той се е подиграл над тях.

Еленко се защищавал:

— Аз винаги съм ви желал само доброто. Не ме питайте нищо, повярвайте ми и ме оставете и аз да живея и да се радвам с вас.

Не му повярвали, разсърдили се и искали всичко да им каже.

— Добре тогава — казал Еленко, — ще ви разправя, но да не ви е тежко после, че аз толкова съм се грижил за вашето щастие, а вие сами сте ме погубили! Оная нощ, когато си почивахме край гората, долетяха три гъльба, кацнаха на едно клонче и почнаха да си говорят. Единият рече: „Когато наблизат до града, царят баща ще изпрати на сина си

пушка; пушката ще гръмне и ще го убие. Който ни издаде, ще се вкамени!“

Казал това Еленко и се вкаменил до колене.

Разбрали тогава всички каква е работата и започнали да го молят:

— Стига, не говори повече!

— Не — рекъл Еленко, — щом съм започнал, трябва да кажа всичко докрай. Вторият гълъб рече: „Царят баща ще изпрати кон, а синът ще падне от коня и ще се пребие.“

Казал това Еленко и се вкаменил до пояс:

— Стига — замолили го всички, — замълчи!

— Не — казал Еленко, трябваше да ми вярвате, а сега е вече късно. Третият гълъб рече: „През нощта, когато младоженците влязат в спалнята, ще дойде вампир и ще ги удуши.“

Казал това Еленко и цял се вкаменил.

Заплакали, завайкали се бащата и синът, но каква полза от това?

В това време Елена Прекрасна щяла да има вече дете. Но царският син не се радвал, а си мислел: „Не, трябва да върна живота на своя верен приятел, каквото и да ми струва това!“

Стегнал се той, обул железни обуща, взел в ръце желязна тояга и тръгнал на път.

Вървял и разпитвал где когото срещу:

— Как да съживя вкаменения си приятел?

Изморил се от пътя и седнал край една гора да си почине. Изведнъж от гъсталака излязъл старец. Царският син попитал и него как да спаси приятеля си. Старецът му отговорил:

— Какво се чудиш? Спасението му е в твоя дом!

Не разbral царският син какво иска да каже старецът. А той продължил:

— Ти не знаеш, че ти се е родил син, златокъдро момченце. В него е спасението на твоя приятел. Убий го в люлката му, свари го, полей с водата вкаменения си приятел и той ще се съживи!

Тръгнал обратно царският син и по пътя си мислел: „Дете пак ще си имам, но приятел и брат няма да намеря вече!“ Дошъл си той в къщи и какво да види — златокъдрият му син лежи в люлката си и като месец грее.

Разказал царският син на жена си какво го бил научил старецът. Съгласила се Елена Прекрасна:

— Само да съживим нашия Еленко!

Направили всичко така, както казал старецът. Еленко се размърдал, отворил очи и се съживил.

Сутринта Елена Прекрасна се приближила до люлката (нали била майка, боляло я сърцето за детето ѝ, макар че се била съгласила да се принесе то в жертва) и ѝ се сторило, че нещо мърда вътре. Дръпнала завеската и какво да види — в люлката лежало живо златокъдрото момченце.

Зарадвали се всички. Заклали една крава и изпекли на шиш цели петнайсет овена. Четиринайсет дни се гощавали, четиринайсет дни от трапезата не станали.

ЩАСТИЕТО

Било ли е, или не — не знам, но казват, че живял някога в една страна богат скотовъдец. Той бил честен, трудолюбив и разумен, никога и никого не огорчавал. Неговите стада от овце и друг добитък пасели по гори и ливади без никакъв надзор и нито звяр, нито човек ги нападал, защото той нямал врагове.

В същата страна живеел един мързеливец и безделник. Нищичко не захващал, мързяло го дори да се мръдне. Другите работели, а той се излежавал. Преживявал в немотия и току се оплаквал от съдбата си.

Ето че веднъж го срещнал онзи скотовъдец. Поздравил той сиромаха и го попитал:

— Какси, как живееш, приятелю?

— Че моето живот ли е? Едва дишам от глад — захленчил той.

— Ела с мене — рекъл скотовъдецът, — поработи ми година, помогни на хармана и при гроздобера. Ще ти дам чифт хубавиолове, ще си изореш земя и ще я засееш, няма да гладуваш.

Безделникът си помислил:

— Хайде де, ще взема да му работя и да се мъча за чифтолове! По-добре да ида и сам да си избера от стадата му, каквото искам. Казват, че пасат без пазач, кой ще ми попречи?

Речено — сторено.

Изкачил се в планината, гледа — добитъкът се пръснал из пасбището, а наоколо — ни овчар, ни говедар. Погледал, погледал това богатство и сърцето го заболяло от завист. Тръгнал нататък, но щом се приближил до стадата, изведнъж нещо зазвъняло и всички крави,олове и овце се разтичали: бягат, реват, блеят, струпали се всички на едно място.

Отишъл там и безделникът. Гледа — посред стадото застанал дребничък човечец, а кравите и овцете се умилкват около него; кой по лицето го близне, кой по ръката, а той ги милва, глади ги по козината.

Смаял се мързеливецът и попитал:

— Койси ти, какъвси, къде беше, откъде се взе изведнъж?

— Аз съм щастието на стопанина на тези стада — отвърнал човечеца, — само аз единствен пазя всичкия му добитък, никому не позволявам да го докосне!

— А моето щастие къде е?

— Твоето щастие се намира в тази и тази планина, под този и този храст — рекъл човечеца.

— Ще го намеря ли, ако отида там?

— Защо да не го намериш, ще го намериш!

Тръгнал мързеливецът. Вървял, колкото вървял, стигнал най-после до посочената планина. Търсил, търсил щастието си, не можал да го намери. Изморил се, легнал отчаян под едно дърво и задряпал.

Поспал доста време, събудил се, а слънцето вече клоняло към залез. Изведнъж чува — някой пъшка тежко.

Станал и взел да търси — кой пъшка така?

По едно време, гледа — под ошмулен, трънлив храст лежи човечец само кожи и кости. Лежи и охка, охка и пъшка.

— Кой си ти, какъв си, защо се търкаляш тук? — попитал го мързеливецът.

— Ами че аз съм щастието ти — отвърнал човечеца.

— Ах, ти, мързеливецо! — ядосал се беднякът. — Какво щастие си ми ти, щом се търкаляш тук и пъшкаш? Аз умирам от глад, а ти се излежаваш и хич не щеш да знаеш за мен!

— Уважаеми човече — отговорило щастието му, — ти лежиш и спиш, и аз лежа и спя. Ти стоиш без работа, а аз — още повече. Стани, мръдни си ръката, потруди се, и аз ще ти помогна тогава да заживееш охолно.

Приbral се сиромахът. Почнал да работи. Старал се, без да щади сили. Отървал се от сиромашията, стъпил на крака, оженил се, създал семейство и заживял весело и щастливо.

ВКАМЕНЕНИЯТ МОМЪК

Живял на този свят един цар. Той дълго време нямал деца и чак на стари години му се родил син. Царят треперел над сина си — да не би някой да го урочаса^[1], да го погуби. Скрил сина си в една висока кула, там го хранили и поили, никъде не го пускали. Така и растял царският син, затворен.

Слънцето обикнало младежа. Изгрее ли сутрин, веднага ще озари кулата и ще изпрати първия си лъч право в очите му, за да го събуди. Ставал момъкът, обличал се, умивал се, отивал до прозореца, поглеждал слънцето и широко се прозявал. Мъчно му ставало на слънцето от това, но то обичало младежа и изтърпявало.

Търпяло, търпяло слънцето тази обида от своя любимец, но най-после се разгневило, блеснало силно с лъчите си и го вкаменило. Денем бил като камък царският син, а нощем се съживявал. Но никой не знаел това.

Разтъжил се царят, издигнал в гъста, непроходима гора прекрасен храм и сложил там вкаменения си син. Дошла вечерта в храма една девойка, видяла царския син съживен и останала при него през нощта. Заживели те като мъж и жена, но всеки ден на разсъмване девойката си отивала, а той отново се превръщал в камък. Дошло време да им се роди дете. Царският син казал на жена си:

— Иди при баща ми и го помоли да те прибере, ако ще да е и в някой курник.

Отишла тя при царя и го помолила. Прибрали я в един празен курник и тя родила там син. Отишъл царският син през нощта, долепил уста до една пролука на вратата и попитал:

— Как си ти и как е моят син?

— В слама лежи синът ти, в слама лежа и аз — обадила се жена му.

С болка на сърце се приbral царският син.

Узнал царят, че през нощта е идвал неговият син, и заповядал да пренесат снаха му в най-хубавата стая на двореца и да я сложат на

пухено легло с постелки от сърма и коприна. На другата нощ царският син отишъл отново и пошепнал на вратата:

— Как си ти и как е моят син?

— В пух лежи твоят син, аз — в сърма и коприна.

Радостен се приbral царският син.

Царят поискал да види сина си и заръчал на снаха си: „Когато дойде мъжът ти, помоли го да влезе и да ти даде вода“.

На третата нощ царският син отишъл пак пред вратата.

— Как си ти и как е моят син?

— В пух лежи твоят син, а аз — в сърма и коприна. Влез и ми подай вода.

Царският син влязъл. Неговите близки тутакси го заобиколили, взели да го прегръщат и целуват.

Заварило ги утрото. Царският син отново се вкаменил. Вкаменил се, но не се съживил вече ни денем, ни нощем. Съжалявали, плакали жена му и близките му, но било вече късно!

А царският внук растял не с дни, а с часове. Веднъж, като си играел на брега на реката, хвърлил камък и счупил стомната на една бабичка. Извърнала се бабичката и му рекла:

— Да те прокълна, няма да те прокълна, и без това твоят дядо е нещастен. По-добре да беше тръгнал да намериш средство как да помогнеш на баща си.

Замислило се момчето. Отишло при майка си.

— Защо си посърнал, синко? — попитала тя.

— Къде е баща ми? — попитал я той на свой ред. Майката се натъжила.

— Ето, виждаш ли този камък? Това е твоят баща! — И разказала всичко на сина си.

Синът рекъл:

— Ще отида да намеря майката на слънцето, ще ѝ се примоля да ми помогне. — И тръгнал.

Вървял, вървял, видял в полето орачи. И ралата, и ремъците, и хамутите, всичките им такъми — само от желязо. Впрегнали девет цифта волове, шибат ги, хокат ги, ще уморят добитъка; самите те в пот се обливат, а полза никаква.

— Здравейте! — поздравило ги момчето.

— Здравей и ти! Къде си се запътил?

— Търся майката на слънцето.

— Защо ти е?

Момчето им разказало всичко. Орачите му се помолили:

— Направи ни едно добро, попитай каква е тази поразия, защо се мъчим така — не можем да разорем земята.

— Добре, ще попитам.

Вървяло, колкото вървяло, гледа — овчари пасат овце, а овцете едва мърдат, руната им до земята, с мъка ги влачат и всички умират от жега.

— Здравейте!

— Здравей и ти! Къде си се запътил?

— Търся майката на слънцето. Овчарите го помолили:

— Направи ни едно добро, попитай какво да сторим, нали виждаш, овцете умират.

— Добре, ще попитам.

Пренощувало момчето при овчарите, а на сутринта, рано-рано, продължило пътя си.

Вървяло, вървяло, гледа — пред него елен. Муцунаста си еленът заврял в земята, а рогата му чак до небето стигат. Стои и не може да мръдне от мястото си. Момчето го помолило:

— Нека се изкача по рогата ти до небето!

— Добре — рекъл еленът, — само че попитай какво да правя, как да се избавя от рогата си, загивам!

— Добре, ще попитам.

Изкачило се момчето по рогата на елена и отишло при майката на слънцето.

— Каква неволя те е довела тук, синко? — попитала тя. Момчето й разправило:

— Слънцето е вкаменило баща ми, искам да разбера как да му помогна, научи ме!

— Това не е мъчно, синко — рекла тя, — почакай да се върне синът ми, ще го разпитам.

Майката на слънцето духнала върху момчето, превърнала го в глава лук и го захвърлила под леглото. Слънцето се прибрало.

— Сине мой, от сутрин до вечер обикаляш света, а нищо не казваш. Разкажи ми, какво става по земята?

— Добре, ще ти разкажа, майко. Царят на една страна имаше един-единичък син. Аз обикнах момчето и всяка сутрин, щом изгрея, му изпращах първите си лъчи. А то ставаше, обличаше се и се прозяваше право в лицето ми. Търпях, търпях, жално ми беше да го убия, та затова го превърнах в камък. Да има някой да му занесе водата, с която съм се мил, и да го поръси с нея, тутакси ще оживее. Има и едни орачи на земята. Ралата им и всичките им такъми са от желязо, впрягат девет чифта волове, бият животните, а те едва влачат ралото, къде ще могат земята да изорат? Да има някой да им каже да направят всичко от дърво, само палешникът на ралото да е железен, а такъмите — от ремък или въже, тогава лесно ще изорат. Има и едни овчари. Овцете им едва влачат руната си, от жега ще изпукат. Да има някой да им каже да си направят железни ножици и два пъти в годината да стрижат овцете, ще им послужи и вълната, ще се оправят и разплодят и овцете. Има на земята и един елен. Откак се е родил, рогата му все растат и растат, стигнали са чак до небето. Да има някой да му каже да се напие с майска роса и да тръсне глава, всичките му стари рога ще опадат.

Момчето чуло всичко. Съмнало се. Слънцето станало, измило се и излязло, а майка му напълнила една стомна с водата, в която то се мило, и я дала на момчето.

Спуснало се момчето на земята по рогата на елена и го научило:

— Напий се с майска роса и тръсни глава — всичките ти стари рога ще изпадат!

Направил еленът, каквото му казали, и се отървал от рогата си.

Отишло сетне момчето при овчарите и ги научило какво да правят. Те взели железни ножици и остригали овцете — и вълната им влязла в работа, и овцете се оправили.

Стигнало момчето при орачите и ги научило как да орат. Направили те дървени рала, дървени яреми, въжени такъми и само палешниците оставили железни. Напънали се воловете — цялото поле изорали. И орачите забогатели, и добитъкът се съвзел.

Донесло момчето в къщи слънчевата вода, напръскало вкаменения си, баща и той се съживил.

*Мор там, пир тук,
триците там, брашното тук.*

[1] Да го урочаса — суеверно вярване, че хора с „лош“ поглед, с „лошо“ пожелание могат да причинят зло на някого. Б.пр. ↑

ДВЕТЕ КЪСМЕТЛИИ ПЕТАЧЕТА

Едно време живял един сиромах. Той бил толкова беден, че жената му и децата му могли само да мечтаят за парче хляб. Станал една сутрин този сиромах, сбогувал се със семейството си и тръгнал да търси работа.

Дълго време скитал той и все не можел да намери, докато най-сетне се пазарил за двадесет рубли на година да стане слуга на един търговец.

Търговеца обикнал много своя слуга за неговото трудолюбие и честност. Прослужил сиромахът една година и рекъл:

— Стана вече година, откак ти работя. Заплати ми, господарю, колкото ми се пада, трябва и за семейството си да помисля, в голяма немотия го оставих.

Досвидяло му се на търговеца да даде двадесет рубли и рекъл:

— Какво да ти дам? Двадесет рубли ли, според уговореното, или две късметлии петачета?

Слугата помислил и отговорил:

— Дай по-добре две късметлии петачета.

Търговеца казал:

— Сега заминавам по търговия, ще ходя и в твоята страна и ще занеса на семейството ти две късметлии петачета.

Съгласил се сиромахът и останал да работи още една година. Търговеца заминал. По едно време, гледа — в един град продават котка.

— Котка за две петачета! — викали продавачите. — Котка за две.

Решил търговеца да купи котката с двете късметлии петачета. Купил я и продължил пътя си. Пристигнал в друг град. Гледа, щом сложат хората богата трапеза, отрупана с отбор ястия, веднага изскочат огромни плъхове, нахвърлят се върху трапезата и унищожават всичкото ядене. Гонят ги хората, удрят ги и с пръчки, и с тояги — напразно, не могат да излязат наглава с тях.

Взел търговеца, че пуснал своята котка. Хвърлила се тя върху плъховете и ги издушила до един.

Зачудил се много царят на този град — той никога не бил виждал котка — и взел да моли търговеца да му даде котката.

Търговеца не се съгласявал:

— Не мога — рекъл той, — котката е чужда, не е моя!

Но не, царят не го оставял на мира:

— Ще ТИ дам, каквото поискаш, купи на стопанина ѝ друга котка, само ми остави тази!

Придумали най-после търговеца, дали му за котката безброй бисери и скъпоценни камъни, натоварили всичко това на мулета и камили и го изпратили.

Занесъл търговеца цялото това богатство на жената на слугата си и ѝ рекъл:

— Изпраща ти го твоят мъж.

Не му повярвали нито жената, ни децата на сиромаха; какво е това нещо, да не е сън?

Върнал се у дома търговеца и казал на сиромаха:

— Видях близките ти, всички са живи и здрави — но дума не продумал, че им занесъл такова богатство.

Изминала се и втората година. Сиромахът пак помолил да му се плати, но търговеца не искал да се лиши от такъв честен и добър работник и му рекъл:

— Какво да ти дам? Двадесет рубли ли, според уговорката, или две късметлии петачета?

Помислил, помислил слугата и отговорил:

— Дай ми две късметлии петачета!

Заминал отново търговеца по работа и взел със себе си двете петачета на своя слуга, за да ги даде на семейството му — увил ги отделно в една хартийка.

Пристигнал той в един град, гледа — продават огледало и викат:

— Огледало за две петачета! Огледало за две петачета!

Купил търговеца огледало за двете петачета на своя слуга и продължил пътя си. Пристигнал в друг град, а там живеел царят.

Царят тъкмо се женел. Поканили и търговеца на сватбата, като богат и знатен човек. Отишъл той, гледа — облекли, пременили царя, поднесли му леген с вода и царят се оглежда в него като в огледало.

Видял това търговеца, донесъл на царя огледалото и му го подал.

Царят се слисал:

— Какво е това? — Той не знаел, че на света има огледала.

Взел царят да моли търговеца: дай ми, та дай ми това огледало, поискай ми, каквото щеш за него!

Търговеца му дал огледалото, а царят го надарил с разни стоки и безчет добитък.

Закарал търговеца цялото това богатство на жената на своя слуга, привършил работите си, върнал се в къщи и рекъл на сиромаха:

— Ходих при домашните ти, всички са живи и здрави. Предадох онова, което си изпратил.

Само че пак не казал какво богатство им занесъл.

Изминала се и трета година. Решил вече сиромахът да се върне в къщи при семейството си и помолил господаря си да му плати. А търговеца пак го попитал:

— Какво да ти дам? Двадесет рубли ли, според уговореното, или две късметлии петачета?

— Две късметлии петачета — отговорил сиромахът. Зарадвал се търговеца и рекъл:

— Добре, върви си. Аз ще те науча на три неща, които ще ти послужат в живота, и ще ме запомниш с добро. Първото е: когато вървиш по пътя, каквото и да намериш, вземи го, занеси го в къщи и го зарови пред прага. Второто е: който и да те попита за нещо — откъде е то, не казвай, че знаеш; и третото е — не откривай пред никого сърцето си!

Изпратил търговеца слугата си, надарил го богато и на прощаване му казал:

— Стигне ли те беда, обади ми се, ще ти помогна.

Мъчно му било дори на сиромаха да напусне господаря си, но много му се искало да види близките си. Сбогувал се и тръгнал.

Вървял, вървял, по едно време, какво да види — на пътя се търкаля нещо шарено. Не го вдигнал, забравил какво му казал добрият търговец, но като отминал, спомнил си, върнал се и го вдигнал. А то било змийска опашка. Сложил я той в пазвата си и продължил пътя си. Стигнал до своя двор, но не познал къщата си — пред него се издигал

цял дворец. Заровил сиромахът змийската опашка пред външния праг, влязъл вътре и попитал:

— Какво се е случило, откъде е всичкото това богатство? Разказали му, че търговецът им го е донесъл.

Разбрал тогава сиромахът, че търговецът нарочно го е питал какво иска за своя труд и че не само две петачета е носил на семейството му; разbral, но нищо не казал на близките си.

А те не можели да му се нарадват: наобиколили го, запрегръщали го и го зацелували, разпитали го как е прекарал тези три години в чуждата земя.

Станали на другата сутрин и що да видят — само за една нощ израснала пред самия им праг висока топола, цялата отрупана с бисер и скъпоценни камъни. Откъснали няколко, а на мястото им се появили нови.

Жената попитала мъжа си:

— Какво е това? Откъде се взе?

Нищо не казал мъжът, скрил как и от какво е израснала пред прага им тази топола.

А в същия град живеел един княз. Той му завидял много: как така един сиромах, доскоро слуга, да забогатее толкова, че да се облича по-добре от всички в града, да носи сребърен пояс, какъвто няма никой, и всички все него да гледат и за него да приказват!

Решил князът, каквото и да стане, но да напакости на този честен и добър човек. Устроил разкошен пир, поканил гости, а на слугите си заповядал:

— Не слагайте нито един нож на трапезата!

Насядали всички гости да ядат и да пият, поднесли им различни блюда, варени и печени, но колкото и да търсили, не видели нито един нож на трапезата. От всички страни се разнесли гласове:

„Нож, нож донесете!“

Никой не донесъл нож.

Станал тогава някогашният сиромах, извадил кинжала си и го подал — на стопанина. Князът взел в ръце кинжала, погледнал го и рекъл:

— Какво е това? Кой ти е дал този кинжал? Това е кинжалът на баща ми, кога си го откраднал?

Засрамил князът някогашния сиромах, опозорил го пред всички гости. Само че онзи не прости обидата. Запрепирали се двамата и решили спора си така: ако князът разбере от какво и как е израснала чудната топола — и кинжалът ще стане негов, и всичко, на което сложи три пъти ръка, ще е негово; не разбере ли — и кинжалът, и цялото богатство ще остане на сиромаха.

Сговорили се, определили срок: и ден, и час — за всичко се споразумели. А сиромахът останал в двореца.

Подкупил князът една стара магьосница и я изпратил при жената на този честен човек да узнае от какво е израснала тополата. Подучил я какво да говори — и й обещал щедри дарове.

Отишла магьосницата в това щастливо семейство, поздравила стопанката със сладки думи, заумилквала ѝ се и почнала да я разпитва — от какво и как се е появила тополата.

Замаяла ѝ се главата на стопанката от сладките думи на магьосницата и обещала да разбере всичко от мъжа си.

През нощта, когато другите заспали, жената почнала да разпитва мъжа си:

— Ако ме обичаш, кажи ми, как е поникнала тази топола?

— Остави ме, жено, не ми е до приказки сега, пък и защо ти е да знаеш? Това не е твоя работа! — рекъл мъжът ѝ.

— Как да не е мята работа? Аз жена ли съм ти, или не, та не искаш и да говориш с мене. Да не съм ти враг, та нямаш и капчица вяра в мен?

Разсърдила се жената на мъжа си, взела да се кара с него и стигнало дотам, че го придумала да ѝ разкаже как е станало всичко. Зарадвала се жената, почнала да милва мъжа си:

— Колко си добър и мил, ето на, такъв мъж обичам!

Отишла ѝ пак на гости старата магьосница. Заприказвала сладко-сладко, започнала да се подмилква на стопанката и да я разпитва за тополата.

Разказала ѝ жената всичко, което узнала от мъжа си. Зарадвала се магьосницата и побързала да отиде при княза, да му каже, че е успяла, и да получи обещаната награда.

Научил всичко князът, зарадвал се; не може да дочека кога ще получи цялото богатство на някогашния сиромах. Обещал дори на хитрата магьосница да ѝ позволи да обере веднъж чудната топола.

А предишният слуга изпратил да кажат на господаря му каква беда го е постигнала. Търговецът се приготвил завчас и му се притецъл бързо на помощ.

Научил се князът, че търговецът е пристигнал, поканил го в двореца и го настанил в отделна стая, за да не може да помогне на предишния си слуга. Само че търговецът надхитрил княза и не дал да сторят зло на человека, който така честно му служил три години. Взел една котка, замилвал я и заговорил високо, та да може някогашният му слуга да го чуе от съседната стая:

— Писанке, аз не ти ли казах да не откриваш никому сърцето си? Слушай сега и запомняй: утре, когато князът те попита откъде имаш кинжала, ти му кажи: „Разбойници убиха баща ми в гората и оставиха забит в сърцето му този кинжал. И ако кинжалът е твой, тогава ясно е, че ти си убиецът на моя баща!“ Писанке, щом тръгне князът по стълбата на твоя дом и сложи три пъти ръка на перилата й, ти го бутни, срежи бързо трите стъпала заедно с перилата, хвърли му ги и извикай: „Ето това, на което три пъти сложи ръка, повече нищо не ти се пада!“ Чу ли, писанке, разбра ли?

Слушал бившият слуга търговеца и запомнял всичко.

Настъпило уреченото утро. Отишъл князът в определеното време в двора на някогашния слуга. Отишли заедно с него и множество хора — похвалил се бил вече князът на всички, че ще накара онзи сиромах да му даде цялото си накрадено богатство. Взел в ръце скъпия кинжал и заговорил:

— Слушайте всички! Нека той каже откъде има кинжала на моя баща, ако не го е откраднал!

Някогашният сиромах не му дал и да се доизкаже.

— Разбойници убиха баща ми в гората и оставиха забит в сърцето му този кинжал. И щом кинжалът е твой, тогава е ясно, че ти си убиецът на моя баща!

Зашумели, заприказвали всички в един глас, спомнили си, че наистина баща му е убит от разбойници.

Разbral князът, че работата му отива на зле и губи, спуснал се към дома на някогашния сиромах, затичал се но стълбата и извикал:

— Това е мой дом, според уговореното никой не може да ми го отнеме!

Някогашният сиромах бълснал княза, срязал в миг трите стъпала, хвърлил му ги и рекъл:

— Ето ти трите стъпала, до които се докосна, повече нищо не заслужаваш!

Паднал князът, гледа — само трите стъпала му останали. Наобиколили го хората, взели да му се заканват и да го проклинат, дето обвинил в кражба невинен човек и се опитал да го опозори пред всички, а отгоре на това намислил и цялото му богатство да присвои. Изплашил се князът, изгубил ума и дума от срам и страх, забравил и тополата, и цялото богатство, чудел се само как да се махне оттам. Отнели му кинжала и го върнали на стопанина му.

А князът, едва жив от срам, хукнал да бяга към къщи. Бягал, без да се обръща назад.

ДАТУА И ПЕТРИКЕЛА

Истина ли е, или не — никой не знае, но казват, че в старо време живеели двама селяни. Единият се наричал Датуа, а другият Петрикела. И двамата били големи хитреци.

Веднъж Датуа взел един чувал, натъпкал го добре с мъх, сложил отгоре малко вълна и тръгнал към пазара. Когато се изкачил по хълма, срещнал Петрикела. На гърба на Петрикела също имало голям чувал, натъпкан с орехови черупки. Черупките били покрити само отгоре с истински орехи.

- Здравей! — извикал Датуа.
- Здравей! — отвърнал Петрикела.
- Откъде идваш и накъде отиваш?

— Че ето на, нося на пазара орехи за продан. А и ти ми кажи — откъде идваш?

— Аз, братко, нося вълна за продан. Само че ей сега ми дойде на ума една хубава мисъл. Каква полза ще имаме, ако замъкнем нашия товар по този труден път до пазара? Само дето ще си късаме обувките насам-нататък. По-добре хайде да си разменим чувалите: ти ще вземеш да продадеш вълната по вашите места, а на мене ми дай орехите и аз ще се върна обратно и ще ги продам.

— Хубаво си го измислил! Глупаво е да се мъкнем по този труден път чак до пазара. По-добре да се върнем обратно. На, вземи моите орехи, а вместо тях ми дай своя чувал с вълна.

И така, без да подозират нищо, двамата хитреци си разменили чувалите и всеки се запътил към дома си.

Повървели малко всеки по своя път и когато престанали да се виждат един друг, спрели се и всеки от тях бързо разтворил своя чувал. Гледат — измамили се взаимно.

Поядосали се, помърморили, но нямало що да сторят — продължили пътя си.

Не се минало много и двамата хитреци пак се срещнали. Поздравили се и Датуа казал на Петрикела:

— Мислех, че само аз съм такъв хитрец, но излиза, че и ти, братко, не падаш по-долу!

— Виж го ти! Та какво има тук за чудене, братко? Ако ти умееш да хитруваш, защо и аз да не умеея?

— Е, тогава хайде да се побратимим!

— Хайде!

— И двамата сме без пари, няма с какво да търгуваме, най-добре да отидем да се пазарим заедно при някой богаташ.

— Нека бъде тъй, както казваш!

Почнали хитреците да си търсят място.

Обикаляли, обикаляли, най-после чули, че **някаква** стара жена търси двама работници. Отишли при старицата и почнали да я разпитват каква ще бъде работата им и колко ще им плаща.

Старицата рекла:

— Аз имам една крава и тази къща. Единият от вас ще трябва да изкарва кравата на паша със свирка и дайре, тъй като моята крава обича да играе под звуците на музика. А другият трябва да работи в къщи: да мие пода, да чисти къщата и да изнася боклука някъде по-далеч. За всичко това ще ви храня и ще ви плащам и пари. Ако сте съгласни, постъпвайте при мене.

— Защо да не сме съгласни? Съгласни сме! — отговорили Датуа и Петрикела в един глас.

На другия ден Петрикела останал да работи в къщи. А Датуа взел хляб, дайре и свирка и изкарал кравата на паша.

Петрикела измел криво-ляво навсякъде, изчистил, съbral боклука на един куп, но го домързяло да го изнесе далеч от къщи и решил да го изхвърли в съседния двор.

Тъкмо започнал да хвърля боклука, стопаните на този двор се спуснали върху му и го набили здравата, като все повтаряли:

— Да не си посмял друг път да хвърляш своя боклук в нашия двор. Да не си посмяя!

Върнал се в къщи Петрикела целият в синини и се тръшнал в обора.

„Ех — помислил си той, — май че не бива да се изхвърля боклукът в двора на съседите!“

А Датуа хитрецът също си изпатил: още не излязла на пасището, кравата почнала да тича и да скача насам-нататък из ливадата и

препускала така чак до вечерта, без да си починат краката ѝ. Но и краката на Датуа не си починали: тичал след кравата, надувал свирката, удрял с всичка сила дайрето...

Чак късно вечерта кравата спряла да тича и да скача и тръгнала към къщи. Вързал се с нея и Датуа. Той бил така изморен от бягането, че и храната му пресядала. Влязъл в обора и попитал Петрикела:

— Какво ти е, братко, да не си болен?

— Защо мислиш, че съм болен?

— А защо лежиш?

— Ами че изметох и къщата, и обора, а боклука изхвърлих в двора на съседите. А съседите щом ме видяха, поканиха ме на гости, сложиха трапеза и ме нагостиха славно. Такова угощение беше, че дори се изморих, а от виното малко ми се замая главата. А сега ти ми разкажи как прекара деня.

— Също така добре. Отидох на полето, взех да удрям дайрето, да надувам свирката. Че като почна оная ми ти крава да танцува лезгинка^[1]! Цяла тълпа мъже и жени се събра наоколо да се весели с нас. Представи си — върнах хляба обратно в къщи, забравих и да ям!

— Щом е така, братко, утре аз ще отида да паса кравата, а ти ще погостуваш и ще попираваш у съседите ни!

— Нека бъде тъй, както казваш, не искам да те обиждам с отказа си — рекъл Датуа.

На другия ден Петрикела изпатил същото, както и Датуа: кравата го накарала да тича цял ден без почивка. А Датуа получил същото, каквото и Петрикела: съседите го набили така, че той едва се домъкнал до обора.

През нощта те си признали лъжите и почнали да се съветват.

— Ако не избягаме оттук — казали те, — ще умрем от глад или от побои.

Решили Датуа и Петрикела незабавно да избягат. Но лошото било това, че вечер старицата сама залоствала здраво вратата на обора отвън и било невъзможно да излязат. Петрикела рекъл:

— Ето какво ще сторим: ще приберем дрехите си в един чувал. Единият от нас ще подложи гръб на другия и ще му помогне да се измъкне през дупката на тавана върху покрива на обора. Оттам може да спусне въже и да изтегли чуvalа с дрехите и този, който остане долу.

— Чудесно си го измислил! — одобрил Датуа. — Аз съм по-силен и много лесно мога да измъкна от обора и чувала с дрехите ни, и тебе.

Петрикела тозчас подложил гръб и Датуа се изкатерил на покрива. Тогава Петрикела прибраł в чулка дрехите, вмъкнал се и сам той в него и извикал към покрива:

— Ей, приятелю! Издърпай вещите и спусни обратно въжето! Датуа издърпал горе чулка, метнал го на гръб и се спуснал да бяга, без да го е грижа за приятеля му.

Бягал, колкото бягал, изморил се, рекъл да си почине и хвърлил чулка върху камъните.

— По-полека, да те вземат дяволите! Знаеш ли как ме заболя? — извикал Петрикела и се измъкнал от чулка.

— Теб да те вземат дяволите! А ти знаеш ли как ме заболя кръстът от тежестта?

— Е, че какво съм крив аз? Ако не бяхме се мамили взаимно, нямаше сега нищо да ни боли — рекъл Петрикела.

[1] Лезгинка — кавказки танц. ↑

БИСЕРНИ СЪЛЗИ

Било ли е, или не е — не знам, но казват, че едно време имало двама братя. И двамата били женени, но единият имал деца, а другият нямал. Живеели си те заедно в мир и съгласие.

Но ето че децата на по-малкия брат отраснали и жената казала на мъжа си:

— Трябва да се разделим с брат ти. Стари са вече и той, и жена му. Каква полза имаме от тях?

Мъжът се разсърдил:

— Какво говориш, жено, може ли такова нещо! Къде да идат старците? Докато бяха млади, работеха като волове за нас и нашите деца, а сега, като остаряха и изнемощяха, да ги изгоним ли?

Ала жена му не се вразумявала:

— Ако не се разделиш с брат си, ще отида да се хвърля в реката, ще свърша със себе си! — заплашила го тя.

Нямало какво да прави мъжът, отишъл и казал всичко на брат си. Натъжил се по-големият брат и рекъл:

— Защо ще ме пъдиш на стари години? Аз и без това вече съм на прага на смъртта. Брат съм ти все пак, грях ще ти се пише. Няма да те подядем — моят дял може да изхрани не само мене и бабичката, но и цяло семейство. Деца нямам, в гроба ли ще отнеса имота си? Пак на твоите деца ще остане!...

— Какво да правя? — отвърнал по-малкият брат. — И аз не искам да се разделям с тебе, но жената не ме оставя на мира, заплашва, че ще посегне на живота си.

Какво можел да стори бездетният брат? Отишъл той и разказал всичко на жена си, и още на другия ден двамата напуснали къщата. Не взели нищо със себе си — тръгнали с празни ръце.

Вървели, вървели и стигнали до една гора. Взели да дирят подслон в гората. Бродили два дни из нея и на третия намерили една стара изоставена къщичка. Влезли вътре; стопани нямало, а жито и вино — колкото щеш, можело да им стигне за много години.

— Изглежда, че това е змейов имот. Ще си дойде змеят и ще ни изяде — поне ще ни избави от мъките — рекли старците и заживели в къщичката.

Живели те така месец-два. Времето течало. Минали се много месеци, а никакъв стопанин не се явявал.

Живеели си старците мирно и тихо на новото място, само понякога им домъчнявало:

— Ще умрем, а кой ще ни затвори очите, кой ще ни зарови? Минало се още време и бабичката разбрала, че ще имат дете. Зарадвали се старците и зачакали.

Дошло време, родило им се момиченце, и то какво момиченце! Засмее ли се, толкова рози и теменуги зацъфтявали наоколо, че и умиращ оздравявал от тяхната прелест и от аромата им; заплаче ли — от очите му се ронели бисерни сълзи.

От това и преживявали. Заплаче детето, заронят се бисери, а старецът ги събере, продаде ги и купи всичко, каквото им трябва.

Живеели си тримата щастливо и охолно. Бащата и замък построил на дъщеря си.

Минало се време. Пораснало момиченцето и станало такава красавица, че който само я погледне, забравял всичко на света.

Един ден царският син отишъл на лов в тази гора. Цял ден скитал той със своите съветници и ловци, но успял да убие един фазан.

Вечерта казал на ловците:

— Идете и изпечете някъде този фазан. Ще пренощуваме тук, а утре пак ще тръгнем на лов. Няма да се върнем в двореца само с един фазан я!

Взел един от ловците фазана и тръгнал да търси къде да го изпече. Стигнал до къщата на стареца и влязъл вътре. Посрещнал го старецът, както подобава, нагостил го.

Гостът казал:

— Аз съм слуга на царския син и трябва да изпека ей този фазан.

Поискал старецът той да изпече фазана, но ловецът не му го дал.

— Аз сам трябва да го пригответя за господаря — рекъл той.

Наклали огън, ловецът набучил фазана на шиш и почнал да го пече. Точно в това време влязла дъщерята на стареца. Видял я ловецът

и се загледал в нея — очите си не можел да откъсне! И птицата изгоряла на жаравата.

Какво можел да направи ловецът? Станал и занесъл изгорялата птица. Погледнал я царският син и попитал:

— Защо си изгорил така фазана?

— Виновен съм, господарю отвърнал ловецът. — Там един старец така хубаво ме посрещна, покани и вас на гости. Искаше дори и фазана да даде на домашните си да го изпекат, но аз не му позволих — реших, че сам трябва да ви го пригответя. А докато фазанът се печеше, влезе дъщерята на стареца — такава чудна хубавица, да гледаш, да ѝ се ненагледаш! Зазяпах се в нея и изгорих птицата.

Отишъл царският син с цялата си свита на гости у стареца.

Зарадвал се старецът, посрещнал гостите с големи почести.

Сложил на трапезата всичко, което имал в къщи. А когато сядали да вечерят, взел канна с вода и почнал да обикаля гостите, за да им полее да си измият ръцете. Приближил се до царския син, а той му отказал:

— Няма да позволя на стар човек да ми полива. В къщи сигурно имате някой по-млад — нека той ми полее.

Взела тогава каната жената на стареца и изредила гостите, но царският син и на нея не позволил.

Той искал дъщерята на стареца да му полее. Извикали старците дъщеря си.

Влязла девойката с канна в ръка, а царският син, щом я погледнал, и примрял, изгубил съзнание. Засмяла се девойката и наоколо се посипали рози и теменуги. От техния аромат момъкът се свестили. Всички насядали около трапезата.

Когато се навечеряли, момъкът замолил стареца да му даде дъщеря си за жена.

Старецът рекъл:

— Господарю, не заслужаваме тази чест, но щом волята ви е такава, можем ли да искаме по-добър зет.

Зарадвал се царският син. Още същата нощ той се сгодил за красавицата, а на сутринта заминал при родителите си с радостната вест.

— Щом ти е по сърце, то и ние няма да ти пречим — съгласили се родителите му.

Личният прислужник на царя бил много лош. А той имал грозна дъщеря — черна като циганка. Намислил този лош слуга на всяка цена да омъжи дъщеря си за царския син.

Поискал той сам да отиде и да доведе годеницата. Когато сядал в царската каляска, скрил отзад и своята черна като гарван дъщеря и я откарал със себе си.

Пристигнали те, взели годеницата и тръгнали обратно. Царският слуга взел със себе си и две стомнички вода. Дал той на годеницата да яде солена храна по пътя и девойката страшно ожадняла.

— Дайте ми поне капка водица — помолила се тя.

— Откъде да взема вода в тази гъста гора? — отговорил слугата.

— Дайте ми вода, а аз ще ви дам, каквото поискате — продължавала да се моли девойката.

— Ще ти намеря вода само ако ми дадеш едното си око — казал слугата.

— Вземете ми окото, само ми дайте да се напия — съгласила се девойката.

Дал ѝ той едната стомничка, извадил ѝ едното око и го скрил.

Изпила девойката до дъно цялата стомничка, но не утолила жаждата си и пак почнала да моли за вода.

Дал ѝ слугата и другата стомничка и ѝ извадил второто око. След това казал на слугите, които яздили отстрани:

— Годеницата е уморена, трябва да си почине. Вие вървете напред, не се спирайте.

Те заминали напред, а лошият слуга спрял каляската, извел сляпата девойка, домъкнал я до едно дърво и съблякъл цялата ѝ премяна. Нагиздил после своята черна дъщеря като невеста, настанил я в каляската и потеглил към двореца.

А царският син бил вдигнал богата сватба. Поканил той много гости и чакал с нетърпение своята красавица невеста.

Ала какво било учудването му, когато вместо неговата красавица невеста от каляската слязла грозна-грозница, урод невиждан. И нямало ни рози, нито теменуги, нито бисери.

— Кой е сменил моята красавица с този изрод, с това грозно и черно като гарван момиче? Къде е моята хубавица, какво си сторил с нея?! — викнал ядосано царският син на бащиния си слуга.

— Господарю — отвърнала слугата, — това е същата девойка. Само че тя толкова много плака, когато се прощаваше с близките си, че лицето ѝ погрозня от сълзите. Ще се успокои и ще стане пак същата.

Не му повярвал царският син. Не можел да търпи при себе си грозницата.

Заживели те така — мъжът отделно, жената отделно.

А сляпата девойка останала сама в гората. Стояла си тя под онова дърво, под което я оставил слугата, когато я извел от каляската, и плачела, та сърцето ѝ се късало. Бисерни сълзи се ронели от очите ѝ. Ронели се, ронели се, докато я засипали чак до раменете. Закрили бисерите голата девойка.

Близо до гората, където така отчаяно плачела девойката, имало град. В него живеел един беден старец, който си имал само едно магаренце. Сутринта отивал старецът с магаренцето в гората, събидал сухи дърва и съчки, натоварвал ги на магаренцето и ги занасял в града. Там ги продавал, а парите раздавал на просъщите. По пладне пак отивал, донасял още дърва, продавал и тях, а парите внасял в храма за бедните. Надвечер отивал за трети път да събере дърва, закарвал ги в града и ги продавал, но парите изхарчвал вече за себе си и за своята бабичка. Така преживявали добрите старци.

Веднъж старецът отишъл, както винаги, в гората и пуснал магаренцето си да попасе, а сам започнал да кърши сухи клони. Съbral достатъчно, свързал ги, потърсил магаренцето, но него го нямало.

Тръгнал старецът из гората да го търси. Изведнъж, гледа — стои магаренцето пред купчина бисери, а в бисерите — заровена до раменете девойка.

Ядосал се старецът на магарето, почнал да го пъди, а девойката му казала:

— Който и да си ти, човече, бъди ми брат или баща, спаси ме, изрови ме от тоя куп бисери.

Освободил я старецът и я завел у дома си. После се върнал, събрали бисерите и ги натоварил на магаренцето.

Забогатял старецът. Облякъл, обул девойката, издигнал разкошна къща и ѝ отредил най-хубавата стая.

Седяла веднъж девойката в стаята си и изведнъж чула шум: на двора квачката нещо се разсърдила на едно от пиленцата си и го

клъвнала. Записукало пиленцето, дотичал петелът и взел да ругае квачката:

— Защо обиждаш детето ми?

Чула това девойката и се разсмяла. От устата ѝ се посипали рози и теменуги — всичко наоколо цъфнало.

Влязъл старецът и се смяял — отде са се взели толкова цветя, сякаш изведнъж градината се е разцъфтяла?

Девойката му казала:

— Татко, занеси тези рози и теменуги в града, дето живее царят. Занеси ги, но не ги продавай, колкото и пари да ти предлагат. Намери слугата на царя. Той ще поиска да купи розите и теменугите, а ти му кажи: „Аз не ги продавам за пари, а ги меня за очи“. Ако ти даде очи, дай му цветята, а очите донеси на мене.

Старецът занесъл цветята в града. Дълго обикалял той, но на никого не продал цветята, макар че мнозина искали да ги купят. Намерил най-после и царския слуга.

Решил слугата да купи цветята, за да ги пръсне около своята грозна дъщеря и да покаже с това, че ето на, пак рози и теменуги цъфтят около невестата.

— Продай ми тези рози и теменуги, старче — рекъл той. А старецът му отвърнал:

— Аз не ги продавам, меня ги само срещу очи.

Дал царският слуга едното око на стареца, взел цветята и ги занесъл в двореца. Пръснал ги той около своята черна дъщеря, но и това не помогнало — царският син дори не се приближил до грозницата.

А в това време старецът занесъл окото на красавицата и тя го поставила на мястото му. После разтворила един бисер в сок от своите рози и теменуги, промила окото и то прогледнало.

Започнала да вижда с едното си око красавицата, но с другото била все още сляпа. Как да си върне и него?

Приготвила си тя ковчег и казала на стареца:

— Виждаш ли тази огърлица на шията ми? Аз ще умра, щом ми я снемеш, но ти я вземи и я замени срещу другото ми око. Постави го на мястото му, после ме сложи в ковчега, занеси ме там, дето ме намери, и ме остави.

Направил старецът така, както го научила девойката: отишъл при царския слуга, сменил огърлицата за другото око на девойката, донесъл ѝ го и го поставил на мястото му. Взел после умрялата девойка, сложил я в ковчега и с плач я отнесъл на онова място, дето за пръв път я бил видял заровена в бисерите.

Там на красавицата ѝ се родил син. Лежало момченцето в ковчега до майка си, ставало само да посуче мляко и отново лягало.

А царският син тъгувал за невестата си и не се доближавал до грозната дъщеря на бащиния си слуга.

Веднъж той отишъл на лов, за да се разсее малко. Навлязъл в гората; подплашил една кошута и тя побягнала. Изпратил стрела след нея, но не я улучил. Спуснал се да я гони.

Бягала, бягала кошутата, а момъкът след нея.

Изведнъж кошутата рипнала, прескочила един ковчег и изчезнала. Приближил се царският син и какво да види — в ковчега лежи красавица. Навел се той над нея и познал любимата си.

А тя лежала мъртва, също като заспала. Прегръщал я царският син, плакал, проливал сълзи, но какво помагат сълзите?

Наплакал се той, успокоил се малко, взел сина си, който лежал в ковчега до майката, и го отвел в двореца.

Видяла детето грозната дъщеря на царския слуга, взела го на ръце и почнала да го милва и да играе с него, за да привлече към себе си царския син.

Прегърнала го тя, а момченцето хванало огърлицата, почнало да я дърпа и да плаче.

Ядосал се царският син и казал на грозницата:

— Дай му каквото иска, не дразни детето!

Снела тя огърлицата от шията си и я дала на момченцето. А то, като я получило, още по-силно заплакало и се задърпало към майка си в гората.

Взел царският син детето, сложил го пред себе си на коня и препуснал към гората. Щом видяло майка си, момченцето се успокоило, усмихнало се и замахнало с ръчички.

Сложил го царският син до майка му и зачакал да види какво ще прави то. Момченцето припълзяло, прегърнало майка си и турило на шията ѝ огърлицата. Изведнъж красавицата се съживила, отворила очи и се надигнала от ковчега.

Царският син толкова се зарадвал, че просто не знаел какво да прави от радост.

Качил той на коня красавицата и детето и полетял към двореца. Пристигнал и още отдалеч извикал:

— Ето моята жена и синът ми!

Излезли да го посрещнат царят и царицата и се спуснали да прегръщат и целуват снахата.

Влязла тя в двореца, спомнила си всичко, що е преживяла, и се разплакала. От очите ѝ закапали сълзи-бисери и се посипали по пода.

Видяла красавицата след това черната дъщеря на царския слуга и я досмешало. Засмяла се и разцъфтели наоколо ѝ рози и теменуги.

Злия слуга и неговата дъщеря завързали за опашките на два коня и ги разчекнали, а царският син заживял щастливо със своята красавица.

ДА, НЕ, НИКОГА

Живял някога един цар. Той държал при себе си ловец. Веднъж ловецът отишъл на лов. Ходил, ходил, обикалял, но нищо не убил. Решил вече да се връща, когато видял на едно дърво птица. Прицелил се, пуснал стрела и свалил птицата от дървото. Взел я той и я пъхнал в пазвата си. Изведнъж птицата се превърнала в прекрасна девойка; смаял се ловецът, когато видял до себе си девойката.

— Кой си ти? — попитал я той.

— Аз съм птицата, която улучи — отвърнала девойката.

— Тогава ти трябва да станеш моя жена!

— Добре — съгласила се девойката. — Само че не ме отвеждай при царя, защото той ще ме отнеме от тебе. Ако пък непременно искаш да ме заведеш, аз ето какво ще направя: преди да се явим пред царя, ще се превърна в грозница. Тогава той ще изгони и двама ни и ние ще заживеем в твоя дом.

Съгласил се ловецът и те отишли при царя. Когато видял грозната девойка, царят казал:

— Кой можа да ти я натрапи, за какво ти е?

— Взех я за жена — отвърнал ловецът.

Не се харесало това на царя и той изгонил ловеца и грозната му жена, но щом се отдалечила от двореца, тя се превърнала пак в красавица.

Заживял ловецът мирно и щастливо с младата си жена.

Минало се доста време. Научил се царят, че ловецът има жена красавица, извикал го и му казал:

— Или ми дай жена си, или ми намери „да, не, никога“!

Навел глава ловецът и тъжен се завърнал в къщи. Разказал на жена си какво му бил заповядал царят.

Изслушала го жена му и му рекла:

— Иди при онова дърво, на което бях кацнала. Свий венец от клоните му и го сложи пред себе си. Той ще те заведе там, където трябва.

Ловецът отишъл при дървото, свил от клоните му венец и го сложил на земята. Венецът литнал напред и ловецът забързal след него. Завел го венецът в подземното царство. Ловецът намерил там бащата на царя е му казал:

— Твой син ме изпрати да търся „да, не, никога“. Научи ме какво да правя.

Бащата на царя му отговорил:

— Върви все така направо; като стигнеш морето, премини на другия му бряг. Там ще видиш една къща. Попитай стопанина на тази къща и той ще те научи как да намериш „да, не, никога“.

Вървял, вървял ловецът и стигнал до морето. Седнал върху венеца, преплавал морето и излязъл на другия му бряг. Намерил къщата, приближил се до нея и видял, че вътре гори огън, а не се вижда никакъв човек.

Влязъл той в къщата, скрил се и зачакал.

Дошли след малко трима души и единият извикал:

— Ей, слуга, слагай масата!

Появил се изневиделица слуга и сложил масата.

— Дай ни сега нещо да хапнем и пийнем!

Слугата изпълнил всичко. Хапнали и пийнали тримата и си отишли. Ловецът си помислил: „Да става, каквото ще, но и аз ще поискам от този слуга ядене!“

— Ей, слуга, сложи масата! — извикал той.

Изпълнил слугата заповедта, наредил на нея ястия и пития. Ловецът го поканил да седне с него. Седнали двамата и почнали да ядат и пият. От една чаша пиел ловецът, от другата — слугата. Нахранили се добре. Решил ловецът да си върви, предложил и на слугата да тръгне с него.

Съгласил се той и двамата тръгнали на път. Вървели, вървели, срещнали един човек с тояга в ръце. Попитали го защо му е тази тояга.

— Искам да я продам — отвърнал той.

— За какво може да послужи тя?

— Ако ѝ кажеш: „Убий този човек!“ — ще го убие, ако ѝ кажеш „Набий!“ — ще го набие.

Ловецът купил тоягата и се запътил право при своя цар. Пристигнал той и се явил с тоягата пред него. Царят го попитал:

— Е, донесе ли „да, не, никога“?

— Донесох — отвърнал ловецът.

— Покажи!

Ловецът казал на тоягата:

— Хайде, тояжке, удряй царя! За убиване — не го убивай, но го набий така, че цял живот да помни!

Че като се развъртяла оная ми ти тояга! Удряла, удряла царя, всичките му кости изпотрошила. Ловецът попитал:

— Стига ли ти?

— Да!

— Искаш ли още?

— Не!

— Ще ми вземеш ли жената?

— Никога!

Спряла се тоягата.

— Юнак си ти и смело постъпи с мене! Бъди щастлив с твоята жена! — продумал царят.

Надарил той богато ловеца и го пуснал да си върви. Върнал се ловецът при младата си жена, рассказал ѝ всичко, що му се било случило, и двамата пак заживели щастливо.

Ако всичко това не е истина, нека нищо да не ни заболи.

ОВЧАР И ЗМИЯ

Дали е било тъй, не знам, но казват, че някога живели мъж и жена. Те били много бедни и имали един единствен син. Веднъж синът им казал:

— Мили родители, ние си нямаме нищичко. Нямаме дори какво да ядем. Ще ида да се хвана някъде на работа, та поне за храна да печеля.

— Хубаво — съгласили се родителите му.

Тръгнал синът на път. Вървял, вървял, стигнал при един богат човек и се пазарил да му пасе овцете. Честно си вършел работата овчарят — стадото на стопанина нараснало. Изминала се една година и овчарят казал на стопанина:

— Пусни ме за малко, ще ида да навестя моите старци!

Пуснал го стопанинът. Дал му овце, масло, мясо и сирене и го изпроводил при домашните му. Тръгнал овчарят към къщи с коня си, вървял, вървял, по едно време гледа — напреко на пътя се проточила една змия. Конят без малко не я прегазил. Слязъл овчарят от коня, хванал змията, преместил я внимателно встрани от пътя и казал:

— Защо си легнала сред пътя? Някой може да те смачка или да те убие!

После отново възседнал коня и продължил пътя си.

Стигнал момъкът в къщи, погостувал малко на родителите си и тръгнал обратно. Вървял, вървял, по едно време, гледа — змията пак легнала напреко на пътя. Скочил овчарят от коня, хванал я внимателно, преместил я встрани от пътя и казал:

— Не лягай на пътя, нещастнице, ще те премажат, не разбиращ ли!

Възседнал пак коня и тръгнал. Ала змията му извикала:

— Ей, почакай!

Спрял се овчарят. Змията допълзяла до него и му казала:

— Няма ли да се изплашиш, ако ти духна в устата?

— Не — отговорил овчарят.

Духнала му змията в устата и овчарят изведнъж започнал да разбира всичко: и шепота на листата, и ромона на водата, и чуруликането на птиците, и езика на животните — на вола, на бивола, на кравата и на овцата.

Върнал се овчарят при господаря си, прослужил още една година и отново му казал:

— Пусни ме, господарю, дай ми, каквото съм отработил, и ме остави да си ида. Време е да се върна у дома и да се грижа за моите старци.

— Иди — рекъл му стопанинът — и хвърли сред стадото овчарския си кривак. Всичко, което остане откъм твоя страна, твоето ще бъде!

Хвърлил овчарят кривака, спуснал се да дели стадото и изведнъж чул как една стара овца приказва нещо на едно младо агънце.

— Ех, майко, да знаеше нашият овчар какво съм аз, нямаше да ме остави — отвърнало агънцето.

Чул това овчарят и запомнил агънцето. Поделили стадото и това агънце се паднало на стопаница. Тогава овчарят казал:

— Имах едно опитомено агънче, което много обичах, но то се падна на тебе. Дай ми го, моля ти се, а вземи, ако искаш, цялото ми стадо!

— Вземи си агънцето, не ми се свиди — рекъл стопанинът.

Овчарят взел агънцето, благодарил на господаря си, сбогувал се и подкаран своето стадо. Минал той през едно село и какво да види — насипали селяните жито да съхне, а наоколо подскачат птички. Едни от тях кълват разстеленото жито, а други разсипаното по пътя.

Наблизо седяла девойка красавица и пазела житото. Вдигнала главица една от птичките, дето кълвели зърна от насипаното жито, и казала на другарките си:

— Ей, вие, глупачета, защо кълвете там от земята? Елате тук, докато не са прибрали житото и не са ни пропъдили, а разсипаното там няма да ни избяга.

Овчарят чул това и се засмял.

Погледнала девойката момъка, харесал ѝ се той, пък и тя му се харесала. Отминал овчарят, върнал се у дома си, построил нова къща и намислил да се ожени. Спомнил си за девойката, която пазела житото, намерил я и я взел за жена.

Заживели те щастливо, но скоро щастието им се помрачило. Жената не оставяла мъжа си на мира и постоянно го питала:

— Кажи, защо се засмя тогава, когато караше овцете си презселото?

Мълчал овчарят, защото знаел, че ако се изпусне да каже — ще умре.

Но не мириясвала жена му — кажи, та кажи, макар да знаела, че с това ще убие мъжа си.

Заклал овчарят шест овце, изпекъл хляб, приготвил всичко за помен след смъртта си. Решил да каже всичко на жена си — толкова го била измъчена. Преди това отишъл да затвори овцете в кошарата и чул неговото агънче да казва:

— Слушайте какво ще ви разправя.

— Какво? — попитали го овцете.

— Нашият стопанин приготвя всичко за помен след смъртта си, жена му не го оставя на мира — иска да й каже това, което не бива да се казва. Щом й каже — и до сутринта ще умре. Аз с такава жена инак щях да постъпя: щях да грабна една чепата тояга и така щях да я наложа, че да ме помни, докато е жива.

Изтичал овчарят, отрязал една чепата тояга, влязъл е къщи и започнал да учи с нея жена си на ум и разум.

Цяла неделя лежала жена му на легло и пъшкала, а на осмия ден отнесла и своята, и нашата мъка.

СИНЪТ НА РИБАРЯ

Живял някога един рибар. Той имал малък син. Отишли веднъж рибарят и синът му на риболов. Наловили толкова много риба, че нямали в какво да я занесат до в къщи. Върнал се бащата за съдове, а всичката риба оставил на сина си.

Погледнал синът на рибара в мрежата и забелязал между другата риба една прекрасна червена рибка. Момчето си помислило:

„Жалко е да се убие такава прекрасна рибка!“

Взел той рибката и я пуснал във водата. Обърнала се рибката, измъкнала от перката си една малка костица, дала я на момчето и му казала:

— Скрий тази костица. Изпаднеш ли в беда, ела край реката, извади я и извикай: „Червена рибке!“ Аз веднага ще дойда и ще ти помогна.

Върнал се бащата, донесъл съд, гледа — няма я червената рибка. Ядосал се на сина си и го изпъдил:

— Върви, където искаш, и да не си посмял да се покажеш пред очите ми!

Тръгнало момчето самичко. Вървяло, вървяло, по едно време гледа — пред него тича елен, а един ловец го гони и още малко — ще го стигне. Пресякло момчето пътя на ловеца и не му дало да убие елена.

Обърнал се тогава еленът, отскубнал един косъм от козината си, дал го на момчето и му казал:

— Изпаднеш ли в беда, ела край гората, извади този косъм и извикай: „Елене!“ Аз веднага ще дойда и ще ти помогна!

Тръгнало момчето по-нататък. Гледа — на небето лети жерав, а един орел го гони и още малко — ще го настигне. Хвърлило момчето тоягата си върху орела и спасило жерава от смърт. Отскубнал жеравът от крилото си едно перце, дал го на момчето и му казал:

— Изпаднеш ли в беда, извади това перце и извикай: „Жераве!“ Аз веднага ще дойда и ще ти помогна!

Продължило момчето по-нататък. По едно време гледа — тичат кучета след една лисица и още малко ще я настигнат. Синът на рибаря прогонил кучетата и спасил лисицата. Отскубнала лисицата косъм от козината си, дала го на момчето и му казала:

— Изпаднеш ли в беда, ела край гората, извади този косъм и извикай: „Лисо!“ Аз веднага ще дойда и ще ти помогна!

Тръгнал синът на рибаря по-нататък. Намерил една много красива и много богата девойка и решил да се ожени за нея.

А тази девойка имала такова огледало, че където и да се скриел човек, огледалото можело да го открие и да ѝ го покаже. Тя заявила, че ще се омъжи само за оня, който успее така да се скрие, че тя да не може да го види в огледалото си.

Синът на рибаря отишъл край реката, извадил рибната костица и извикал:

— Червена рибке!

Рибката веднага се появила. Момъкът ѝ казал своето желание. Накарала го рибката да се качи на гърба ѝ и го понесла навътре в морето, спуснала се тя чак на морското дъно, скрила го зад един голям камък и го покрила с тялото си.

Погледнала девойката в огледалото и видяла момъка на морското дъно.

Върнал се той и ѝ казал:

— Не си разбрала къде се бях скрил.

Девойката отвърнала:

— Как не, една червена рибка те заведе на морското дъно, скри те зад един камък и те прикри с тялото си.

— Добре, ще се скрия още веднъж — рекъл момъкът.

Отишъл той край гората, извадил еленовия косъм и извикал елена. Еленът се явил веднага, накарал го да се качи на гърба му и го отнесъл навътре в една гъста и непроходима гора. Там той го скрил в една пещера и го прикрил с тялото си.

Погледнала девойката в огледалото си и видяла момъка.

Върнал се синът на рибаря и ѝ казал:

— Не си разбрала къде се бях скрил.

Девойката отвърнала:

— Един елен те отведе в гъстата гора, скри те в една пещера и те прикри с тялото си.

— Добре, ще се скрия за трети път — казал момъкът.

Отишъл той на открито поле, извадил перцето и извикал жерава. Жеравът се явил веднага, накарал го да се качи на гърба му и полетял. Стигнал той до самия край на небето, потулил момъка и го прикрил с тялото си.

Погледнала девойката в огледалото си и го видяла.

Върнал се той и казал:

— Сега така се бях скрил, че не си могла да ме намериш!

Девойката отвърнала:

— Един жерав те скри на самия край на небето и те прикри с тялото си.

Тогава момъкът я помолил:

— Добре, позволи ми да се скрия и четвърти път!

Отишъл той край гората, извадил лисичия косъм и повикал лисицата. Разказал ѝ той за своето желание. Повела го лисицата със себе си и го скрила зад девет планини. Почнала след това да рови земята. Ровила, ровила, докато изровила проход до къщата, в която живеела девойката. Повела тогава момъка и го скрила под миндера на девойката.

Гледала девойката в огледалото, гледала, обръщала го към планините, към горите, към небето и морето — никъде не видяла момъка.

Учудила се тя и извикала:

— Къде си, хитрецо такъв, че не мога да те видя?

Извела тогава лисицата момъка изпод миндера. Смаяла се девойката. Оженил се за нея синът на рибаря и заживял богато.

Както виждате — най-много му помогнала лисицата!

СВЕТЛОЛИКИЯ

Един дар имал осемнадесет синове.

Седемнадесет от тях се учели заедно в едно и също училище, а осемнадесетият — отделно.

Синовете пораснали.

Царят си казал: „Ако търся поотделно на всекиго жена — докато изженя всички, ще останеят. Щом аз имам осемнадесет сина, сигурно друг някой има осемнадесет дъщери. Ще ги пратя по света — нека търсят. Ако ги намерят, ще се оженят и ще се завърнат.“

Изпратил той седемнадесетте си сина да си търсят жени; дал им коне, въоръжил ги, както трябва, а на осемнадесетия си син не казал нищо, оставил го в къщи.

Разбрал това най-малкият брат — Светлоликия, и му станало мъчно; братята му отиват да се женят, а него не вземат поне за другар! Отишъл той при майка си и я попитал:

— Къде са конят и мечът на баща ми?

— Иди, синко, в конюшнята и в оръжейната и си вземи който искаш кон и който искаш меч — отговорила майка му.

— Не, не искам, ти ми кажи къде са конят и мечът на баща ми!
— отново я помолил той.

— Иди на нашите пасбища — казала майка му, — намери коняря и гошибни с камшика си така, че три ивици кожа да му одреш. Той ще ти каже.

Така и направил Светлоликия. Намерил коня на баща си, взел меча му и препуснал след братята си.

Чули те конски тропот и се обърнали:

— Нашият брат Светлоликия иде — рекли те. — Нищо, поне конете ни ще наглежда.

Догонил братята си Светлоликия и тръгнал с тях. Вървели, вървели и стигнали до замъка на един змей. А змея го нямало в къщи, бил на лов. Влезли братята вътре, а там всичко в изобилие — и ядене, и пиене; трапезата готова — само сядай и пирувай!

Настанили се по-големите братя, започнали да се гощават, а най-малкия оставили на двора да пази конете и му изнесли там ядене.

В полунощ триглавият змей се върнал и почнал да вика:

— Кой си ти? Тук мравка не смее да пълзи по земята и птица да лети в небето, всички се страхуват от мене, а ти си дошъл в моя двор и отгоре на това с коне!

Щом казал това, мечът на Светлоликия излетял от ножницата и повиснал във въздуха.

— Много си далеч, за да приказвам с тебе. Ела по-близо, тогава ще ти отговоря — казал Светлоликия.

Приближил се змеят до Светлоликия, а той грабнал меча и с един замах му отсякъл и двете глави, само третата останала.

— Не ме отсичай, защото няма да намериш това, за което си тръгнал — продумала третата глава.

— Говори! — заповядал Светлоликия.

Змеят рекъл:

— Вземи тези ключове, отвори седемнадесет стаи поред, а в осемнадесетата ще намериш осемнадесет невиждани под слънцето красавици.

— Дай ключовете! — заповядал Светлоликия.

Взел той ключовете, отсякъл и третата глава на змия и влязъл в замъка.

Отключил седемнадесет стаи поред и наистина в осемнадесетата намерил осемнадесет красавици. Погледнал ги момъкът, заключил пак вратата и се върнал на двора.

А братята му пирували, що пирували, легнали да спят и на сутринта отново се приготвили за път. Светлоликия не им казал, че е намерил осемнадесетте невиждани под слънцето красавици.

Тръгнали всички на път. Вървели, що вървели — стигнали пак до един замък.

И тук била сложена трапеза: хляб, вино, всичко в изобилие — само сядай и пирувай. А змия го нямало в къщи — бил на лов.

Влезли по-големите братя и почнали да се гощават, а на най-малкия пак изнесли на двора ядене.

Върнал се в полунощ четириглавият змей, видял Светлоликия с конете в двора си и като креснал:

— Кой си ти? Тук мравка не смее да пълзи по земята и птица да лети по небето, всички се страхуват от мене, а ти си дошъл в моя двор, и отгоре на това с коне!

Светлоликия казал:

— Много си далеч, за да приказвам с тебе. Ела по-близо, тогава ще ти отговоря!

А мечът му пак повиснал във въздуха.

Спуснал се четириглавият змей към Светлоликия. А Светлоликия грабнал меча и с един замах отсякъл трите глави на змея, само четвъртата останала.

— Не ме отсичай, инак няма да намериш това, за което си дошъл — продумала четвъртата глава.

— Говори! — заповядал Светлоликия. Вземи тези ключове, отвори седемнадесет стаи поред, в осемнадесетата ще намериш осемнадесет бисера — казала главата.

Взел Светлоликия ключовете от змея, отсякъл и четвъртата му глава и влязъл в замъка. Отключил седемнадесет врати и в осемнадесетата стая наистина намерил осемнадесет бисера. Заключил той пак вратата и излязъл на двора.

А братята му отново не разбрали нищо.

На третата сутрин братята станали и тръгнали на път. Стигнали пак до един замък. Влезли вътре и видели, че и тук, както и в другите замъци, трапезата е сложена и всичко е приготвено за угощение. И тук змеят бил на лов.

Влезли пак по-големите братя, а най-малкия оставили на двора. Върнал се полунощ змеят и викнал:

— Ей, Светлолики, малко ли змейове погуби, че си дошъл и тук?

Мечът на Светлоликия пак увиснал във въздуха с острието нагоре, с дръжката надолу.

— Много си далеч, за да приказвам с тебе! Ела по-близо, тогава ще ти отговоря! — казал Светлоликия.

Спуснал се змеят към него. Светлоликия поискал да грабне меча, но не можал да го стигне — мечът бил много високо. Протягал се той, протягал, но не успял да го стигне.

Змеят казал:

— Не можеш ме съсече с този меч, затова и не го стигаш! Не ще ме надвиеш, защото съм железен.

И наистина змеят бил целият от желязо — какво можеш да му направиш с меч?

Излезли на сутринта братята и що да видят — на двора седи огромен железен змей, а Светлоликия пред него като дете.

Изплашили се те, хукнали кой накъдето свари — забравили си шапките, захвърлили коланите.

— Пусни ме! — рекъл Светлоликия на железния змей.

— Няма да те пусна — отговорил му змеят.

— Или ме убий, или ме изяж, или ме пусии!

— Нито ще те убия, нито ще те изям, нито ще те пусна — рекъл змеят.

— Тогава ме пусни само да кажа две думи на братята си и пак ще се върна — помолил се Светлоликия.

— Добре — съгласил се змеят, — само не мисли, че можеш да ми избягаш. Аз зная кои сте и къде живеете. Ако намислиш да избягаш, иде дойда у вас, иде те накарам сам да опечеш родната си майка и да ми я поднесеш, после баща си, а накрая ще изям и тебе!

Изтичал Светлоликия, настигнал братята си, дал им ключовете и им казал:

— Идете, братя, в замъка на змея, където прекарахме първата нощ, отключете седемнадесет стаи и в осемнадесетата ще намерите осемнадесет невиждани под слънцето красавици. Изберете си по една, а най-малката оставете на мене. Във втория замък отворете пак седемнадесет стаи и в осемнадесетата ще намерите осемнадесет бисера. Вземете си по един бисер, само моя дял оставете. Аз ще се върна пак при железния змей: или той ще ме изяде, или не зная вече какво ще стане с мене.

Върнал се Светлоликия, седнал пак до змея и му казал:

— Решавай вече — или ме убивай, или ме изяждай, или ме пускай!

— Нито ще те убия, нито ще те изям, нито ще те пусна! — повторил змеят.

— Кажи тогава, какво искаш?

— Ето какво — казал змеят. — Отвъд морето живее невиждана под слънцето красавица. Ако ми я доведеш, ще те пусна!

— Но как ще премина морето? — попитал Светлоликия.

— Вземи тази юзда — рекъл железният змей. — Като дойдеш до морето, хвърли я във водата. От морето ще излезе кон и сам ще си сложи юздата. Заповядай му каквото искаш, всичко ще изпълни. Няма да се отдели от тебе. Знай, че нито птица, нито звяр ще се осмелят да не изпълнят моята роля. Където му кажеш, там ще те заведе!

Отишъл Светлоликия и пуснал юздата в морето. Морският кон излязъл. Заюздил го Светлоликия и го възседнал. Разделило се морето на две и той тръгнал с коня по средата.

Ала Светлоликия бил изморен. Толкова нощи вече не бил спал. Решил да си почине малко. Слязъл от коня и полегнал, а поводите стиснал в ръка.

Заспал Светлоликия, а конят издърпал поводите от ръката му и избягал.

Останал Светлоликия сам сред морето. Събудил се и що да види: коня го няма. Ами сега?

Гледа той — по морето плува човек надолу с главата, а цялото му тяло покрито с косми като на звяр.

Светлоликия го попитал:

— Как можеш да се държиш толкова дълго във водата, и при това с главата надолу?

— Ех, синко, аз съм прокълнат да не умирам и да не намеря покой, докато не видя една красавица.

Тя била същата, за която отивал Светлоликия.

— Е, добре — казал Светлоликия, — аз ще ти я покажа, тъй като отивам за нея, но не зная как да изляза от морето.

— Аз ще те изведа — рекъл човекът.

Светлоликия заплувал след него. Двамата стигнали до онова място, където морето се било разделило на две. Там имало един камък.

— Обърни този камък — рекъл човекът — и ще намериш още една юзда. Хвърли я в морето и оттам ще излезе друг кон, само че внимавай да не избяга като първия. Ако намериш красавицата, позволи ми само да я погледна и да умра, за да се избавя от тези мъки.

Намерил Светлоликия юздата, яхнал коня и потеглил. Стигнал до града, в който живеела красавицата царска дъщеря. Гледа — всички хора стоят затворени. Когато красавицата излизала да се разхожда, хората от града трябвало да стоят затворени, за да не види никой лицето ѝ.

Приближил се Светлоликия до една къща и се помолил да му отворят.

В тази къща живеела една бабичка вдовица с двамата си женени сина.

Харесал се Светлоликия на бабичката и тя го пуснala да влезе. Разправил ѝ той защо е дошъл, а тя му казала:

— Аз съм кърмачката на красавицата. Аз ѝ нося и ядене, и всичко друго, което ѝ е нужно. Тя живее ей в онази кула. Само че сега не е там, разхожда се. Ти иди и влез в кулата, легни там и заспи. Тя ще дойде, ще се зарадва и сама ще тръгне с тебе. А аз никому няма да кажа, че са я отвлекли.

Направил Светлоликия всичко, каквото му казала бабичката, и отвлякъл невижданата в света красавица. А бабичката чак на другия ден разкрила, че я няма в кулата. Пуснали веднага потеря след Светлоликия.

Видял той, че ги преследват, скрил красавицата в една гора, а сам излязъл срещу потерята. Избил всички, само единого оставил жив, за да има — кой да разкаже за тая битка.

Завел след това Светлоликия красавицата на морския бряг, извадил юздата, извикал морския кон, възседнали го двамата и потеглили през морето. Пътували те, а красавицата все се оглеждала назад — страхувала се да не ги гонят пак.

— От какво се боиш? — попитал я Светлоликия. — Това, което успях да взема на сушата, и в морето ще го опазя. Нека сега да идем да те покажа на един нещастен старец, който загива заради тебе.

— Недей — помолила се красавицата, — страх ме е да не ни сторят зло!

Те продължили пътя си и видели, че човекът плува право срещу тях.

— Ето, старче, погледни, доведох я! — извикал Светлоликия.

Погледнал старецът красавицата и умрял. Погребал го Светлоликия и продължил пътя си.

Излезли най-после двамата на суши. Освободил момъкът морския кон, яхнал своя, качил и красавицата и двамата се отправили към змея.

Невижданата под слънцето красавица казала:

— Измами ме ти мене, водиш ме при змея! Ала чуй какво ще ти кажа: когато пристигнем, ще заварим змея да лежи: ти ме пусни при него, а после шибни коня и се отдалечи. Скрий се някъде наблизо, а на сутринта, когато змеят излезе на лов, ела при мене.

Послушал я Светлоликия. Свалил той от коня красавицата, оставил я при змея, а сам шибнал коня и полетял напред. После се скрил и щом змеят заминал на лов, върнал се при красавицата.

Така заживели двамата: замине ли змеят, идва Светлоликия и прекарва целия ден с красавицата. Надвечер, щом наближи време да се завърне змеят, момъкът излизал и се скривал.

Веднъж змеят казал на красавицата:

— Струва ми се, че тук някъде наблизо е Светлоликия.

— Къде може да бъде? — попитала красавицата. — Сам видя, че той шибна коня си и замина.

— Така е наистина — съгласил се змеят.

На другия ден той отишъл на лов, а Светлоликия пуснал след него стрела и го улучил в рамото. Върнал се змеят ядосан и казал:

— Не, някъде наблизо се крие Светлоликия!

— Нали видя, че той шибна коня и замина! — отвърнала красавицата.

— Така е наистина — съгласил се пак змеят.

Веднъж красавицата попитала змея:

— Кажи ми, къде е душата ти? Нали оставам все сама, искам да я погала.

— В гредата — отвърнал змеят, но не ѝ казал истината. Украсила тя гредата и дочакала змея.

— Какво е това? — попитал я той.

— Нали ти ми каза, че твоята душа е в нея — радвам ѝ се.

— Ех, ти, глупавичката ми! — засмял се змеят. — Знаеш ли къде е моята душа? Отвъд морето живее огнен змей. В главата му има една кутийка, а в нея — две малки птиченца, те са душата ми. Ако ги погуби някой, ще умра и аз. Инак никога няма да умра.

Отишъл змеят на лов. Дошъл Светлоликия и красавицата му казала:

— Отвъд морето живее огнен змей. В главата му има една кутийка, а в нея — две малки птиченца. Не ги ли убиеш, никога няма да погубиш железнния змей.

Заминал Светлоликия отвъд морето, а пътят му минавал през онова царство, откъдето отвлякъл красавицата. А там съседният цар денем и нощем пишел писма до царя, баща на красавицата. Ругаел го и му се подигравал:

— Какъв цар си ти, щом позволи на някакъв скитник да отвлече твоята красавица дъщеря!

Главил се Светлоликия свинар при царя баща. Научил се за тези писма, отишъл при царя и му казал:

— Аз ще отворя война на този цар!

— Как ще направиш това, глупако, когато аз с цялата си войска не се решавам да изляза срещу него? — казал му царят.

— Дайте ми само дванайсет руски воини и дванайсет палатки, останалото аз сам ще направя — рекъл Светлоликия.

Дал му царят дванайсет руски воини и дванайсет палатки и го изпратил.

Тръгнал момъкът с войниците срещу съседния цар. Царят живеел горе в планината, а долу имало клисура. Разпънали те палатките в тази клисура, а Светлоликия се изкачил при царя и му казал:

— Хайде да воюваме, но още сега, в тази минута!

— Не, не сме готови — отвърнал царят.

— Щом не сте готови — казал Светлоликия, — дайте ми тогава писмо, че не можете да воювате с нас.

Дал му царят такова писмо и му рекъл:

— Иди и разпусни войската си, а после остани да ми погостуваш!

Отишъл Светлоликия, разпуснал войската си и се върнал при царя. Сложили му да вечеря, но му поднесли все солени яденета, за да стане през нощта да търси вода. Пред вратата на двореца стояли две огнедишащи чудовища и царят си мислел, че когато през нощта Светлоликия излезе, те ще го погубят и той няма да занесе писмото на своя цар.

Излязъл през нощта Светлоликия за вода. Чудовищата се нахвърлили срещу него, ала той не се уплашил. Свалил ботушите от краката си, напъхал ги в устата на чудовищата и така ги задушил.

Видял царят, че момъкът се върнал в двореца жив и здрав, ѝ просто не можел да си намери място от яд.

А Светлоликия си легнал и заспал. На сутринта той не станал от леглото си, а сърдито се развикал:

— Така ли приемате вие гостите си? Оставихте ме да пренощувам, а ми откраднахте ботушите! Как да си отида бос?

Занесъл му царят нови ботуши, но момъкът не ги приел.

— Те не са моите! Моите ботуши са на вашите крака!

Нямало какво да прави царят, дал му своите ботуши. Обул Светлоликия новите царски ботуши и се подсмивал — неговите ботуши били вехти и смачкани.

Върнал се Светлоликия при царя баща и му дал писмото. Зарадвал се царят и написал писмо на съседа си:

„Какъв цар си ти? Изпратих при тебе пратеник, а ти си му откраднал ботушите.“

Нямало каква да прави онзи цар, мълчал и не отговарял нищо. Тогава царят баща казал на Светлоликия:

— Имах дъщеря с невиждана под слънцето красота, но ми я отвлякоха. Инак бих ти я дал за жена.

— Аз я отвлякох — казал му момъкът.

— С какво друго да те възнаградя? — попитал го царят.

— Нищо не искам — отвърнал Светлоликия. — Научи ме само как да намеря огнения змей и ми дай хора да ми покажат пътя.

Дал му царят водачи, завели го те на върха на една планина и му казали:

— Ето зад тази планина живее огненият змей.

Подушил змеят, че на планината има хора, и тръгнал нагоре. Върви той — трите му уста зинали, бълва огън — никой не смее да се доближи до него.

Размъкнал Светлоликия своя меч, налетял право върху змия като пеперуда на огън.

Замахнал с меча си, отсякъл му двете глави, а третата му казала:

— Не ме отсичай, защото няма да намериш онова, за което си дошъл. В моята глава има една кутийка, а в нея — две малки птиченца. Те са душата на железния змей.

Отсякъл Светлоликия и третата глава на змия, извадил кутийката и веднага откъснал главата на едното птиченце, а другото взел със себе си. Помислил си, че ако убие веднага и второто птиченце и змият умре,

то тялото му ще препречи входа на кулата и той няма да може да влезе при красавицата.

Върви Светлоликия и по пътя подръпва главата на птиченцето ту на една, ту на друга страна, за да изгуби силата си железният змей, та където и да бъде, да не може да стигне до външи.

Стигнал той до морето, извикал морския кон, метнал се отгоре му и заплавал. Преминал морето, освободил морския кон, качил се на своя кон и продължил пътя си. А в това време змеят бил изгубил вече сили, но все пак успял да се довлече до външи и да легне на прага умиращ.

Пристигнал Светлоликия и извикал на красавицата:

— Стъпи отгоре му и скачай навън!

Изскочила тя и тогава момъкът откъснал главата и на второто птиченце. Търкулнал се мъртъв змеят и така затиснал вратата на кулата, че ако красавицата беше вътре, не би могла вече да излезе.

Тръгнал Светлоликия с нея към замъка на змея, където били бисерите, и взел своя дял, който му оставили братята. Отишъл после в замъка на триглавия змей и взел осемнайсетата красавица, която го чакала там.

Пристигнал Светлоликия външи, омъжил тази хубавица като своя сестра, а сам се оженил за невижданата под слънцето красавица, за която толкова се бил измъчил!

МЪРЗЕЛИВЕЦЪТ

Тъй ли е било, или не — не знам, но казват, че някога живеели мъж и жена. Мъжът бил такъв мързеливец, че нищичко не искал да похване. По цели дни само ядал и се излежавал — обръщал се ту на едната страна, ту на другата. А жена му работела неуморно — и себе си хранела и обличала, и мъжа си, и всичко вършила все сама. Ала колкото и да се трепела тя, все си оставали сетни сиромаси. Пък и какво можела да направи сама жена? Нивата им, като че ли за проклетия, била някъде далеч от селото и отгоре на това цялата камениста и песъчлива. Само коприва и разни бурени растели на нея, нищо друго.

Заловила се през пролетта жената, примолила се на съседите и изорала с тяхна помощ нивата. Заела после жито и го засяла. Изгласила една нива — да ѝ се ненагледаш, вълнува се като море.

Дошло време за жътва. Житото узряло. Веднъж жената казала на мъжа си:

— Стани и иди да видиш поне нашата нива. Може нищо да не е станало там и ние само напразно да се надяваме.

Надигнал се криво-ляво мързеливецът и се помъкнал към нивата. Но не бил изминал и половината път, и решил да се върне обратно. Стигнал той в къщи и казал на жена си:

— Ходих и видях нивата — нищо не е поникнало там освен коприва и бурени. Напразно само изхабихме толкова жито.

Знаела жена му каква им е нивата, но нищо не му отговорила. А щом дошло време за жътва, тя пак му казала:

— Или иди на нивата да жънеш, или остани в къщи, но ще избиеш маслото, ще на храниш квачката с пиленцата, ще ги наглеждаш, ще отсееш брашно и ще опечеш хляб!

Решил мързеливецът да остане в къщи. Взел кълбото с конци на жена си и за да не се пръскат пиленцата и да не го беспокоят, навързал ги на един конец за квачката и ги пуснал така на хармана.

Изведнъж изневиделица долетял ястреб, спуснал се върху пиленцата и ги отнесъл заедно с квачката. Мързеливецът метнал на гръб торбата с брашно и ситото, взел в ръце паницата с млякото и подгонил ястrebа, като си мислел: „И ястrebа ще изплаша и ще го накарам да пусне квачката с пиленцата, и брашното ще отсея, и маслото ще избия — ще се отърва наведнъж от всички работи“.

Ала мързеливецът нито ястrebа изплашил, нито брашното отсял, нито маслото избил — всичко изпопадало, изпочупило се и се пръснало. Останал той с празни ръце и се чудел какво да прави и как да посрещне жена си без пиленцата.

Спомnil си тогава мързеливецът, че жена му имала събрани яйца. Намерил ги, сложил ги в едно панерче и се насадил върху тях да ги мъти. „Ще поседя малко върху яйцата, докато се върне жена ми от нивата. Може и да се измътят нови пилета“ — помислил си той.

Седи мързеливецът върху яйцата и клона като квачка: „Клоп-клоп. Клоп-клоп.“

Върнala се жена му от жътва и му извикала:

— Отвори вратата!

— Клоп-клоп-клоп! — изкрякал той вместо отговор.

Втори път извикала жена му:

— Отвори вратата!

— Клоп-клоп-клоп! — изкрякал пак мъжът.

Трети път извикала жената:

— Но къде си, къде си се заврял? Отвори вратата, не чува ли?

Никой не й отговорил, а отвътре се чувало само: „Клоп-клоп!“

Разбила жената вратата, влязла в къщи и що да види — мъжът седнал като квачка върху панерчето и кряка.

— Какво си измислил пак, какво правиш там? Ставай веднага от този панер!

— Ястреб отнесе квачката с пиленцата и аз исках да излюпя нови пиленца — отвърнал мъжът.

— Не ми трябват твоите пилета, ставай, ти казвам! — извикала жената, измъкнала го от панера и го накарала да седне край огнището.

На сутринта жената пак попитала мъжа си:

— Какво ще правиш? Ще отидеш ли да жънеш, или ще останеш в къщи?

— Не, по-добре да отида да жъна — отговорил мъжът, — само че ми приготви три кокошки: една за закуска, друга за обед и трета за вечеря.

— Ох, ти само прибери житото, а пък аз не три, ами четири кокошки на ден ще ти давам!

Отишъл мързеливецът на нивата. Два снопа през деня дори не вързал, излежавал се и спал, но кокошките не забравил — изял ги и трите наведнъж. Времето си минавало. Изтекли така три-четири дни. Всичкото жито на нивата така и щяло да прегори и да се изрони, но станала жената на мързеливеца, облякла се в мъжки дрехи, взела пушката, яхнала коня и тръгнала към нивата. Приближила се тя и извикала:

— Ей, жътварю, не познаваш ли някой мързеливец наблизо? Синът на царя е болен, умира. Казаха ни да му дадем да яде черен дроб от мързелив човек.

Изплашил се мързеливецът и почнал да се кълне и да уверява:

— Само един час има, откак съм започнал да жъна — можех ли да пожъна повече?

— Слушай, ако не пожънеш всичкото жито до довечера, ще дойда, ще ти отсека главата, ще ти извадя черния дроб и ще го отнеса на царския син — казал воинът и препуснал коня.

Опънал се мързеливецът да жъне. Пожънал всичкото жито, нито клас не оставил. Строполил се надвечер, капнал от умора, и заохкал. Дошла жена му, донесла му ядене, но на него хапвало ли му се? Седял той ни жив, ни мъртъв и едва дишал.

— Защо си се изморил толкова? — попитала го жена му. Разказал ѝ мързеливецът, че край нивата минал царски човек и го заплашил: „Ако не пожънеш всичкото жито до довечера, ще дойда, ще ти отсека главата, ще ти извадя черния дроб и ще го отнеса на царския син!“

— Не бой се — утешила го жена му. — Нали си свършил всичко, няма какво вече да ти направят.

Вързали криво-ляво снопите, откарали ги, овършали и изсипали в хамбара житото.

Мързеливецът имал една свиня. Каквото намерел в къщи за ядене, все на свинята го носел, хранел я и я угоявал. Веднъж жената казала:

— Ние нямаме какво да ядем, а ти все мъкнеш за тая свиня. Погодбре да я заколим!

— Не, няма да я заколя, докато не прокапе мас от нея — отговорил мъжът.

Взела жена му масло, разтопила го, плиснала го върху свинята, показала я след това на мъжа си и рекла:

— Виждаш ли как се е угоила, мас капе вече от нея.

Взел тогава мързеливецът и заклал любимата си свиня; обичал я той, но собствения си стомах май повече обичал!

Изял мързеливецът бърже-бърже свинята. Жената успяла да скрие от него само единия бут.

Разбрал той, че жена му е запазила още един свински бут, и почнел да я моли:

— Дай ми и него!

— Не — отговорила жена му, — няма да ти го дам!

— Ще умра, ако не ми го дадеш!

— Умри — отвърнала жена му. — Ако умреш, никой няма да съжалява за тебе!

Легнал мързеливецът на миндера, затворил очи, мъкнал — лежи и не диша. Заплакала жената над мъжа си като над мъртвец.

Повикали попа, сновали ковчег, сложили мъртвеца вътре и го понесли към църквата.

Приближила се все пак жената до ковчега и пошепнала на мъжа си:

— Стани, защото ще те погребем!

— Как да стана? Нали съм мъртъв?

— Стани, казвам ти — повторила жена му.

— Ако ми дадеш свинския бут, ще стана — отговорил той.

— Не! — рекла жената.

— Тогава и аз няма да стана — упорствувал мъжът.

Понесли мързеливеца като покойник и го сложили в църквата. Щом се стъмнило, жена му се приближила до църковните врати и извикала:

— Ей, мъртвци, стари и нови, слушайте! На небето се строи нов храм, ставайте да носите тухли! Старите мъртвци ще носят по сто, а новите — по двеста.

„Аз и пет тухли наведнъж не мога да вдигна, за какъв дявол ще взема да им нося по двеста?“ — помислил си мързеливецът, скочил от ковчега и дим да го няма от църквата!

Оттогава той не помислил нито да умира, нито да иска свински бут, пък и престанал да се излежава вече. Почнал да работи и заживял с жена си щастливо и богато.

*Mор там, пир тук,
триците там, брашното тук.
Разказвача, слушателя
от мора спаси!*

ТАКЪВ И ПО-ЛОШ ОТ ТОЗИ

Имало едно време един беден селянин. Той си ня мал земя, нито дори троха хляб в къщи. Имел си само една вехта къщица, подпряна отстрани с греди, за да не я отнесе вятърът. Нямал и какво да прави селянинът — така си и скитал по цели дни без работа. Решил и той най-после да се ожени.

Довел си жена от едно далечно село. А тя се случила пъргава и работна. Видяла жената, че мъжът ѝ по цял ден ходи без работа, и почнала да му се кара:

— Размърдай се, иди някъде, поработи, спечели пари — така ще умрем от глад!

Не искал селянинът да работи — отвикнал бил. Пък и не му се ставало сутрин от топлата постеля. Докато не го хванела жена му за краката и не го измъквала от леглото — не ставал.

Веднъж жената казала на мъжа си:

— Иди и обработи някоя нива. Свой имот нямаме, поне държавна нива изори, та все нещо да ни остане.

Изтичала жената до съседите, заела плуг и волове и ги довела при мъжа си.

— Ти върви да работиш, а аз ще сготвя обед и ще ти го донеса на нивата!

Мъжът тръгнал. Вървял, вървял и стигнал до Кодорската планина. Намерил там държавна земя и почнал да оре. Орал, орал селянинът, три пъти кръстосал нивата.

Изведнъж воловете спрели. Замахнал мъжът с остена и викнал:

— Ди-и-й!

Потеглили воловете и пак спрели. Закачило се нещо за плуга. Мушнал селянинът воловете с остена, напънали се те с всички сили и изровили от земята огромен сандък.

Изплашил се селянинът, целият се разтреперал. „Загинах, погубих семейството си. В тази държавна земя е имало нещо заровено и аз сега го изрових. Царят ще ме обеси за това!“

Отворил сандъка и що да види — целият пълен с жълтици! Само две-три сребърни или медни монети, всичко друго — злато.

Заплакал селянинът: „Ще съобщят това на царя и той ще ме погуби!“

Седи сиромахът и плаче. Изведнъж гледа — към него се приближава поп. Връща се от литургия в селото. Дисагите му пълни с какво ли не: с кокошки, с баници; а и сам до гуша нахранен — едва го мъкнело бедното муле. Съжалел се попът над селянина и го попитал:

— Какво нещастие те е сполетяло, синко?

Селянинът му разказал всичко.

— Дребна работа — утешил го попът, — аз ще ти помогна, но дай най-напред да пресипем златото в моите дисаги.

Зарадвал се сиромахът.

Изпразнил попът целия сандък. Всички едри жълтици изсипал в своите дисаги, а на селянина дал малко дребни пари.

— Вземи ги, нищо. Аз пък ще се помоля на бога и царят ще ти прости!

В тези залисии времето минало. Станало пладне. И попът, и селянинът огладнели много. Гледа селянинът — идва жена му и носи обяд и стомна с вино. Изтърчал той да я посрещне и да я зарадва, че се е спасил от бедата.

— Така и така беше работата, но ето че попът, божи човек, ме спаси — завършил той разказа си.

— Ще те науча за твоята глупост! — рекла ядосано жената, но какво можела да направи вече? Всичкото злато било у попа. Извикала тя и двамата да обядват и пошепнала на мъжа си:

— Ако те попита попът как те казват, кажи: „Такъв“, а за мене — „По-лош от този“.

Седнали да ядат. Жената все доливала чашата на попа с вино, а на мъжа си нищо не давала.

— Дай и на мене малко от това чудесно питие! — помолил я мъжът. Жената не го погледнала дори.

— Дай и на мене вино — повторил мъжът.

Погледнала го жената, но така, че сиромахът забравил за виното. А попът пиел ли, пиел сладкото винце.

— Щом ме почетохте така, кажете ми поне как се казвате — попитал ги попът.

Жената мушнала мъжа си в хълбока и той отговорил:

— Аз съм „Такъв“, а жена ми „По-лош от този“.

Попът така се натряскал, че не можел да се държи на краката си.

— Сестрице — помолил той жената, — сложи ме да поспя!

Замъкнала го жената и го подпряла на едно дърво. Попът веднага захъркал.

— Хайде сега по-бърже — казала жената на мъжа си, — сложи дисагите на мулето, метни се отгоре му и — право в къщи!

Послушал я мъжът: сложил пъlnите със злато дисаги на поповото муле, възседнал го, подкаран пред себе си воловете и се отправил към село.

А попът хърка ли, хърка. Изтичала жената до съседите, взела ножици и се приближила до него. Попът си спял с топ не можеш го разбуди. Остригала жената половината му брада и единия мустак, върнала ножиците и забързала след мъжа си.

Събудил се попът на мръкване. Гледа — ни селянин, ни жена, ни муле, ни дисаги със злато. Ами сега? Скочил той и се спуснал да гони мъжа и жената. Бягал, бягал, по едно време гледа — селяни работят в полето.

— Помози бог! — поздравил ги попът.

— Дал бог добро! — отговорили му селяните.

— Виждали ли сте „Такъв“ да минава оттук.

Селяните се разсмели.

— Не, такъв никъде не сме виждали.

Попът продължил да тича по-нататък. Видял той пак селяни да работят в полето и им извикал, задъхан от умора:

— Помози бог!

— Дал бог добро! — отговорили селяните.

— Видели ли сте „По-лош от този“? — попитал попът.

— По-лош от този трудно може да се види — разсмели се хората, — остригал си попът половината брада и бяга като луд.

Пипнал се попът за брадата и разбрал всичко.

— Ax, тези дяволски изчадия, мъжът и жената, те са ме наредили така!

Тъй попът останал измамен. А мъжът и жената забогатели. Построили си къща на два етажа, народили им се деца и заживели щастливо.

*Мор там, пир тук,
триците там, брашното тук.*

ПОБЕДИТЕЛ НА НАЙ-СИЛНИТЕ

Имало едно време трима братя. Двамата по-големи били здрави и силни, а най-малкият — слаб и болен, за нищо не го бивало.

Оженили се по-големите братя, но етървите не се спогодили и братята решили да се разделят. Поделили си те имота по равно, но на най-малкия нищо не оставили.

Взел да ги моли най-малкият брат да дадат и на него дял, но братята му казали:

— Защо ти е на тебе? И без това за нищо не си годен. Ще работиш ту при единия, ту при другия и тъй ще се прехранваш!

Какво можел да направи най-малкият брат? Знаел той, че със сила няма нищо да вземе от братята си, замълчал, обърнал гръб и ги напуснал.

Сиромахът не взел нищичко със себе си освен бащината си сабя.

Вървял той, що вървял, намерил един богат човек и се главил при него ратай.

Поработил там три месеца, взел спечелените пари, поръчал с тях ножница за сабята си, а на острието наредил да напишат: „Победител на най-силните!“ Закачил момъкът сабята на кръста си и тръгнал, но накъде — и сам не знаел.

Ходил той така от едно място на друго, от едно село в друго и влачил сабята със себе си. Гледали го хората, смеели му се, а децата тичали подире му и го подигравали.

Омръзнало това на сиромаха, отбил се той от пътя и тръгнал направо през гората. Изморил се и полегнал под едно дърво да си почине.

Изведнъж из гъсталака излезли двама души, въоръжени от глава до пети с пушки и кинжали, видели го и тръгнали към него.

Момъкът се престорил на заспал.

Приближили се те, погледнали го и почнали да се смеят. Свалили му сабята, извадили я от ножницата и що да видят — блести и свети тя и на нея написано: „Победител на най-силните!“

Престанали двамата да се смеят, дори се изплашили. „Не е човек за подигравка“ — помислили си те и върнали сабята в ножницата.

— Този Победител, изглежда, е много силен и ловък момък. Я да го попитаме не иска ли да ни стане другар — казали те и почнали внимателно да го будят.

Чул всичко това нашият Победител, добил кураж и решил да се събуди. Погледнал ги той, потрил очи, като че ли се събуждал от дълбок сън, станал и ги поздравил.

— Здравейте! — отговорили му те.

От дума на дума разприказвали се. Взел да разказва нашият за нищо негоден Победител всякаакви измислици и най-после завършил:

— Омръзна ми вече да проливам кръв, решил съм да ида при царя и да го помоля да ме вземе на служба.

Смаяли се от разказите му двамата юнаци, а после започнали те да се хвалят.

— Ние — казали му те — сме тук само двама, но в гората имаме още шестима другари. Ще приемеш ли да дойдеш при нас и да ни станеш девети другар и приятел?

Излязло, че те били разбойници и че живеели далече някъде в гъстата и непроходима гора.

Взели със себе си нашия Победител и го повели навътре в гората.

Стигнали до скривалището и разказали на другарите си пет пъти преувеличени измислиците на своя нов приятел.

Не повярвал все пак главатарят на геройството на Победителя и решил да го изпита на дело.

— Тази нощ ще отидете на лов за глигани и ще вземете със себе си и новака — казал той.

Чул това нашият Победител и едва не умрял от страх, ала си дал вид, че много се радва. Приготвил се бързо за път, но все си мислел как да избяга от тях.

Дали му другарите пушка, а той се засмял.

— Защо ми е тогава сабята?

А той никога не бил хващал пушка и не знаел как се стреля с нея. Глиганите идвали в гората да търсят жъльди.

Забелязал нашият Победител по земята следи от глиган и ги показал на другарите си.

— О — казали разбойниците, — изглежда, че това е оня глиган, който е голям колкото бивол. Кожата му е толкова дебела, че куршум не я лови; той глиган само с единия си бивник изкоренява цели дървета.

Оставили те на това място Победителя да чака глигана, а сами отишли и се притаили зад дърветата.

Горкият Победител съвсем се изплашил. Нито можел да избяга от гората, нито да измисли нещо, за да се спаси.

— Е — решил той, — то се видя, че съм се родил на света, за да ме изяде този глиган. Нищо не може вече да ми помогне.

Постоял той още малко, помислил, но нито не можал да измисли. Покатерил се само на едно дърво и се скрил между клоните му.

— Ако се домъкне тук глиганът, ще хвърля отгоре му нещо, може да се уплаши и да избяга. Дано поне не разберат, че се страхувам.

И изведнъж Победителя чул някакъв шум; погледнал надолу и забелязал святкащите очи на глигана.

Свило се сърцето на нашия Победител, разтреперили му се ръцете и краката. Изпуснал се той от дървото, полетял надолу и се стоварил право върху гърба на страшния глиган.

Завъртял се глиганът на едно място, а изплашеният момък се вкопчил с всички сили за козината му и лежи ни жив, ни умрял на гърба му.

Видели всичко това другарите му, хвърлили се като лъвове върху глигана и почнали да го удрят по главата с пушките си и с всичко, каквото им било подръка. Свалили те най-после глигана на земята и го убили.

Дошъл на себе си нашият Победител чак когато всичко било свършено. Решил той и тук да изхитрува и взел да се кара на другарите си:

— Ex, какво направихте? Аз исках да хвана жив този глиган, а вие го убихте в ръцете ми!

Почнали да съжаляват другарите му, но нямало вече какво да се прави.

Помъкнали глигана към главатаря. Научили се и останалите разбойници за геройството на новия си другар и не могли да му е начудят и нарадват.

Отрязали главата на глигана, изпратили я на царя и поръчали да му кажат:

— Намерихме си нов другар, и то такъв, който можа само с едната си ръка да хване този глиган. Престанете да ни преследвате, инак ще си патите!

Разчуло се навсякъде за нашия Победител и всички почнали да говорят само за него. Едни казвали:

— Това не е човек, а змей!

Други уверявали:

— Той лови с ръка куршумите.

Името му било в устата на всички. А царят и войската му така се изплашили, че престанали да мислят как да уловят разбойниците.

Минало се много време. Един друг цар обявил война на този цар и му поставил следното условие: всеки от тях да прати на бойното поле по един воин и който от тях победи, неговият цар ще получи от победения толкова и толкова села с цялото им население и имущество.

Почнали да се бият, но побеждавал винаги воинът на другия цар. Войната продължила цели пет години и победеният цар съвсем се разорил.

Оня цар имал някакъв юнак, такъв герой, че който и да се приближал до него, веднага му бивала отсичана главата. Безброй невинни хора погубил този злодей.

Наплашил се царят от своя враг. И как да не се наплаши? Колкото по-здрави и по-силни хора имал, всичките изтребил противникът му. А какво можел да направи царят без хора? Нищо не можел да стори.

Събрали той своите съветници да го научат какво да прави.

Дълго мислили и се съвещавали помежду си съветниците му.

Най-после главният съветник взел думата и предложил:

— Нали и ние имаме такъв герой, този „Победител на най-силните“, който с една ръка хванал глиган? Нека го помолим да ни помогне. Ако успее да направи това — добре, не успее ли — тогава край на нашето царство!

Това предложение се харесало на всички. Придумали царя и решили да изпратят човек при Победителя с молба да им помогне. „Ако победиш врага, царят ще ти даде за жена единствената си

дъщеря, ще те направи наследник на престола си, ще ти прости и ще дари богато всичките ти другари — разбойници“.

Царският пратеник намерил Победителя и другарите му и им разказал всичко.

Разбойниците се зарадвали. Всичко зависело от нашия за нищо негоден Победител. Замислил се той дълбоко, а от страх не само едва дишал, но и езикът му се схванал. Помислил, помислил и решил:

„Ех, криво-ляво преживях досега, но види се, дошъл е вече моят край. Какво да правя? Да се откажа — значи да се опозоря завинаги. Не, по-добре да умра с чест от ръката на такъв юнак, отколкото цял живот да бъда страхливец! Пък ще избавя и другарите си от смъртно наказание.“

Обърнал се той най-после към пратеника и казал:

— Добре, съгласен съм да изляза срещу врага. Само че ме е срам да изляза срещу един човек, нека да изпратят поне трима!

Развеселили се всички, като чули това, почнали да викат и пляскат с ръце. Тръгнали да изпратят героя до царския дворец. Пръснала се тази вест навсякъде. Едни казвали:

— Победителя иска да извадят трима срещу него, а не един!

Други уверявали:

— Той и без сабя, с голи ръце ще му откъсне главата!

Трети добавяли:

— Това е нищо! Той изкоренява цели дървета с голи ръце!

И какво ли още не разказвали те за нашия некадърен Победител. Стигнало всичко това до ушите на противника. Сърцето на горкия воин едва не се пръснало от страх.

„Ех — мислел си той, — дойде краят ми, свърши се моят живот!“ Настъпил денят на двубоя. Полето било пълно с хора, дошли да гледат. Всички чакали с нетърпение нашия Победител. Най-после го съгледали.

— Този ли е? Такъв дребен човечец? Но казват, че е много ловък!

Тръгнали един срещу друг нашият за нищо негоден Победител и великанът — противник. Горкият Победител изглеждал като врабче пред него, но пак не се предавал: „Е — мислел си той, — щом трябва да се мре, ще се мре, повече от това няма какво да стане!“

Погледнал го великанът и се засмял. „Такова човече аз с един удар ще смажа! — помислил си той. — Но той сигурно знае някакви

магьоснически похвати. Нека почакам да видя и да разбера какво ще прави и после вече бързо ще се справя с него!“

Всички чакали със затаен дъх какво ща стане.

Дали знак на противниците и те се спуснали един срещу друг.

Не издържало все пак сърцето на нашия Победител. Гледа човекът — смъртта идва насреща му, шега ли е това! Забравил дори да измъкне и сабята си от ножницата. Замижал той, проточил шия и тръгнал напред, като си мисел: „Да удря по-скоро, да се свърши веднъж завинаги тази мъка!“

Видял великанът, че противникът му върви с проточена шия и се изплашил:

„Нешо лошо ми готви този човек, крои ми някакъв номер“ — помислил си той.

Протегнал и великанът шия, замижал и се спрял на едно място като вдървен.

А нашият Победител върви напред и все си повтаря:

„Ей сега ще ми отсече главата, ей сега ще ме погуби!“

Само че, кой знае защо, никой не му отсичал главата. Поответил нашият Победител лекичко лявото си око и що да види — противникът му стои сред полето, проточил шия като пуйк преди смъртта си, и чака със затворени очи. Разbral той изведнъж, че точно сега трябва да действува: „Не бой се, удрий и толкова!“ — помислил си той, извадил сабята от ножницата, замахнал и се опомнил чак когато главата на великана се търкулнала на една страна, а огромното му тяло — на друга.

Развикали се всички наоколо. Грабнали нашия герой и го помъкнали при царя.

Зарадвал се царят, дал му веднага дъщеря си за жена и оставил на двамата цялото си царство. Така нашият сиромах станал цар.

Назначил той за съветници дружарите си, извикал при себе си и своите братя и всички заживели щастливо.

Такава била съдбата на нашия за нищо негоден Победител.

ОВЧАРЯТ БИЧИА

Живял някога велик и могъщ цар. Той имал само една дъщеря — прекрасна, невиждана под слънцето хубавица. Решил царят да даде дъщеря си за жена само на оня, който му разкаже три най-невероятни измислици.

Мнозина желаели да се оженят за красавицата, но никой не можел да угоди на царя. Несполучилите той веднага обезглавявал и главите им окачвал по стените на своя замък.

В същото царство живеел и един овчар на име Бичия. Една вечер, след като докарал стадото в селото, Бичия казал на майка си:

— Майко, царят дава дъщеря си за жена на оня, който успее да му разкаже три невероятни измислици. Ще ида и аз да си опитам късмета, пък да става, каквото ще. Може да сполуча и тогава ще ти доведа за снаха царската дъщеря!

— Какво приказваш, синко?! Кой ще ти даде на тебе царската дъщеря? — извикала майката.

— Защо не? Не съм ли и аз човек? Ум не ми ли стига?

— Откажи се, синко, и без това няма да ти я дадат.

— Но защо?

— Нали знаеш, синко, на колко прекрасни момци царят заповяда да отсекат главите, защото не можаха да му угодят? Къде можеш ти да му разкажеш такива невероятни измислици, каквито никой от онези знатни и учени хора не е могъл да измисли?

— Ще видим дали не мога! Мигар тия, дето ще ме питат, не са също такива хора като мене? Помниш ли какво казваше баща ми: човек трябва да изпита всичко. И аз искам сега да опитам късмета си — ще видим кой ще победи!

Дълго придумвала майката Бичия, но той не я послушал. Тръгнал на път, стигнал до царския дворец и се спрял пред портите. Видял окачените по кулите изсъхнали човешки глави, но сърцето му не трепнало от страх.

Излезли царедворци и го попитали:

— Кой си ти и какво искаш?

— Аз съм селянин — овчар, и искам да разкажа на царя една измислица.

Доложили на царя и по негова заповед въвели Бичия в двореца, подали му стол и го поканили да седне.

Излязъл царят, извикал палачите си и се обърнал към Бичия:

— Разказвай сега твоята измислица!

— Върнах се една вечер у дома от пасището. Майка ми не беше приготвила нищо за вечеря. Аз веднага излязох от къщи и прескочих до бостана, за да откъсна тиквата, която отдавна си бях набелязала. Погледнах — тиквата я няма. Тръгнах по стъблото, а то се проточило далече пред мене — краят му не се види. Вървя аз и стъблото ме заведе чак до морето. Гледам — проточило се то и през морето. Стъпих на него, тръгнах през морето и излязох на отсрещния бряг. Гледам — пред мене стои моята тиква! Откъснах я аз, обърнах се и пак по стъблото се върнах на другия бряг. Занесох тиквата в къщи и я дадох на майка си. Тя приготви вечеря и двамата се наядохме вкусно.

Измислицата се харесала както на царя, така и на царедворците.

— Добре — казал царят. — Иди си сега в къщи, а утре ще дойдеш и ще разкажеш втората си измислица.

Съмнало се. Бичия станал, измил се, турил си калпака и се отправил към двореца. Поканили го вътре, а там вече били събрани царят, палачите и всички придворни. Подали на овчаря стол, накарали го да седне и му заповядали да разказва.

— Вчера майка ми готвеше вечеря — започнал Бичия, — но излезе, че в къщи няма сол. Изтичах за сол в Гумбри. Приближих се до една скала, но чак тогава се сетих, че не съм взел нито нож, нито кирка. Какво да правя? Почнах да удрям скалата с главата си. Отчупих така едно голямо парче, метнах го на гърба си и го занесох в къщи. Майка ми посоли яденето и ние се навечеряхме вкусно!

Тази измислица също се харесала и царят казал на овчаря:

— Иди си сега в къщи, а третата измислица ще ни разкажеш утре!

Бичия бил много доволен, но царят се замислил дълбоко. Чудел се той какво да направи, за да прати проклетия овчар на другия свят. Извикал всичките си съветници. Приказвали, що приказвали, най-

после решили, че каквото ида им разкаже овчарят на сутринта, всички в един глас: ще викат: „Истина е, истина е!“

Всички си разотишли доволни и уверени, че никаква сила на света не ще спаси овчаря от смъртта. Ала съдбата била решила иначе.

Разсъмнало се. Овчарят Бичия намерил отнякъде огромна бъчва и с помощта на няколко другари я дотъркалял до царския дворец.

Щом видели бъчвата, царедворците в един глас извикиали на овчаря:

— Какво значи това? Какво си домъкнал тук?

— Ето каква е работата: бащата на царя имал да дава на моя баща две такива бъчви, пълни с бисери и скъпоценни камъни.

— Истина е, истина е! — извикиали царедворците.

Чул това царят и се нахвърлил върху съветниците си:

— Не виждате ли, че ме погубвате? Кога е задълъжнявал моят баща на неговия с толкова много скъпоценности? И къде имам аз такова богатство?

— Лъжа е, лъжа е! — почнали да викат царедворците.

— Щом е лъжа, дайте ми принцесата — рекъл Бичия.

Царят бил принуден да избира: или да върне на овчаря две бъчви скъпоценности, или да му даде дъщеря си за жена. Тъй като царството не било много богато, решили да дадат на Бичия прекрасната царска дъщеря. Венчали ги, отпразнували сватбата и дали на младоженците половината царство.

Овчарят победил. Завел той царската дъщеря при майка си и заживели весело и щастливо.

*Там оставил мор,
тук заварих пир,
там пепел посыпал,
тук брашно насыпал.*

КАК СИРОМАХЪТ ДАЛ ДА МУ ПАЗЯТ ПАРИТЕ

Живял някога един богаташ. Кой каквото спечелел, на него го отнасял на съхранение.

В същия град живеел и един беден работник.

Петнадесет години се трудил той, глава не вдигал от работа и успял да събере копейка по копейка двеста рубли.

„Може да изгубя или да изхарча парите, докато дойде време да се върна при жена си и децата. По-добре да ги занеса на този богаташ и да ги оставя у него на съхранение“ — помислил си сиромахът и занесъл на богаташа своите двеста рубли.

Дошло време работникът да се приbere в къщи при домашните си. Отишъл той при богаташа и го помолил да му върне парите.

— Какви пари, кога си ми давал ти пари? — извикал сърдито богаташът. — Махай се оттук!

Дълго му се молил сиромахът:

— Смили се над мене и над семейството ми! От глад ще умрем, съжали ни, върни ми парите!

Ала всичко било напразно.

Изгонил го богаташът с празни ръце.

Върви сиромахът по улицата и плаче.

В същия град живеела една много умна и добра жена.

Видяла тя сиромаха, че плаче, повикала го и го попитала:

— Защо плачеш, нещастни човече?

— Бях си спестил с тежък труд двеста рубли и ги дадох на един богаташ да ми ги пази. Сега той отказва да ги върне и отгоре на това ме наби и изпъди.

Жената го посъветвала:

— Аз ще отида при този богаташ и ще му занеса различни скъпоценности, уж че искам да му ги оставя на съхранение. Щом развържа бохчичката, ти влез и си поискай парите.

После тя заръчала на слугата си:

— Щом богаташът върне парите на този човек, ти се втурни в стаята и извикай: „Елате си бърже в къщи, господарят се завърна!“

Събрала тя всичко по-ценено, което имала, вързала го в една бохничка и тръгнала към къщата на богаташа.

Влязла вътре и му казала:

— Мъжът ми отсъствува за дълго от къщи, а аз се страхувам да не ме нападнат разбойници и затова искам да ти оставя това на съхранение.

Щом развързала тя бохничката и показала на богаташа какво носи, в стаята влязъл работникът и почнал да го моли:

— Върни ми, моля ти се, двестата рубли, които ти бях оставил на съхранение!

Богаташът си помислил: „Ако не му дам парите, жената няма да ми се довери и ще си отнесе обратно това богатство“.

— Вземи ги, синко, защо ми са твоите пари — казал той, извадил парите на сиромаха и му ги дал.

Взел работникът парите си и тъкмо почнал да ги брои, в стаята се втурнал слугата на жената и извикал:

— Господарке, ела си бърже в къщи, господарят си дойде!

— Ах — извикала жената и завързала пак скъпоценностите си в бохничката. — После ще ги донеса, сега трябва да бягам в къщи!

Сиромахът от радост разперил ръце и почнал да играе в стаята; плеснала ръце и жената и също заиграла; след нея заиграл и богаташът.

— Какво се разиграхте всички?! — попитал слугата.

— Сиромахът играе, защото си получи обратно парите, аз играя, защото мъжът ми, когото отдавна не съм виждала, се е завърнал, но ти защо играеш? — попитала жената богаташа.

— Аз пък играя, защото такава приста жена като тебе успя да ме надхитри! — отвърнал богаташът.

ЕДНА СПЕЧЕЛЕНА РУБЛА

Един човек имал много мързелив син. Той нищичко не искал да върши и нито грош не можел да спечели.

Хранил го баща му, докато можел да работи, но ето че оstarял, разболял се и изгубил вече сили.

Легнал старецът на постеля, извикал жена си и й казал:

— Целия си имот ще оставя на чужди хора, но на сина си нищо няма да дам. Него за нищо не го бива, мързелив е, не може сам да спечели нито една рубла.

Домъчняло на майката и тя се застъпила за сина си:

— Как така не може да спечели нито една рубла?

А старецът си стоял на своето:

— Добре, ако може, нека отиде и спечели една рубла — тогава ще му оставя целия си имот.

— Добре — съгласила се жена му.

Отишла тя при сина си, дала му една рубла и му казала:

— Излез някъде през деня, а като си дойдеш вечерта, дай тази рубла на баща си и му кажи, че си я спечелил сам.

Синът направил точно така. Върнал се вечерта, занесъл рублата на баща си и му казал:

— Измъчих се заради тази рубла, спечелих я с голям труд!

Бащата взел рублата, помирисал я и я хвърлил в огъня.

— Не си я спечелил ти! — казал той на сина си. Засмял се мързеливецът и си излязъл.

Чудила се майката какво да прави. Дала му още една рубла и му заръчала:

— Излез и ходи, ако щеш, целия ден без работа, но надвечер потичай около два километра, за да се изпотиш. Върни се след това в къщи, влез при баща си и му кажи:

— С пот съм спечелил тази рубла.

Синът направил точно така.

Втурнал се вечерта изморен и потен, влязъл при баща си и като го погледнал, му рекъл:

— Погледни, татко, цял съм в пот. С труд спечелих тази рубла!

Бащата взел рублата, помирисал я и я хвърлил в огъня.

— Не можеш ме измами, синко — казал той, — не си спечелил ти тази рубла!

Мързеливецът нищо не отговорил на това, засмял се пак до уши и си излязъл.

Разбрала майката, че работата е лоша, и посъветвала сина си:

— Виждаш ли, синко, не можем да изльжем баща ти. Ще трябва сам да спечелиш рублата. Иди да поработиш: по три гроша на ден да печелиш, пак за една неделя ще събереш една рубла; ще я донесеш на баща си и той ще ти повярва.

Послушал я синът.

Отишъл и наистина работил цяла седмица.

Свършил работа на един, пренесъл нещо на друг, съbral една рубла и я занесъл на баща си.

Помирисал и тези пари старецът и ги хвърлил в огъня.

— Не, синко, и това не си спечелил сам — казал му той.

Не се сдържал синът, спуснал се към огнището, изровил с голи ръце парите си от жаравата и извикал:

— Ти си полуудял, татко! Цяла седмица работих и превивах гръб за тези пари, а ти ги хвърляш в огъня!

Тогава бащата рекъл:

— Е, сега вярвам, че си спечелил сам тази рубла, защото сърцето те заболя за нея. Виждаш ли, синко, как трудно се печелят парите! Ако работиш — ще имаш, не работиш ли — от глад ще умреш!

С тези думи бащата завещал на сина си целия имот и спокоен заминал за там, откъдето никой не се връща.

КАК ПОПРАВИЛИ НЕПРАВДАТА

Живял някога един занаятчия. Той имал син. Решил бащата да изучи добре сина си и го изпратил при друг занаятчия. Завършил синът учението и се върнал при баща си.

Тръгнали бащата и синът да търсят работа по чужди краища.

Вървели, колкото вървели, поискал бащата да изпита ума и знанията на сина си и рекъл:

— Аз май че се изморих. Хайде ту ти мен да носиш, ту аз тебе.

— Добре — отговорил синът и взел да разказва приказка на баща си. Свършил синът приказката си, почнал бащата да разказва. Увлекли се двамата така, че съвсем забравили за умората.

Повървели още малко. Бащата дал на сина си пет петачета и му рекъл:

— Иди купи за тези пари коне, ще ги яхнем и ще продължим.

Отишъл синът, купил канака с вино, изпили го, развеселили се, пътят им се сторил още по-лек.

Повървели още. Бащата рекъл на сина си:

— Иди намери един другар за себе си и един за мене!

Влязъл синът в гората, отрязал тояга за себе си, друга — за баща си и продължили пътя си.

Вървели, вървели, гледат — пред тях нива. Бащата казал:

— Ах, колко е хубава, колко е хубава тази нива!

А синът се обадил:

— Изядена е, цялата е изядена!

— Не, хубава е!

— Не, изядена е!

Никой от двамата не отстъпил. Бащата рекъл:

— Да идем да попитаме някой по-знаещ.

Тръгнали да търсят знаещ човек. Вървели, вървели, гледат — пред тях река, в реката сол, а солта не се топи.

— Каква е тази сол, дето не се топи във вода? — попитал бащата.

— Не зная — отговорил синът.

Тръгнали да търсят знаещ човек. Посочили им една девойка. Отишли при нея.

А девойката била хубавица — втора такава нямало на света. Само че била малко кривогледа с едното око.

Бащата забелязал това, но не искал да насърби девойката, затова рекъл:

— Хубава е къщата ви, много е хубава, само че покривът ѝ е малко накриво! (Хубава си ти значи, но си малко кривогледа.)

— Нищо, че е накриво — отвърнала девойката, нали димът отива направо! (Нищо, че съм малко кривогледа значи, нали виждам всичко добре!)

Харесал се на бащата нейният отговор и рекъл:

— Отсъди кой от двамата ни е прав. Дадох сина си да се учи, а той нищо не научил. Вървим през полето, гледаме — пред нас нива, цялата блести като злато. Аз казвам: „Хубава е нивата!“, а той казва: „Не, изядена е!“

— Прав е синът ти — рекла девойката. — Стопанинът на тази нива е задължнял много, цялата жътва ще вземат за дълговете му, нищо няма да остане за него.

И този отговор се харесал на бащата и той казал:

— По пътя видяхме и една река, в реката имаше сол, а солта не се топеше. Каква е тази сол и каква е тази вода?

— Водата е жената, солта — мъжът — отговорила девойката. — При лоша жена мъжът слабее, топи се като сол във вода, а добрата жена е като тази вода, в която и солта не се топи.

Много се харесала тази девойка на бащата и той решил да я вземе за жена на сина си. Девойката се съгласила и още същата нощ направили сватбата.

Минало се, колкото се минало. Тръгнали бащата и синът да търсят работа. Отишли в един град и се наели да строят дворец на царя. Царят им поставил едно условие: хареса ли му дворецът, ще им заплати за труда; не му ли хареса, нищо няма да им плати.

Много хубав дворец построили бащата и синът, харесали го всички, но царят все пак намерил от какво да е недоволен и заповядал да хвърлят в тъмницата двамата майстори — баща и син. Бащата рекъл:

— У нас, в къщи, има една машина, ако я донесат, тя в миг ще поправи всичко според желанието ти. Само че там е снаха ми, тя на никого няма да даде машината освен може би на сина ти, ако го изпратиш.

Изпратил царят сина си и цяла свита заедно с него, а майсторът баща заръчал да кажат на снаха му:

— Изпрати ми това, с което да поправим неправдата!

Щом пратениците отишли, снахата грабнала царския син, затворила го, а на свитата заръчала:

— Кажете на царя, че няма да види сина си, докато не пусне мъжа ми и свекър ми!

Нямало що да стори царят, заплатил на майсторите, баща и син, и ги пуснал да си отидат.

ОБУЩАРЯТ

В един голям град живял някога беден обущар. Каквото припечелвал през деня — изяждал го вечерта. Така преживявал от ден на ден. В кръчма никога не влизал. Цялата си печалба носел в къщи и всяка вечер весело вечерял с жена си и децата си.

Поискал веднъж царят да разбере кой как живее в неговия град. Преоблякъл се като търговец и тръгнал през нощта да обикаля града.

Гледа царят — всички спят, само от една къща се чуват гласове. Почукал той, влязъл и що да види: седнал обущарят с цялото си семейство да вечеря, всички ядат, пият и се веселят.

Поканил стопанинът госта на трапезата и си помислил: „Той е един от господарите на пазара, все ще ми потрябва някога!“

— Прощавай, че те питам, братко, но кажи, с какво се занимаваш, как можеш в делник да ядеш, да пиеш и да се веселиш като в празник?

— Аз, братко, съм обущар. Каквото припечеля през деня, изяждаме го вечерта със семейството си.

— А какво ще правиш, ако затворят работилниците?

— О, на врага си не пожелавам това, което ще стане с мен тогава! Гладен ще си легна! — рекъл обущарят.

Царят си отишъл. На другата сутрин той заповядал никой да не работи и да не търгува този ден — празник обявява. Затворили работилничката и на нашия обущар. Вечерта царят пак се преоблякъл и отишъл да навести обущаря. Гледа — той пак се весели, както и миналата нощ.

— А-а, добре дошъл, приятелю, заповядай, драги гостенино, на трапезата! — поздравил го обущарят.

— Как се веселиш и днес — попитал гостът, — когато нашият цар заповядда да се затворят всички работилници и продавачници?

— Проклет да бъде нашият цар! — рекъл обущарят. — Затвориха ми днес работилничката, не можах да работя. Какво да сторя? Излязох на улицата — на един вода занесох, на друг дърва насякох, на трети с

друго помогнах. Спечелих все пак нещо, донесох го и ето, изяждаме го!

Царят си отишъл. На сутринта заповядал да доведат обущаря в двореца. Дал му оръжие и го изпратил на вратата да пази. Цял ден престоял на стринка горкият обущар, а вечерта си отишъл в къщи, седнал и навел глава опечален, че нищо не успял да спечели през деня.

— Какво си посърнал така, мили мъжо? — попитала го жената.
— Има хора, които по цели недели няма какво да ядат. Чувала съм, че и по двадесет, и по четиридесет дни гладуват, а ние един ден ли няма да издържим?

Взел обущарят една пръчка и почнал да я дяла — ей тъй, да убие времето. Дялкал, дялкал, гледа — изострила се от едната страна пръчката, станала като меч. Като видял това, обущарят скочил, донесъл голям клон, издялкал го, заострил го като меч, измъкнал своя меч от ножницата и сложил там дървения. После взел стоманения меч, занесъл го на пазара, продал го и накупил разни неща за ядене и пиене. Върнал се в къщи с пълни ръце и всички седнали, както всяко, весело да вечерят.

А царят отново се преоблякъл и отишъл да навести своя приятел. Обущарят пак го поканил на трапезата.

— Днес нашият цар глупак ме накара да стоя на страна, можех ли да спечеля нещо? Върнах се в къщи, седнах гладен и тъжен, че няма какво да ядем, но изведнъж ми мина през ума: та нали царят няма да ме накара наистина да убивам някого я? Извадих своя меч, продадох го, а в ножницата сложих дървен. Царят хич няма и да разбере какво има в ножницата ми. Жено, извади тоягата, нека покажем на нашия приятел какъв меч имам!

На другата сутрин обущарят препасал дървения си меч и се запътил към двореца да пази портите.

Царят тържествувал в душата си.

— Е, сега ще го наредя аз както трябва! — мислел си той. Извикал един слуга и взел да му се кара, да го удря, да му крещи, сякаш, горкият, наистина се е провинил в нещо.

— Кажете на моя страж да дойде веднага! Нека отсече главата на този безделник, на този изменник, на този лъжец! — крещял царят.

— Господарю, царю честити, прости му, прост човек е той, сгрешил е, прости му! — замолил го на колене обущарят страж.

— Не мога да му простя, той е толкова виновен пред мене, че заслужава бесило! Ама хайде, отсечи му главата! Не го ли сториш, твоята глава ще взема!

Какво да стори обущарят? Изправил се, вдигнал очи към небето и извикал:

— Господи, ако наистина този нещастник е невинен и с нищо не е пргрешил пред царя, нека се превърне в дърво този меч!

И при тези думи измъкнал от ножницата дървения меч. Съобразителността на обущаря се харесала на царя. Той го наградил със злато и сребро и го пуснал да си върви.

— Върви си и живей, както си живял досега! — рекъл му той.

*Mor там, пир тук,
пепелта там, брашното тук.*

ТИГЪРЪТ — ЗАЩИТНИК НА КОТКАТА

Един селянин орал край едно село. Заедно с него и добитъкът от къщи дошъл и котаракът, а в най-големия разгар на оранта тичал по края на гората и гонел пеперуди и скакалци.

В това време от гората се задал тигър. Той се зачудил много, като видял котката, и попитал:

— Братко, изглежда, че ти си от нашия род, но защо си толкова малък?

Хитрият котарак се престорил на измъчен и отговорил:

— Ех, велики господарю, царю на животните, да знаеш само колко тежък е нашият живот при хората?

— Кой смее да те измъчва? Покажи ми този човек и аз ще се разправя с него! — извикал тигърът.

Котаракът завел тигъра при селянина, който крачел след ралото. Тигърът казал:

— Ей, човече, защо мъчиш моя сродник така, че той дори не може да порасне? Искам да премеря силите си с теб в негова защита.

— На драго сърце — отвърнал селянинът, — само че съм оставил силата си в къщи, ще притичам да я донеса и тогава ще се преборим.

— Добре — съгласил се тигърът, — върви, аз ще те почакам.

— Ами ако ме измамиш и се запилееш нанякъде, аз напразно ще тичам! — рекъл човекът. — Знаеш ли какво, дай да те вържа за това дърво, докато изтичам до селото, а като донеса силата си, ще се преборим с теб!

— Добре! — съгласил се тигърът.

Завързал го селянинът за дървото с дебело въже, отишъл в гората, отрязал дебела дрянова тояга, върнал се и рекъл:

— Ето къде е моята сила! — Че като почнал да налага тигъра!

Ревял тигърът така, че небето и земята заплакали от жалост към него, но човекът не преставал да удря, докато не му смазал кокалите от бой. После го отвързал и рекъл:

— Не се бъркай там, где то не ти е работа! Върви си сега и когато помислиш да се похвалиш със силата си, не забравяй да си спомниш и за мен!

Тигърът се затътнал едва жив към гората. Видял котарака, въздъхнал тежко и изпъшкал:

— Все пак юнак си ти, братко, щом и толкова си пораснал под властта на такъв звяр!

ЛЪВ И ЗАЕК

В една гора често се събирали различни животни. И всеки път между тях се появявал лъвът. Той винаги грабвал някое от животните и още там го разкъсвал и изяждал. Нещастните животни живеели в постоянен страх.

Веднъж те пак се събрали и почнали да се съвещават помежду си какво да правят и как да се избавят от този вечен страх. Дълго мислили и разсъждавали. Най-после решили да плащат на лъва ежедневен доживотен данък и сами да му го доставят, но в замяна на това да го помолят да не ги плаши; всеки ден.

Лъвът се съгласил при условие, че данъкът ще му се доставя без закъснение в точно определено време.

— Инак ще ви унищожа всички! — добавил той.

Оттогава животните всеки ден изпращали на лъва някого от своите. Ето че дошъл редът и на един заек. Трябвало да го отведат при лъвъа, за да бъде изяден.

— Е, няма какво, ще се върви, щом е мой ред — казал заекът. — Само че пуснете ме да отида самичък и да се опитам да се разправя с лъвъа. Може би ще успея и себе си да спася, и вас да избавя от тежките мъки!

Животните се разсмели:

— Я гледай как се е захвалил този страхлив заек!

Лъвът бил много гладен, а заекът нарочно закъснял. С блеснали от гняв очи лъвът чакал всекидневната си жертва и скърцал със зъби. Той се готовел вече да отиде и жестоко да накаже животните, когато изведнъж пред него се появил заекът. Лъвът го изгледал страшно и го попитал:

— Как посмя да закъснееш толкова?

— Велики господарю! — промълвил кротко заекът. — Възложено ми беше да ви доведа един заек и аз го водех, но по пътя ни срещна друг лъв, грабна заека и го отвлече в една дълбока яма!

— Къде е той, покажи ми го! — изръмжал лъвът.

Заекът го завел до един кладенец и му казал:

— Ето, господарю, лъвът е тук, само че аз се страхувам да погледна; вътреш сам, затова вземете ме в лапите си и аз ще ви го покажа!

Лъвът сграбчил заека в лапите си и двамата се навели над кладенеца.

Изведнъж във водата, на дъното на кладенеца, се появил друг лъв, който държал в лапите си заек и гледал нагоре.

Лъвът изревал от ярост, захвърлил настрана заека и скочил в кладенеца, за да накаже съперника си и да му отнеме жертвата, но водата в кладенеца била дълбока и страшният лъв се удавил.

Когато животните научили това, много се зарадвали, че са се избавили от свирепия враг, и сърдечно благодарили на заека.

ЛИСИЧИ ХИТРИНИ

Веднъж лисицата минавала през един харман. Гледа — на земята се търкалят неприбрани житни класове. „Тези класове могат да ми принесат полза“ — помислила си лисицата, клекнала и почнала да събира класовете. Вързала тя цял сноп, нарамила го и тръгнала.

Нощта я застигнала на път. Приближила се лисицата до една къща и извикала:

— Ще ме пуснете ли да пренощувам?

— Ще те пуснем — отговорили ѝ хората. Дала им лисицата своя сноп и казала:

— Сложете го в курника!

Взели хората снопа на лисицата и го занесли в курника, но го сложили така, че кокошките да не могат да го кълват. В полунощ, когато всички спели, лисицата станала, влязла в курника, развързала снопа и пръснала класовете му до най-едрия червен петел. На сутринта лисицата станала и си поискала снопа. Влязъл стопанинът в курника и изнесъл на лисицата празните класове.

— Само тези класове си имах, а вашият петел е изкълвал всичкото зърно! — заплакала лисицата.

Стопанинът я попитал:

— Какво да правим сега. Лисо, как да те утешим?

— Или ми върнете житото, или ми дайте петела!

Нямало какво да прави стопанинът, дал ѝ петела. Взела го лисицата и продължила пътя си.

Вървяла, що вървяла, отново я застигнала нощта из пътя. Пренощувала у един овчар. Вързала тя петела в кошарата и казала:

— Гледайте само да не пострада моят петел, че за него овца ще взема!

— Добре — отвърнали ѝ хората.

В полунощ лисицата станала, взела си петела и го набучила на рогата на най-тълстата овца.

На сутринта тя си го поискала.

— Тръгвам си — казала тя.

Влезли стопаните в кошарата, гледат — петелът на лисицата набучен върху рогата на овцата.

— Само този петел си имах! Той всяка нощ ме будеше, а сега осиротях без него! — заплакала лисицата.

Дали ѝ овцата и я изпратили. Зарадвала се лисицата, върви и си пее:

— С жито си купих петел, с петел — овца!

Нощта пак застигнала лисицата на път. Пренощувала тя у един селянин. Дала му овцата си да я пази и му поръчала:

— Гледайте воловете ви да не изтърбушат моята овца, защото ще взема тоя вол, който я засегне.

Взели хората овцата и я вързали по-далеч от воловете. През нощта лисицата станала, промъкнала се в обора, взела овцата и я набучила на рогата на най-угоения вол. На сутринта накарала стопанина да ѝ даде този вол и го подкарала пред себе си. Тичала лисицата по пътя и се радвала. Пак я застигнала нощта, но никой вече не искал да я пусне да пренощува в двора си. Отишла лисицата при една вдовица и почнала да я моли:

— Вол имам, страхувам се през нощта да не го грабне вълк. Нека само него да вържа в обора, а аз мога и пред вратата да пренощувам, хем ще го пазя.

През нощта лисицата станала, взела нож и заклала вола, а ножа скрила в джоба на най-малката дъщеря на вдовицата. На сутринта лисицата поискала своя вол:

— Трябва да си вървя вече!

Влезли в обора и що да видят — волът заклан. Изплашила се вдовицата. Заплакала лисицата и казала:

— Който е заклал моя вол, него ще взема.

Дъщерите на вдовицата почнали да се оправдават:

— Не сме докосвали вола!

— У която се намери окървавен нож, тя го е заклала — рекла лисицата.

Претърсили ги и намерили ножа у най-малката сестра. Взела я лисицата със себе си. Сложила я в един мях, метнала меха на гърба си, върви и пее:

*С жито си купих петел,
с петела — овца,
с овцата вол си намерих,
красавица с вола спечелих.*

Вървяла, вървяла лисицата и по едно време гледа — в полето орат хора. Те извикали на лисицата:

— Почини си, Лисо, хапни с нас!

Седнала да си почине лисицата. Орачите ѝ дали едно сито и ѝ казали:

— Ние ще пригответим яденето, а ти иди да донесеш вода!

Отишла лисицата, почнала да налива вода в ситото — но можеш ли да задържиш вода в сито?

Докато тя се бавила със ситото, хората отворили меха, освободили девойката, а на мястото ѝ сложили едно голямо куче. Дали на кучето хляб, за да не лае, завързали меха и го сложили на мястото му. Върнала се лисицата и казала:

— Искам да си вървя, дайте ми меха.

Дали ѝ меха и я изпроводили.

Изяло кучето хляба и почнало да драще сухата кожа на меха. Лисицата казала:

— Какво искаш, девойко, какво те тревожи? Ако си жадна — ще ти дам да пиеш, ако си гладна — ще те нахраня, ако искаш нещо друго — свърши го там в меха.

Нищо не чувала „девойката“, а продължавала да драще и да пъшка. Домъкнала как да е лисицата меха до дупката си. Влязла вътре и взела да го развързва. Изскочило кучето от меха, нахвърлило се върху лисицата, смъкнало ѝ кожата и я разкъсало на парчета.

*Мор там,
пир тук,
пляватам,
житото тук!*

Издание:

Вълшебният калпак. Грузински народни приказки

Подбор и превод от руски: Дона Минчева

Издателство „Народна младеж“, София, 1981

Редактор: Малина Баева

Художник: Петър Рашков

Художествен редактор: Димитър Чаушов

Технически редактор: Катя Бижева

Коректор: Янка Събева

Грузинские народные сказки (сто сказок)

Под редакцией проф. Л. Я. Чиковани

Издательство „Мерани“, Тбилиси, 1971

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.